

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה 1 (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכונות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

כא

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַכּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרון מצלי בכח'

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

- א לקוטי אמרי יוסף | בפרשת בא הוא התגלות בחינת 'נפש' של יציאת מצרים .....
- א אמרי פנקס | הארת אור הגנוז החשיך למצרים כיון שלא יכלו לסקלו .....
- ג אמרי נעם | עשר עבודות השם צריכה להיות בדרך לבו, אך צריך כל כך להתלהב בעבודה עד שיקרה מעט גם לצאת החוצה .....
- ד זרע קדש | 'החדש הזה לכם' - התחדשות כל העולמות היא על ידי עם ישראל .....
- ד פתוחי חותם | ככל זמן צריף להתחזק בתחלתו והכל הולך אחר ההתקלה .....
- ה אהבת שלום | שמי הדעות במדרש מהיכן היה החשף האם מחשף של מעלה או מחשף הגיהנם .....
- ו לקוטי שיהות | דברי המדרש שהביא רש"י .....
- ח בית יעקב | דרר איש ישר בעיניו, ורק כאשר נוסע לצדיק נפתחים עיניו וזוכה לחזר בתשובה .....
- ט לב שמחה | הדקדוק בלשון היתוב .....
- ט אהל ישכר | פיצד נעשו עבדי פרעה 'צדיקים' ובקשו לשלח את בני ישראל .....
- י באר לחי ראי | נסיונות הסתת היצר הן להמון העם והן לשלמים שבהם .....
- י דברי ירמיהו | פרעה רצה להרפות ולהקליש לב בני ישראל שאי אפשר להיות נצב במדרגה שברצונם לעלות אליה .....
- י לקוטי אמרי יוסף | ישוה המפרשים על דרשת הגמרא 'שלא יאמר אותו צדיק ועבדים וענו אותם קום בזהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קום בזהם' בקמה אפנים .....
- יא פתוחי חותם | צלי אש רמז להכנת הסטרא אחרא .....
- יב פתוחי חותם | אכילת הפסח בחפזון זכר לפסיחה והדלוג .....
- יב תורה אור | באור הפסוק על פי פנימיות התורה .....
- יד אור לשמים | רק מי שאינו מכון כלל בעבודת ה' לטובת עצמו יזכה להגות מהאור הגדול .....
- יד דברי יחזקאל | מפני מה הקדים משה 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים' למצות קדוש בכור .....
- טו אהבת שלום | שמירת המצוה היא הפתח לקיום כל המצות .....
- טו אילנא דחיי | הרוצה לקדש עצמו ידע שכל אהד מישראל גדול ממנו, וירחם על כל אהד ואהד .....
- טו שפת אמת | כאשר ישראל מתיין תפליו ופוקרין מעצמם על הסטרא אחרא ומקבלין על מלכות שמים כביכול השם יתברך מניח תפליו וקושר אותם אליו ופוקר מהם על הסטרא אחרא .....
- טו ישמח ישראל | אפלו חטא באפן שאין מוועיל לו תשובה, כאשר נעשה שפל באמת ומקצוע לבו, הקדוש ברוך הוא חותר לו חתימה תחת פסא הכבוד ומקבלו בתשובה .....
- טז מאור עינים | בעת קדוש לבנה נעשה בחינת היחוד שהיה בשעת מתן תורה ועל כן נתעורר או תשובה ושמהה למי שיש בו רוח אלקות יז

אוצרות גאוני הדורות

- יא חמדת ישראל | בני ישראל לא יפגעו מהדינים שיעשו במצרים .....
- יא חן טוב | מי הם אבותיך אצל ישראל ומי הם אצל הגוים .....
- יט פרי עץ הגן | טענתם של מצרים שנשמעו בדו ישראל רק פ"ו שנים היתה להם למוקש .....
- יט פתחי תורה | לכו נא הגברים ולא הקטנים הפטורים מן המצות .....
- יט שמן למאור | מעשה אבות סימן לבנים .....
- כ משמרת אלעזר | לכו נא הגברים ולא הנשים הפטורים ממצות עשה שהזמן גרמא .....
- כ עוד יוסף חי | חשך העב שרר שלשה ימים בלבד לטתור טענת פרעה מדוע לא זכחו ישראל בעת שהמצרים לא יכלו לזוז ממקומם ..
- כא דורש בעזרי | פיצד בהמות מצרים היו קשות להקרבה .....
- כב חתן סופר | נחלו ישראל ארבע מאות פרסאות של ארץ ישראל אף על פי שיצאו מצרים קדם הזמן .....
- כב קול אלמיהו | מכח עשית חסד זכו לנשיאת חן בעיני מצרים .....
- כב רבי מסעוד אביטובל וצ"ל | מירידת ה' למצרים למדו ישראל שעליהם לעשות חסד זה עם זה .....
- כב נתנת פנים | מקום שהשיכנה שרויה בו הרי הוא קדוש כקדשת ארץ ישראל .....
- כג נחלת בנימין | קרבן פסח כקרבנות נדבה הקרבות בקמה .....
- כד נפש דוד | על ידי מסירות נפשם של ישראל נתקדשה ארץ מצרים כקדשת בית המקדש .....
- כה נפתלי שבע רצון | טענתו של פרעה שרשאים ישראל לזבוח במצרים מפאת השקנת השכינה .....
- כה מנחת יצחק | נשאו ישראל על כפי נשרים להקרבת הפסח משום שנעדרו צפורי אשת משה ושני בניה מצרים .....
- כו מעשי צדיקים .....
- לד ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה .....
- לט זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד .....

נושאים בפרשת בא

מעלת פרשת בא

לקוטי אמרי יוסף

רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א

בפרשת בא הוא התגלות בחינת 'נפש' של יציאת מצרים

מבאר בספרים הקדושים שבכל דבר יש בחינת עולם שנה נפש, למשל, המקום שמשם יצאו ישראל ממצרים הוא בחינת 'עולם', וביום א' דפסח הוא בחינת 'שנה', הינו כשמגיע בכל שנה היום ההוא נתעורר הגס, ובפרשת בא כשקורין הסדרא הוא בחינת 'נפש', הינו שגם אז נתעורר הגס.

פרוט התגלות בחינת 'נפש' בשאר הפרשיות שער סוף סדר שמות

וכן המקום ההוא שנקרע היס ל'ישראל הוא בחינת 'עולם', ובכל שנה בשיביעי של פסח הוא בחינת 'שנה', ובכפרה בשלח הוא בחינת 'נפש'. הר סיני הוא בחינת 'עולם' של מתן תורה, וביום א' חג השבועות בחינת 'שנה', ובפרשת יתרו הוא בחינת 'נפש'. וכן פרשת תרומה בחינת 'נפש' מסכות, בטעם 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (שמות כה ח), ובטעם 'סככים בכנפיהם על הפתרת' (פסוק כ שם).

וכן פרשת משפטים בחינת 'נפש' מראש השנה, רמז מה אמרו רז"ל (מדרש רבה פ' שופטים פרשה ה' אות ד' עיי"ש) כשיש דין למטה אין דין למעלה. וכן פרשת תצוה בחינת 'נפש' מתנהגה ו'יקחו אליך שמן זית זך' (שמות כז ט). וכן פרשת תצוה בחינת נפש מיום הכפורים דכתיב 'וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה וכפר עליו

כו" (שם ל ט), וכמו שקבלה בדינו מהצדיקים הקדושים תלמידי הבעל שם טוב זלה"ה שגמר החתימה טובה הוא בתנפה, ועין בספר הקדוש ערבי נחל בפרשת אמר (בדרוש לר"ה שחל בשבת בר"ה ונ"ל לבאר כל זה בסוד עש"ן). עין שם:

אור הגנוז והצנע לכת

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

הארת אור הגנוז החשיך למצרים כיון שלא יכלו לסבלו

ויהי חשך [וגו'] ככל ארץ מצרים וגו' ולכל בני ישראל היה אור במושבתם (י כב-כג), ופרש באור חסיים שאותו אור היה מאור הגנוז, עין שם.

ובאר הוא ז"ל, שאותו האור ממש החשיף למצרים, על דרך מה שנתבאר במקום בשם הרב ז"ל בענין שהאור מסמא עיני הקלפות, שאין יכולים לסבל רב האור. פי כל הטמאים רואים בלילה שהוא מסטרא דגיהנם, ועטלף אינו רואה כלל ביום, פי ביום הוא אור מסטרא דגן עין. וזה שכתוב בכוננת עלינו: וישתחוה השפתוהא גדולה להמשיף אור, והוא סמוי עיני הקלפות שאינם יכולין לסבל האור.

וזה גם כן פרוש הפסוק בפרשת בשלח ו'יהי הענן והחשף ויאר את הלילה' (יד ט), פי הכל דבר אחד, שאותו אור ממש שהאיר ל'ישראל החשיף למצרים שלא יכלו לסבלו ונסתמאו. וזהו שכתוב 'פי הנה החשף יכסה ארץ וערפל לאמים ועליו ירח אור ה' וגו' (ישעיה ט ב).

האור הגנוז טמון בכל החשבויות – לכן נתגלה במצרים

והענין שנתגלה אור הגנוז במצרים, לפי שהאור הנ"ל הוא גנוז בכל הצרות והחשכות הגדולות דוקא שם גנוז האור, לךך פינן שהיו ישראל קרובים למ"ט שערי טמאה נתגלה האור. וכל דבר שבעולם תלוי באור הגנוז, וזולתו לא היה קיום העולם, כדאימתא בזהר תרומה אלמלא אתגניזי מפל וכל לא קאים עלמא אפלו גנע חדא וכו' ולית לך כל יומא דלא נפיק מגיה בעלמא ומקים פלא וביה זן קודשא בריך הוא עולמו, עין שם.

כל דבר שבעולם תלוי באור הגנוז, ומאחר שהאור בהצנע, יש להצניע את פרנסתו ואת עבודת השם יתברך ובכך זוכה לברכה

נמצא שאפלו פרנסה נמשך מאור הגנוז, ולכך יש לאדם להנהיג פרנסתו בהצנע כמו שהיו נוהגין העשירים הקדמונים שהיו מצניעין את עצמן בעשרם, לא כמו עכשו, וכמו שאמרו (תענית ח'): אין הברכה מצויה אלא בדרך הסמוי מן העין.

והטעם, פינן שבא מאור הגנוז, צריך להיות בגניזה והצנע. וגם פן איתא בגמרא שלא להשביע את עצמו (ב"ב עה.), ולכך איתא במדרש קנה אל ה' אפלו מאה פעמים, דהינו כשאדם מתפלל על איזה דבר הרבה פעמים ואינו נענה, יתפלל עוד ולא יתיאש, פינן שהפל תלוי באור הגנוז, ובכל יום הוא מתגלה בעולם כדאימתא בזהר, אפשר שיזדמן לו לאדם אותו עת שיתגלה האור ומיד נעשה בקשתו, כי דבר הגנוז אין יכולים לידע אימתי מתגלה. ואמר הוא ו"ל: מפל מקום משמע קצת שבבקר קדם גן החמה מתגלה, ואז עת רצון לשאל כל אחד צרכיו (נ"ל בשם הבעש"ט ז"ל).

ואפלו בענין עבודת השם יתברך טוב להיות בהצנע, וכמו שכתבתי במקום אחר בשם מורנו הרב רבי רפאל ו"ל בשם הרב

ו"ל, אין הברכה שורה אלא בדרך הסמוי מן העין וכו', הינו שאין נפר למעלה רק דבר שאין אדם יודע, והינו נמי מטעם הנ"ל שהתורה ועבודת ה' היא מאור הגנוז, ולכן בעבודת השם יתברך צריך להיות בגניזה.

ואף שהצדיקים הגדולים והמפרסמים היו מצשיהם הטובים ותורתם בפרהסיא, מפל מקום היה גנוז בלבם הרבה יותר ממה שגלו בפני העולם, כמו שאימתא מהאריז"ל שאמר על עצמו כשבא לו חדושי תורה אינו יכול לאמרם כלל לפני התלמידים מפני רב השפע והוא מבקש צנוור דק וכו', ובאותו המעט שאמר להם הוא גנוז העקר, ועין בשבחי האריז"ל.

וכן הרב ו"ל כשספרו לפניו בניו מהאריז"ל, שאמר שאלו היה יכול היה דורש פ' שנים ולא היה יכול לגלות מה שקבל בחלוס אחד בפרשת האתון, אמר להם הרב ו"ל: מה זה חדוש אצלכם, תאמינו לי כשבא לי א שטיקעלע מח לא הייתי יכול לאמרו במאה שנים. נמצא שהיה העקר גנוז בלבם, וכן היו מתנהגים כל הצדיקים הגדולים.

האור גנוז בתוך הצרות

וספר מרבי משה רבי נחמניש ו"ל (שהיה צריך להרב ו"ל ולא הגיע למעלתו) והיה הוא ו"ל [מורנו הרב רבי רפאל] פעם אחת אצלו שבת פרשת תרומה, ואמר תורה על פסוק 'וזאת התרומה' ואמר על האותיות: ו"ן מרמוז על כף וכף ואל"ף מרמוז כף וכף, וכן אות תי"ו. ואמר: אם הייתי רוצה לומר מהו ו"ן הייתי צריך לומר שבע שנים (נסח אחר: לא הייתי יכול לאמרו בשבע שנים). וכינן שהאור הוא גנוז בכל הצרות, כשאדם מאמין בזה שבכאן יש השם יתברך, אזי נפטר מהצרה, וכדאימתא בספר הרב מפולנאה בענין נחום איש גמזו ורבי עקיבא, עין שם.

שְׂרוּאָה בַּהֲתַלְבּוּת פְּנֵיָו שֶׁל הַצַּדִּיק אֲשֶׁר תּוֹפֵיעַ עָלָיו נִהְיָה – מִזֶּה יִתְגַּלֶּה לְעֵינֵי הַדּוֹר גִּדְּל הַקִּדְּשָׁה הַבּוֹעֵר בְּקִרְבּוֹ בַּתְּשׁוּבָה נִמְרָצֶת וְדַבְּקוֹת ה' בְּאַמְתּוֹ, וּמִזֶּה יִלְמְדוּ שֶׁאֵר בְּנֵי אָדָם לְדַבֵּק בְּדַרְכֵי ה'.

כמו כן בגדלות הבורא – על ידי אור המקיף מכינים את גדל בהירות האור פנימי

וְהוּא דְּמִיּוֹן אֲשֶׁר אָנוּ מְפִירִים אֶת הַבּוֹרָא בְּרוּף הוּא, עַל יְדֵי פְּעֻלוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים וְהַנּוֹרָאִים עַל יְדֵי זֶה אָנוּ מְפִירִין מֵהוֹתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ כַּבְּיָכּוֹל, כִּי עַל יְדֵי לְבוּשֵׁין דִּילִיָּה שֶׁהוּא בַּחֲנִינָת אור מקיף אֲשֶׁר לֹא הִנָּה בְּכַחְנוּ לְסַבֵּל גִּדְּל בְּהִירוֹת אור עֲלִיּוֹן פְּנִימִיּוֹת הָאֵין סוֹף בְּרוּף הוּא, וְרַק בְּכַח בַּחֲנִינָת הַצְּמִצּוּם וְהַמְּקִיפִים אָנוּ מְשַׁעְרִים בְּאֶפְסֵס מָה גִּדְּל קִדְּשַׁת אֱלֹהֵי עוֹלָם וְשֶׁהוּא הַמְּהוּה הַכֵּל, וְזוֹ בַּחֲנִינָת אור פְּנִימִי וְאוֹר מְקִיף, שֶׁעַל יְדֵי הָאוֹר מְקִיף אָנוּ מְבִינִים גִּדְּל בְּהִירוֹת אור הַפְּנִימִי.

בחינה הנ"ל בהתגלות אור השבת קדש

וְזֶהוּ עֲנִין קִדְּשַׁת שַׁבַּת קִדְּשׁ גַּם כֵּן, אֲשֶׁר בְּשִׁשַּׁת יָמֵי הַחַל הִנָּה יוֹרֵד הַמָּן וּבֹא הַעֶמֶר לְכָל אֶחָד לְפִתַּח פְּנִימִיּוֹת בֵּיתוֹ וְהוּא עֲנִין פְּנִימִי, וּבְשַׁבַּת קִדְּשׁ לֹא יֵרֵד הַמָּן וּכְתִיב 'וַיֵּצְאוּ כָּל הָעָם לְלֶקֶט וְלֹא מִצְאוּ' (שמות טו ז), וְזֶה נִתְגַּלֶּה לְעֵינֵי הַכֵּל לַחֲוֵץ שְׁלֹא יֵרֵד הַמָּן כִּלְל וְהִנָּה זֶה נִתְגַּלֶּה לְעֵינֵי הַכֵּל קִדְּשַׁת שַׁבַּת קִדְּשׁ, וְזוֹ בַּחֲנִינָת אור מְקִיף מִבְּחוּץ.

וְזֶה שֶׁדָּרְשׁוּ חַז"ל (ב"ר י"א ב) בְּרָכוּ בְּמִן וְקִדְּשׁוּ בְּמִן, הֵינּוּ בְּרָכוּ בְּמִן בַּבְּחִינָת אור פְּנִימִי, וְקִדְּשׁוּ בְּשַׁבַּת קִדְּשׁ בַּבְּחִינָת מְקִיף, וְעַל כֵּן כְּתִיב 'וַיִּקְדַּשׁ אֹתוֹ כו'' (בראשית ב ג). כִּי 'וַיִּקְדַּשׁ' עוֹלָה פְּנִימִי מְקִיף.

באור פסוקי הפרשה על דרך הנ"ל

וְזֶהוּ כֹּא אֵל פְּרַעָה, הֵינּוּ שִׁיחֵיהָ גִּדְּל קִדְּשׁוֹת אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּקִרְבָּךְ עַד שִׁיכְרַח לְבוֹא לַהֲתַגְלּוֹת, וְזֶהוּ אֵל פְּרַעָה מְלֻשׁוֹן 'פְּרַעָה אֶהְרֵן' (שמות לב כה) שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַתְּגַלּוֹת.

וְרַבִּי מֹשֶׁה נ"י בֶּן הַרֵב וְז"ל אָמַר בְּשֵׁם הַרֵב וְז"ל, שֶׁבְּתוֹכָהּ מְרַמְזִים כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת הַגְּדוֹלוֹת, כִּי מִפְּנֵי רַבּוֹי הָאוֹר צָרִיף לְהִגָּנוּ בְּלְבוּשׁ עֵב מָאֹד, דִּהְיִינוּ הַקְּלָלוֹת הַפְּתוּבוֹת שֶׁם. נִמְצָא לְפִי גִדְּל הַצְּרוּת הוּא הָאוֹר הַגָּנוּז בָּהֶם יוֹתֵר. וְקִדְּשׁ בִּיאַת מְשִׁיחַ בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם יִתְגַּלֶּה הָאוֹר, כִּי הָאוֹר מְאִיר מְרַחֵק וּבְנוֹדָי יִהְיֶה לָהֶם מִפְּלֵה גְדוֹלָה לְרַשְׁעִים. וְזֶה 'מֵתוּף צָרָה' דִּיקָא 'הַמְּצִיאַם פְּדוּת וּרְוַחָה' (כָּף הִנָּה רַבִּי שְׁלֹמֹה [מֵהִיִּסִין] וְז"ל צוּעֵק):

אמרי נעים

רבי מאיר מד'קוב זי"ע א

עקר עבודת השם צריכה להיות כסתר לבו, אך צריך כל כך להתלהב בעבודה עד שיכרח מעט גם לצאת החוצה

כֹּא אֵל פְּרַעָה כִּי אֲנִי הַכְּכַדְתִּי אֶת לְבוֹ כו' (א) י"ש לְכָאֵר עַל דֶּרֶךְ שֶׁפִּרְשֵׁיתִי מִכְּבָר מֵה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים 'לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם יֵרָא שְׁמִים בְּפִתְרָה וּבְגִלּוּי' (תפילת שחרית), דִּלְכֹּאֲוָרָה הֵלֵא כְּתִיב 'הַצְּנֹעַ לְכַת עִם ה' אֱלֹהֶיךָ' (מיכה ו ח) – דַּעֲקָר שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת מַעֲשִׂים נִסְתָּרִים מְעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת וְלֹא בַּהֲתַגְלּוֹת.

אֵךְ הַפְּנוּנָה, דְּבִקְאֻמַּת עֲקָר עֲשִׂיתִי הַמְּצוֹת צָרִיף לְהִיּוֹת רַק בְּהִסְתַּר שִׁיחֵיהָ לְבוֹ מִתְּלַהֵב בְּקִרְבּוֹ בְּגִדְּל רוּמְמוֹת יִרְאַת וְאֶהֱבַת ה', וְרַק דְּצָרִיף לְהִתְאַמֵּץ בְּעַבְדוּת ה' כֵּן עַד שֶׁאֵף שִׁיַּעֲשֶׂה הַכֵּל בְּהִסְתַּר יִתְרַבֶּה כַּח הַקִּדְּשָׁה בְּפְנִימִיּוֹת עַד שִׁיכְרַח לְצֵאת חוּצָה לַהֲתַגְלּוֹת – שִׁיחֵיהָ נִכְר עַל פְּנֵי מֵה שֶׁבְּלָבוֹ יִקְדַּשׁ יְקוֹד אֲשֶׁר שֶׁלְּהֱבַת יֵה הַבּוֹעֵר בְּקִרְבּוֹ תָּמִיד.

הבטה בפני הצדיק כמה שמתגלה מעט מבחוץ מגלה על פנימיותו הבווערת בקרבו

וְהוּא דְּמִיּוֹן הַכְּלִי שֶׁאֵינּוּ יְכוֹל לְהַחֲזִיק בְּתוֹכוֹ כֵּן מֵה שֶׁשׁוּפְכִין בְּתוֹכָהּ עַל יְדֵי זֶה חוֹזֵר לְדַפְּנֵי הַכְּלִי וּמִי שֶׁמְבִיט בְּדַפְּנֵי הַכְּלִי בַּחוּץ מִזֶּה יָבִין מֵה שֶׁבְּתוּף הַכְּלִי, כֵּן מִי

נשמות ישראל בזמן המיחד, וזהו שנאמר ראשון הוא לכם להתחדשותיכם, - שבבחינתכם יהיה כל ההתחדשות:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בכל זמן צריך להתחזק בתחלתו והכל הולך אחר ההתחלה

יש לדקדק, למה כפל בפסוק הזה וחסר ואמר ראשון הוא לכם לחדשי השנה. אלא בא לומר, דהשכינה תהיה זהיר בה בראשית כל דבר, דעקר כל דבר הוא בכניסתו, כמו שאמרו הראשונים זכרונם לברכה דבתחלת השנה יהיה זהיר האדם בתשובה ובתפלה פראוי, כדי שיתגבר על יצרו בתחלת הענין ועזרהו יוצרו, וכן יהיה תמיד.

ולפיכך נתקנו תפלות משנות לתחלת השנה, וכן בראש חודש ובתחלת השבוע, והכא נמי בלילה תחלתה הוא בתפלה, ותחלת היום הוא בתפלה. וכל זה כדי שיהיה אדם וריו בתחלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר ע"א א) קדמה לרשיעא עד לא יקדמנף. וכל האזהרות אלה הם על תקון השכינה הנקראת 'ראש':

תחלת כל הזמנים נרמזו בפסוק

וכל זה נרמז במקרא הזה. ראש חודש, מבאר בפשט הכתוב. ראשית השנה, נרמז בלחדשי השנה, כלומר, חשבון תחלת חדשי השנה, דלשנים מונים מתשרי. לכם ראש חדשים סופי תבות גימטריא 'שבווע' עם שני כוללים. הוא לכם לחדשי השנה ראשי תבות גימטריא 'ליל', וסופי תבות גימטריא 'יום'.

הרי הכל נרמז במקרא הזה, תחלת השנה ותחלת החודש ותחלת השבוע ותחלת הלילה ותחלת היום, שיהיה זהיר אדם בתחלת

כי אני הכבדתי את לבו, כי גם אני כביכול, שהקדוש ברוך הוא גם כן מלביש אורו ופנימיותו להכיר מתוך לבושין דיליה אור פנימי יתברך שמו, וזהו הכבדתי, מלשון לבוש, על דרך רבי יוחנן קרי למאני מכבדו תא (כ"ק א"א), ולבו הוא פנימית כמו 'בלב ים'.

וזהו למען שתי אתתי אלה בקרבך, הינו שיהיה לאות ולמופת מה ששורה הקדשה בקרבך, למען תספר כו' שהכל ילמדו מהצדיק לעבד ה' בדרך זה כנ"ל:

החדש הזה לכם

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

'החדש הזה לכם' - התחדשות כל העולמות היא על ידי עם ישראל

ויש לבאר עוד, החדש הזה לכם דיקא, שיחדש אתכם, וכזה יהיה ראש חדשים, התחדשות בכל העולמות. כי כל העולמות הולכים משם עם נשמות ישראל. וזהו ענין מצות עשה שהזמן גרמא, הוא גם כן על ידי שבועת שמגיע הגלגל על נקדה זו מגיע עת התעוררות העולמות על ידי אכילת מצה, ועל דרך זה בישיבת ספה, ועל דרך זה הפל.

וכן ענין שמטה, שמגיע לשבעה שנים על נקדה זאת, אז עת לשמטה, ועל דרך זה ביובל, כי נשמות ישראל מגיעין גם כן לבחינה זו שהמזל רומז שייב מזלות רומזים על ייב צרופי הנה. ואז יכולין להאיר על ידי מצה, ובזמן אחר על ידי אתרוג וכדומה. וזה סוד העבור, שיעשו איך הייב צרופי הנה מצטרפין. וכזה כל העולמות ונשמות ישראל מתגלגלין. ויש עת לכל ונשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא כי אין להם השגה בעולמות גבוהים שמגיעים שם

שְׁהָאֹר שֶׁל עוֹלָם הַבְּרִיאָה מִתְלַבֵּשׁ בְּיָצִירָה וְיִכּוּלִין לְהִנּוּת מִמּוֹנוֹ. וְזֶהוּ גַם כֵּן בְּחִינַת לְבוּשֵׁי שֶׁבֶת יוֹם טוֹב כִּי מִחֻמַּת שֶׁבֶשְׁבֶּת יוֹם טוֹב מֵאִיר הָאָרֶה גְּדוּלָה מְאֹד עַל כֵּן צָרִיף הָאֹר לְהִתְלַבֵּשׁ בְּבְחִינַת לְבוּשִׁים.

עֲנִין בְּגָדֵי כְהֵנָה גַם כֵּן כְּדֵי לְהִלְכִישׁ הָאֹר וְזֶהוּ גַם כֵּן פְּנֵינַת הַפְּסוּק 'וְעִשִׂית בְּגָדֵי קָדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיף לְכַבּוֹד וּלְתִפְאַרְתּוֹ' (שְׁמוֹת כח ב), כִּי הִכְהֵן הַגְּדוֹל בְּשִׁעַת הַעֲבוּדָה הָיָה עוֹשֶׂה יְחוּד גְּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה הָיָה מֵאִיר אֹר גְּדוֹל מְאֹד בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

וְעַל כֵּן הָצָרָף לְשִׁמּוֹנָה בְּגָדִים – בְּכָדֵי שִׁתְּלַבֵּשׁ הָאֹר בְּבְחִינַת לְבוּשִׁים בְּכָדֵי שִׁהְיוּ הַבְּרִיאִים יְכוּלִין לְקַבֵּל הָאֹר, וְזֶהוּ 'וְעִשִׂית בְּגָדֵי קָדֶשׁ' בְּכָדֵי שִׁתְּלַבֵּשׁ הָאֹר הַבָּא מִבְּחִינַת הַיְחוּד שֶׁל 'כְּבוֹד וּתְפָאֲרָתוֹ', הֵינּוּ יְחוּד יְסוּד וּמְלֻכוֹת, כִּי כְבוֹד הוּא בְּחִינַת מְלֻכוֹת פְּנוּדָע.

הַקְּב"ה הָאִיר בְּמִצְרַיִם הָאָרֶה גְּדוּלָה, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְכַלּוּ לְקַבֵּלוֹ בְּלֹא לְבוּשׁ וְאֵלּוּ לְמִצְרַיִם שֶׁלֹּא יְכַלּוּ לְקַבֵּלוֹ נִהְיָה חֲשָׁף

וְהֵנָּה בְּמִצְרַיִם הָאִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּף הוּא הָאָרֶה גְּדוּלָה עַד לְמֵאד, וְהָאֹר הָיָה הָיָה בְּלֹא לְבוּשִׁים וּבְלֹא פְלִים כָּלל, וּמִחֻמַּת הָאֹר הַקְּדוֹשׁ וְהַגְּדוֹל הִלְזָה הָיָה חֲשָׁף לְמִצְרַיִם מִחֻמַּת גְּדֹל בְּהִירוֹת הָאֹר, וְזֶהוּ חֲשָׁף שֶׁל מַעְלָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'יִשֶׁת חֲשָׁף סִתְרוֹ', אֲבָל לִישְׂרָאֵל הָאִירָה הָאָרֶה הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה בְּגִלּוּי רַב אֵף שֶׁהִיָּתָה בְּלֹא בְּחִינַת לְבוּשִׁים. וְזֶה שֶׁאֶמְרוּ ז"ל (שְׁמוֹר"ד ד' א) שִׁישְׂרָאֵל רָאוּ אֵף מֵה שֶׁבְּתוֹף הַכְּלִים וְכוּ'.

בְּאֹר הָעֲנִין שֶׁהָיָה חֲשָׁף כְּפוֹל וּמְכַפֵּל

וּמִחֻמַּת זֶה הָיָה חֲשָׁף כְּפוֹל וּמְכַפֵּל (שְׁמוֹר"ד אב), וְנוֹסֵף חֲשָׁף עַל חֲשָׁף וְהֵינָה חֲשָׁף שִׁישׁ בּוֹ מִמֶּשׁ עַד שֶׁלֹּא קָמוּ אִישׁ מִתְּחִתּוֹ, וְזֶהוּ וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתְּחִתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁלְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹר בְּמוֹשְׁבֵתָם – אֹר גְּדוֹל בְּלֹא לְבוּשִׁים וּמִחֻמַּת זֶה הָיָה חֲשָׁף כְּפוֹל לְמִצְרַיִם, חֲשָׁף שִׁישׁ בּוֹ מִמֶּשׁ וּד"ל:

הַכְּנִיסָה כְּדֵי שִׁרְגֵל עַל כַּף. וְהַשְׂכִּינָה הִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, לְפִיכָף אָמַר רֵאשׁוֹן הוּא לָכֵם:

מִכַּת חֲשָׁף בְּפִשֵׁט וּבְפִנִימִיּוֹת

אַהֲבַת שְׁלוֹם

רַבִּי מִנְחֵם מֵעֲנָדֵל מְקוּסוֹב זִיע"א

שְׁתֵּי הַדְּעוֹת בְּמִדְרַשׁ מַהִיכֵן הִיָּה חֲשָׁף הָאֵם מִחֲשָׁף שֶׁל מַעְלָה אוֹ מִחֲשָׁף הַגִּיהֵנּוּם

לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אַחִיו וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתְּחִתּוֹ שְׁלֹשַׁת יָמִים וְלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֹר בְּמוֹשְׁבֵתָם (י כג). וְאִתָּא בְּמִדְרַשׁ (ב"ר יד ב) שְׁנֵי דְעוֹת מַהִיכֵן הִיָּה חֲשָׁף שֶׁבְּמִצְרַיִם, חֵד אָמַר מִחֲשָׁף שֶׁל מַעְלָה שֶׁנֶּאֱמַר 'יִשֶׁת חֲשָׁף סִתְרוֹ וְגו' (תְּהִלִּים יח יב) וְחֵד אָמַר מִחֲשָׁף שֶׁל גִּיהֵנּוּם. וְלְהַבִּין זֶה יֵשׁ לְבָאָר עַל דְרָף זֶה, דְּהֵנָּה אֵם הָאָדָם מְבִיט לְתוֹף עֵצָם גּוֹף הַשְּׂמֶשׁ, אֲזַי עֲנִינוּ כְּהוֹת וְלֹא יְכוּל לְרֵאוֹת כָּלל מִחֻמַּת גְּדֹל בְּהִירוֹת אֹר הַשְּׂמֶשׁ, רַק אֵם מְבִיט בְּתוֹף חִלַּל הָעוֹלָם לֹא פְּנָגַד עֵצָם הָאֹר אֲזַי יְכוּל לְהִנּוּת מִן הַשְּׂמֶשׁ.

וְכֵן אֵם נוֹתְנִין לְאָדָם אִיזָה בְּחִינָה וְהָאָרֶה, צָרִיף לְהִתְלַבֵּשׁ הָאֹר בְּכַמְּה לְבוּשִׁים בְּכָדֵי שִׁיּוּכַל לְקַבֵּל הָאֹר וְלְהִסְתַּפֵּל בּוֹ, אֲבָל אֵם הוּא בְּלֹא לְבוּשׁ אֲזַי אֵינּוּ יְכוּל לְהִנּוּת מִמּוֹנוֹ וְלְהִסְתַּפֵּל בּוֹ, וְזֶהוּ נִקְרָא בְּחִינַת חֲשָׁף, כִּי מִחֻמַּת שֶׁאֵין יְכוּלִין לְהַשִּׁיגוֹ נִקְרָא בְּחִינַת חֲשָׁף, וְקָמוּ שֶׁפְּתוּב 'יוֹצֵר אֹר וּבוֹרֵא חֲשָׁף' (יִשְׁעִיהוּ מֵה ז).

הַשְּׁתַּקְפוֹת עוֹלָם הַבְּרִיאָה כְּעוֹלָם הַיְצִירָה | עֲנִין מְלֻבּוּשֵׁי שֶׁבֶת – הִתְלַבְּשׁוֹת הָאָרֶת הַשֶּׁבֶת בְּבְחִינַת לְבוּשׁ כְּדֵי שִׁיּוּכְלוּ לְהַשִּׁיגוֹ

דְּהֵנָּה עוֹלָם הַבְּרִיאָה הוּא בְּבְחִינָה גְּבוּהָה מְעוֹלָם הַיְצִירָה, רַק מִחֻמַּת שֶׁאֵין יְכוּלִין לְהַשִּׁיג הָאֹר מִבְּחִינַת עוֹלָם הַבְּרִיאָה רַק עַל יְדֵי הִתְלַבְּשׁוֹת בְּעוֹלָם הַיְצִירָה, עַל כֵּן נִקְרָא עוֹלָם הַבְּרִיאָה חֲשָׁף וְעוֹלָם הַיְצִירָה אֹר, מִחֻמַּת

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

דברי המדרש שהביא רש"י

איתא בשמות רבה (יד א): 'ובשלישת ימי אפלה נתן הקדוש ברוך הוא חן העם בעיני מצרים והשאילום שהיה ישראל נכנס לתוך בתיהן של מצרים והיו רואין בהן כלי כסף וכלי זהב ושמלות וכו', הדא הוא דכתיב ו'לכל בני ישראל היה אור וגו' (י א), בארץ גשן לא נאמר אלא במושבבותם, שכל מקום שהיה יהודי נכנס היה אור ונכנס ומאיר לו מה שבהכיות וכתבות ובמטמוניות'.

תכן דרש זה הובא בקצור בפרוש רש"י (י ב) 'ולמה הביא עליהם חשך שהיו וכו', ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם וכשיצאו והיו שואלין מהן והיו אומרים אין בידנו כלום אומר לו אני ראיתי בביתך ובמקום פלוני הוא'.

באור והכרח שאין כונת רש"י לבאר הפסוק

דברי המדרש ממש

והנה לפנים ריהטא נראה, שפונת רש"י לפרש הכתוב כמו בפרוש המדרש, דזה שבני ישראל ראו את כלי המצריים הוא פרוש הכתוב 'ולכל בני ישראל היה אור במושבבותם'.

אבל דחק גדול לפרש פן פונת רש"י, כי: א, הדיוק שבמדרש, 'בארץ גשן לא נאמר אלא במושבבותם, שכל מקום שהיה יהודי נכנס היה אור נכנס כו', אינו פשוט הפרוש של 'במושבבותם' (ואדרבה, זהו הפך פרוש הפשוט), ואם רש"י סבירא ליה הכי הנה ליה לכתב זאת בפרוש.

ב, ועקר: רש"י כתב פרושו על התבות (כפסוק ב) 'ויהי חשך אפלה גו' שלישת ימים', כטעם למפת חשך – 'ולמה הביא עליהם חשך' – ולא הזכיר כלל בפרושו את התבות

(מהכתוב שלאחרי זה – פסוק כג) 'ולכל בני ישראל היה אור במושבבותם'.

ומשמע מזה, שלפי פרוש רש"י היו כאן שני ענפים שונים: א, 'ולכל בני

ישראל היה אור במושבבותם' – שפנה מדבר (כפשוטו משמעות הלשון) על דבר בתי ישראל (שבארץ גשן). ב, זה שבני ישראל ראו את כליהם של המצרים בבתי המצרים – ודבר זה נלמד (לא ממה שנאמר 'ולכל בני ישראל היה אור במושבבותם', כי אם) מעצם מפת חשך, כיון שזו הייתה פונת המפה, כדי שבני ישראל יוכלו לראות את כליהם ולשאל אותם אחר כך מהמצריים בעת יציאתם ממצרים.

לפי הנ"ל נמצאנו למדים, שיש חלוק עקרי בין המדרש ופרוש רש"י בפרוש הכתובים כאן: להמדרש, מה שנאמר 'ולכל בני ישראל היה אור במושבבותם' – גם זה הוא חלק ממפת חשך, כי המפה כללה שני פרטים: א, חשך (נסי) למצרים, ב, אור (נסי) לישראל, שכל מקום שהיה יהודי נכנס היה אור נכנס ומאיר לו כו'.

מה שאין פן לפרוש רש"י היה כאן רק נס אחד – החשך שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים, אלא שהטעם שהביא עליהם מפה זו היה בשביל בני ישראל, שעל ידי החשך נתנה היכלת לבני ישראל לחפש בבתי המצריים ולראות מקום כליהם, אבל לא היה בזה נס נוסף שבני ישראל יוכלו לראות מה שנמצא בבתי המצריים.

והינו שלא היה כאן אור נסי, כי אם רק שהחשך לא החשיך לבני ישראל, ובמילא היו יכולים לראות מה שיש בבתי המצרים (באור רגיל וטבעי).

הטעם ששנה רש"י מפרוש המדרש

ויש לבאר טעמו של רש"י ששנה מדרשת המדרש, ובהקדים: ידוע שבקיום צווי הקדוש ברוך הוא, יש להשתדל שהקיום יהיה

ובדרך גס, אלא על פי טבע, שחפשו ישראל בכתי המצרים וראו את כליהם באור טבעי, בכדי שגם ההכנה להמצאה תתקיים בדרך הטבע.

וְאֵיךְ שְׁכַל עָקַר הַגֵּס שֶׁל מַפֵּת חֲשׂוֹף הִיָּה בְּשִׁבִיל זֶה שִׁישְׂרָאֵל יוּכְלוּ לְרֹאוֹת אֶת כְּלֵי הַמִּצְרַיִם – הֲרִי זֶה רַק בְּגֵד וְהִסְתַּר הַמְּנִיעָה, או לְכַל הַיּוֹתֵר בְּאִפְּן שֶׁל סִבָּה וַיִּגַּם, וְלֹא הִכְנָה וְהִכְשָׁרָה לְהַמְצִיָּה, שְׁנֵיהֶם הֵיָה דוֹקָא בְּזֶה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲפְּשׂוּ וַיִּרְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם, וּבְכַגּוּן דָּא – אֵין זֶה שְׁלֵא עַל פִּי טָבַע.

אֲמַנְמֵם זֶה שֶׁהַמְּדַרְשׁ לֹא חָשׂ לְזֶה, וּמִפְּרֵשׁ שֶׁהִיָּה בְּזֶה אֹר מִיְחַד וְנִסִּי, יֵשׁ לְבָאָר, מִשׁוּם דְּסִבְרִיא לִיָּה שֶׁבְּגִדוֹן דְּנֵן לֹא הִיָּה צְרִיף לְהִיּוֹת בֶּן – וּמֵצֵד כַּמָּה טַעְמִים.

א, הַתְּנַאי שֶׁקִּיּוּם הַמִּצְוֹת צְרִיף לְהִיּוֹת בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע דוֹקָא, הוּא בְּעָקֵר בְּמִצְוֹת שֶׁלֹּא אֲחֵרֵי מִתֵּן תּוֹרָה [כִּי זֶהוּ עֲנִין עָקֵרִי בְּמִתֵּן תּוֹרָה, שֶׁהַמִּצְוֹת יִפְעְלוּ בְּגִשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם, בְּלִשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ (תַּחֲמוּמָא וּרְאָא טו. שְׁמוֹר' יב ג) 'עֲלִיּוֹנִים יָרְדוּ לַתַּחְתּוֹנִים', וְלִכֵּן רַב הַמִּצְוֹת כִּכְלֵן הֵן בְּדִבְרֵים גִּשְׁמִיִּים, וּבְזֶה גּוֹפֵא בְּדִרְכֵי הַטָּבַע דוֹקָא] – מֵה שְׂאִין בֶּן בְּגִדוֹן דְּנֵן שֶׁמְדַבֵּר קֹדֶם מִתֵּן תּוֹרָה.

ב, תִּכְן הָעֲנִין דִּי'יִשְׂאֵלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ גוֹ' אִינוּ (כָּל כֶּף) בְּגֵדֵר שֶׁל 'מִצְוָה' וְחַיִּיב (שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל), אֲלֵא אֲדִרְבָּה, קִבְּלַת שְׂכָר (מִלְּמַעְלָה), שְׁעַל יְדֵי זֶה נִתְקַיְמָה הַבְּטַחַת הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא וְאֲחֵרֵי בֶן יִצְאוּ בְּרַכְשׁ גְּדוּל', אֲלֵא שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא הַלְּבִישׁ תְּשׁוּלִים שְׂכָר זֶה בְּדִרְכֵי הַטָּבַע, עַל יְדֵי שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׂאֵלוּ מֵהַמִּצְרַיִם כְּלֵי כֶּסֶף גוֹ', אֲבָל תִּכְן הַדְּבָר הוּא – קִבְּלַת שְׂכָר מִלְּמַעְלָה. וּמוּבָן, שֶׁבְּקִיּוּם צוּי בְּזֶה לֹא אֲכַפֵּת לֵן אִם הַהִכְנָה נַעֲשִׂית עַל יְדֵי

נס (חלק לא עמ' 46):

בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע, לֹא עַל יְדֵי גֵס, הֵינּוּ הֵן שֶׁחֲפָץ שָׁבוּ נַעֲשִׂית הַמִּצְוָה יִהְיֶה חֲפָץ טָבַעִי וְלֹא מַעֲשֵׂה נִסִּים, וְהֵן שֶׁהַמַּעֲשֵׂה דְקִיּוּם הַמִּצְוָה יַעֲשֶׂה בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע.

וַיִּתְּרָה מִזּוּ נִחְבָּר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּאַרְכָּה (לְקוּטֵי שִׁיחֹת ח"ה עמ' 80 וְאִילךְ), שְׁנֵיהֶם כּוֹלֵל לֹא רַק קִיּוּם הַמִּצְוָה עֲצֻמָּה, אֲלֵא גַם הַהִכְנָה לְמִצְוָה, שְׁגַם הַהִכְנָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת טָבַעִית.

וּכְפִי שֶׁלְמִדִּים מֵהַסְּפּוֹר הַיְדוּעַ אֹדוֹת קְדוּשׁ לְכִנָּה שֶׁל אֲדָמוֹר' הַנְּקוּן, שֶׁבְּקִשׁ מֵהַפְּקִיד שֶׁהִיָּה מְמַנָּה עַל הַסְּפִינָה לְעַצְרָה בְּכַדִּי שִׁיּוּכַל לְקַדֵּשׁ אֶת הַלְּכִנָּה מֵעַמֵּד וּבִישׁוּב הַדַּעַת, וְכֹאשֶׁר הַפְּקִיד טָרַב, עֲצַר אֲדָמוֹר' הַנְּקוּן אֶת הַסְּפִינָה בְּדֶרֶךְ גֵּס, אֲבָל לֹא קִדֵּשׁ אֶז אֶת הַלְּכִנָּה עַד שֶׁהַפְּקִיד הִסְפִּים לְעַצְרָה בְּעַצְמוֹ – שֶׁמֵּהִטְעָמִים עַל זֶה הוּא, לְפִי שֶׁרְצָה שְׁגַם הַהִכְנָה לְקִיּוּם הַמִּצְוָה תִּהְיֶה בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע וְלֹא עַל יְדֵי עֲנִין נִסִּי.

וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְבָאָר מֵה שְׁלֵא פִּרְשׁ רַש"י כְּבַמְּדַרְשׁ שְׂרָאִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כְּלֵיהֶם שֶׁל הַמִּצְרַיִם הִתָּה עַל יְדֵי גֵס מִיְחַד (עַל יְדֵי אֹר שְׁלֵא עַל פִּי טָבַע) – כִּי לְפִי דְרָשָׁה זוֹ, הִיָּה הַמְּכַנֵּן בְּמַפֵּת חֲשׂוֹף כְּדֵי שִׁיּוּכְלוּ יִשְׂרָאֵל לְקַיֵּם אֶת צוּי ה' וַיִּשְׂאֵלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעְוִתָּה כְּלֵי כֶּסֶף וְכֵלֵי זָהָב, עַד שִׁיְהִיָּה וַיִּנְצַלְתֶּם אֶת מִצְרַיִם' – וַיִּתְּרִיקֵינוּ'.

וּלְפִי זֶה נִמְצָא, שֶׁהַהִכְנָה לְקִיּוּם צוּי זֶה הִיָּה שְׁלֵא עַל פִּי טָבַע, בְּדֶרֶךְ גֵּס, כִּי רַק עַל יְדֵי אֹר נִסִּי זֶה רָאוּ אֶת כְּלֵי כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁל הַמִּצְרַיִם וּמֵה שֶׁהִיָּה טְמוּן כּוֹ', וְרַק עַל יְדֵי זֶה קִיְמוּ הַצּוּי לְבַקֵּשׁ מִמֶּה כֵּל כְּלֵיהֶם שֶׁהִיּוּ בְּמִטְמוּנוֹת וְכוּ'.

וְלִכֵּן מִשְׁנֵה רַש"י וּמִפְּרֵשׁ, שְׁנֵיהֶם שְׂרָאוּ אֶת כְּלֵיהֶם לֹא הִיָּה עַל יְדֵי אֹר מִיְחַד

פְּרַשְׁתַּי בֵּא

ומונע אותו מתשובה [ועזן במדרש רבה פרשה זו, אמר הקדוש ברוך הוא אתה הקשית ערפך והכבדת את לבך הריני מוסיף לך טמאה על טמאתך], וכמו שאמרו חז"ל המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו ופרשו המפרשים כי הוא מחמת שהוא מכ"ד דברים המעבדין התשובה.

אמנם כאשר בא לצדיק הדור רופא תחלואי הנפש ושומע מפיו דברי תורה ומוסר, אשר עליו נאמר הלא כה דברי כאש [ושכינה מדברת מתוך גרונו כי צדיק הדור הוא בחינת משה בנודע] וכפטיש יפוצץ סלע, ואם אכן הוא נמוח, ומל את לבבו הערל, וגם כי תפלת הצדיק אשר היא כחרב תדה [כמו שנאמר בחרבי ובקשתי ומתרגמינן בצלותא ובבעותא] פועל בקרבו למול את לבבו הערל, וכזה מוצא תרופה למכתו.

וזה שאמר השם יתברך למשה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו, ירצה כי הוא נתינת טעם מחמת פי מכבר על ידי עונותיו הכבדתי את לבו ונטל ממנו הבחינה לכן בא אליו ותדבר אליו וכזה תסיר את לבבו הערל ויהיה לו בחינה. [גם מרמז כי ב"א הוא א"ב ירצה שתסור לבבו הרע בכת אותיות התורה אשר תדבר אליו].

וזהו למען שתי אתתי בקרבו, הם האותיות התורה כמבאר בספרים. [וזה היה באמת מאותות הגדולים, כאשר בא אליו משה נתהפך לבבו ואמר 'לכו עבדו את ה', אמנם אחר כך חזר לסורו בכת בחירתו הרע [כן יש אנשים כשבאים לצדיקי הדור נעשים שמה בעלי תשובה וכשבאים לביתם שוכחים וחוזרים לרע מעצליהם].

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבו (י א)

בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א
דרך איש ישר בעיניו, ורק כאשר נוסע לצדיק
נפתחים עיניו וזוכה לחזר בתשובה

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו כו' (י א). והקשה הרמב"ם, כיצן שנוטל ממנו הבחינה למה נלקה, ב', התראה זו למה כיצן שאין בידו. ועוד יש לדקדק לך אל פרעה הוי ליה למכתב. ועוד קשית הספר הקדוש תולדות יעקב יוסף, דמסקינן במסכת שבת בפרק ה' בענין הוכח תוכיח, היכא דנדאי לא מקבלי הנח להם מוטב שייהיו שוגגין וכו'.

ונראה בהקדים דברי הרמב"ם, כשם שחלי הגוף צריך לילף לרופא להתרפא ולחבש תחבשת לחליו כן חלי הנפש צריך לילף לרופא להתרפא, ומי הוא הרופא, חכם שבודור, וזה סוד וכונה של יראים ושלמים בדרותינו שנוסעים תמיד לצדיקי הדור, כי כל דרך איש ישר בעיניו וכאשר בא לצדיק הדור יפתח עיניו, ויורהו דרך אמת איש איש לפי מדרגתו.

וביותר הוא טובה גדולה לקלי הדור אשר מרב עונותיהם טח מראות עיניהם ולבכם קשה כאבן לקבל מוסר מהרב או מגיד בעירו ונמנעין מדרכי התשובה על ידי רב עונותיהם, בפרט אם הם מכ"ד דברים המעבדים את התשובה וכמבאר בדברי הרמב"ם ז"ל.

וזה הוא בחינת הכבדת הלב כי כן משפטו יתברך על עברות ידועים להכביד לבבו

הסתרות. איש יהודי כשָׁבָא לְקַיֵּם מִצְוָה יֵשׁ לוֹ הַסְתְרוֹת וְהַכְבֵּדַת הַלֵּב, וְיֵשׁ לוֹ לִידַע שֶׁזֶה מִן הַשָּׁמַיִם וְגַם זֶה לְטוֹבָה.

כִּי אֲנִי הַכְבַּדְתִּי אֶת לְבֹו שֶׁהַהַכְבָּדָה הִיא לְטוֹבָה – לְמַעַן שְׂתִי אֶתְנִי אֱלֹה בְּקִרְבּוֹ, שֶׁעַל יְדֵי הַהַסְתְרוֹת שֶׁמִתְגַבֵּר עֲלֵיהֶם יֵשׁ לוֹ טוֹבָה, כִּי מְלַבֵּד עֵצָם עֲשִׂית הַמִּצְוָה שֶׁבְּתְשׁוּבָה שֶׁהַתְּגַבֵּר עַל הַהַסְתְרוֹת וְנַעֲשֶׂה טוֹב, וְזֶה לְמַעַן שְׂתִי אֶתְנִי אֱלֹה בְּקִרְבּוֹ, בְּקִרְבּוֹ שֶׁל הָאָדָם, אוֹת הַמִּצְוָה וְגַם אוֹת הַתְּשׁוּבָה שֶׁהַתְּגַבֵּר.

משל לאבנים טובות ומרגליות אשר מתגלים על ידי חפירה תחת האבן

וּכְמוֹ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת שֶׁעַל יְדֵי שְׂחוּפְרִים תַּחַת הָאֲבָן מוֹצֵאִין אוֹתָם, כְּמוֹ כֵּן כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְלֵב טוֹב יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְחַפּוֹר וּלְהִסְרִי אֶת הָאֲבָן הַמְּכַבֵּד עַל הַלֵּב, וְכִשְׁמִתְגַבֵּר נַעֲשֶׂה נֹקֵב מְרַגְלִיּוֹת, וְזֶה הַטוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בִּיכִי אֲנִי הַכְבַּדְתִּי אֶת לְבֹו, לְמַעַן שְׂתִי אֶתְנִי אֱלֹה בְּקִרְבּוֹ' (תשמ"ב):

וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פְרַעַה אֵלָיו עַד מַתִּי יִהְיֶה זֶה לְנוֹ לְמוֹקֵשׁ שְׁלַח אֶת הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲבְדוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם

(י ז)

אהל ישכר

רבי ישכר דב מנזואלברגא זיע"א

כיצד נעשו עבדי פרעה 'צדיקים' ובקשו לשלח את בני ישראל

בֹּא אֶל פְּרַעַה כִּי אֲנִי הַכְבַּדְתִּי אֶת לְבֹו וְאֶת לֵב עַבְדָּיו (י א). כִּיצַד נַעֲשׂוּ עַבְדֵי פְּרַעַה 'צַדִּיקִים' וְאָמְרוּ עַד מַתִּי יִהְיֶה זֶה לְנוֹ לְמוֹקֵשׁ שְׁלַח אֶת הָאֲנָשִׁים.

אך כְּנִתְּם הִיתָה שִׁשְׁלַח רַק אֶת הָאֲנָשִׁים' הַיְדוּעִים בְּה' הַיְדִיעָה, כְּלוֹמַר אֶת אֵלוֹ שֶׁהֵם עוֹבְדֵי ה' וְלֹא אֶת כָּלָם. וְעַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה רַבְּנוֹ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם בְּכַנְיָנוּ וּבְכַנְיָנוּ

וְלְמַעַן תִּסְפַּר בְּאָזְנֵי בְנֵי כו'. כִּי שִׁמְעֵתִי מִמּוֹרֵי הַקְּדוֹשׁ מִפְּרִשְׁיִסְחָא וְצ"ל כִּי נוֹדַע שֶׁכָּל הַמַּכּוֹת הָיָה גָּנַע לְמִצְרַיִם וּרְפוּאָה לְיִשְׂרָאֵל, וְאָמַר, בְּמַכַּת דָּם נִתְרַפְּאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל מִחֲלֵי מוֹרִידֵי"ן, וְנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא הָיָה לָהֶם וְסַת כְּרָאוֹי, וּבְמַכָּה צַפְרָדַעִים נִתְרַפְּאוּ יִשְׂרָאֵל מִחֲלֵי הַתּוֹלְעִים.

וְאֶבְשֶׁר לּוֹמַר גַּם כֵּן בְּזֶה אֲשֶׁר הַכְּבִיד אֶת לְבֹו וְלֵב עַבְדָּיו נִתְרַפְּאוּ יִשְׂרָאֵל מִחֲלֵי הַגֶּפֶס וְנִתְחַזַּק אֱמוּנַת הַשֵּׁם יִתְבַּרַּךְ בְּלִבְכֶם וְאֱמוּנַת הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֹּאמִינוּ בְּה' וּבְכִמְשֶׁה עַבְדּוֹ', וְנִתְחַזַּק וְנִשְׁרַשׁ אֱמוּנַת הַשֵּׁם יִתְבַּרַּךְ בְּלִבְכֶם וּבְלֵב בְּנֵיהֶם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת.

וְזֶהוּ 'לְמַעַן תִּסְפַּר בְּאָזְנֵי בְנֵי כו' וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה' , וְהוּא עַל דְּרָךְ 'הַדּוּוֹ לְה' כִּי טוֹב כִּי לַעֲלוֹם חֲסִדוֹ', כִּי מְלֶךְ בְּשֶׁר וְדָם שֶׁעוֹשֶׂה חֲסֵד עִם בְּנֵי מְדִינָתוֹ הַחֲסֵד הוּא לְשַׁעֲתוֹ, לֹא כֵּן הַשֵּׁם יִתְבַּרַּךְ כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַעַת וְהַזְמַן שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ הַחֲסֵד נִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הַחֲסֵד לְיִשְׂרָאֵל, בְּפֶסַח נִתְעוֹרֵר חֲסֵד גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְעוֹת חֲסֵד קְבֻלַּת הַתּוֹרָה וְכֵן כָּלָם. וּבְכָל שְׁעָה כְּשֶׁאֲנִי זוֹכְרִים הַנְּסִים מִיִּצְיַאת מִצְרַיִם נִקְבַּע וְנִשְׁרַשׁ בְּלֵב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֱמוּנַת הַשֵּׁם יִתְבַּרַּךְ כִּי תוֹרָה הִיא נְצַחִית וְחַי עוֹלָם נִטַּע בְּתוֹכְנוֹ:

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א

הדרדוק בלשון הכתוב

בֹּא אֶל פְּרַעַה כִּי אֲנִי הַכְבַּדְתִּי אֶת לְבֹו. בְּשִׁפְתַּי אֲמַת לְקוֹטִים דְּקָדַק עַל שְׁפֹתֶם הַפְּתוּב וְלֹא פָּרַשׁ מֵהָ יֹאמַר לוֹ, וְכֵן דְּקָדְקוּ בְּזֶה מִפְּרִשְׁיִים.

לכל אדם יש הכבדת הלב והסתרות ויש לדעת שהן מן השמים ולטובה

חֲסִידִים הִיוּ אוֹמְרִים: 'כִּי אֲנִי הַכְבַּדְתִּי אֶת לְבֹו' הוּא אֲצֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד,

את יצרים, טף נקרא בעלי קטנות המחין שדעתם קצרה, וכמו שאמר 'למה תפריעו את העם ממעשי' (שמות ה ד), גם בן על דרך הנ"ל, שיניחו את ההמון עם לילך בדרךם וכו'.

אבל משה רבנו עליו השלום אמר בנערינו וגו' **בצאננו ובבקרנו נלך**, אפלו אנשים אשר פקדונות נדמו, נחזירם גם בן לעבודת ה'. וגם אתה תתן בידנו זבחים ועלות, אפלו מה שפקד הוא נבלע ומשקע תחת ידך ובשיותך נוציא וכו', ועשינו לשון תקון כמו 'ובן הבקר אשר עשה' (בראשית יח ח) פרוש אשר תקן.

וגם מקננו ילך עמנו, אפלו כל קניני עולם הזה נקח לעבודתו 'תבדוק, לא תשא פ"ר ס"ה, כי מתקו כל הדינים שלא יהיה לך שום נזיקה מהקלפות, כי ממנו נקח לעבד את ה' על דרך 'בכל דרכיך דעהו' (משלי ג ו):

דברי ירמיהו

רבי ירמיהו מאופולא זיע"א

פרעה רצה להרפות ולהחליש לב בני ישראל שאי אפשר להיות נצב במדרגה שברצונם לעלות אליה

כתוב 'מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו' (תהלים כד א), כי יש שני מדרגות זו למעלה מזו, מי אשר זוכה לעלות, וגם מי שפקד עליה מי הוא שיוכל לקום ולעמד בזה. **וזהו** ששאל פרעה הרשע מי נמי הולכים, רצה לרפות ידיהם, כי לא יוכלו לעלות בהר ה' ולקום במקום קדשו, וכך דבר ברשעו 'מי מי ההלכים' לכוונה הנ"ל 'מי יעלה ומי יקום'.

ועל זה ענה לו משה רבנו עליו השלום בנערינו ובקננו נלך וגו', שעבודת ה' שיך לכל בר ישראל, ובאשר הוא יוכל לזכות להתהלך לפני ה' בארצות החיים:

בצאננו ובבקרנו' (פסוק ט), כלנו עבדי ה', גם הטרף, ואפלו המקנה, שהרי אדם מישראל מצוה על שבייתת בהמתו בשבת:

ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אליהם לכו עבדו את ה' אלקיכם מי נמי ההלכים, ויאמר משה בנערינו ובקננו נלך בכנינו ובכנותנו בצאננו ובבקרנו נלך וכו', ויאמר אליהם וגו' לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ה' כי אתה אתם מבקשים (י ח-א)

באר לחי ראי

רבי יצחק אב"ד בענדער זיע"א

נסיונות הסתת היצר הן להמון העם והן לשלמים שבהם

לכו נא הגברים ועבדו את ה' וגו', ופרש רש"י ו"ל אותה עבודה בקשתם עד הנה וזכחנו וגו' ואין דרך הטרף לזבח.

הענין הזה נוהג בכל עת ובכל זמן, כי בראות היצר הרע כי אין לו עוד שום שליטה בשלומי אמוני ישראל להסיתם ולהכשילם חלילה, הוא מבקש שעל כל פנים יניחו את ההמון לילך בשרירות לבם ולא יוכיחום להרחיקם ממוקשי רע ולהתדריכם בארצות ישר.

וגם אל השלמים ינסה דברו, כי טוב לפניהם לעבד את ה' רק בעת עסקם בתורה ובתפלה, אבל בעסקם בעניני עולם הזה יתענגו בתענוגים, וכמו שבארנו בפרשת וישלח על פסוק ויאמר שלחני פי עליה השחר (בראשית לב כו) עין שם.

באר דברי פרעה ומענה משה על דרך הנ"ל

וזהו שאמר פרעה לכו נא הגברים הם החכמים שנקראים 'גבר חכם בעוז' (ע"פ משלי כד ה) ועבדו את ה', אבל אין דרך הטרף לזבוח

אותו אם רוצה לשנות יין שרף, אמר העני הן, והלך עמו לבית הסמוך, וצוה לתן כוס יין שרף.

ואחר ששטה, אמר לו הרב הקדוש הנ"ל, אם רצונך לשנות יין שרף יותר טוב וחרף, בא עמי אל הפריפינאציע ששם בנמצא יין שרף ומטעם ביותר. אמר העני הן, והלך עמו. ובבואם שמה, צוה הרב הצדיק הנ"ל לתן לו כוס יין שרף מן המבחר, ואחר ששטה, שאל העני את הרב הצדיק, מדוע לא הלכת עמי תכף בפעם הראשון להפריפינאציע, והרב הצדיק השיב לו, רצייתי לעשות לך נחת ורח שסתעד לבך טרם בואך הנה.

נסים הרב הקדוש מצאנו זללה"ה: הגם שנודע מספרים הקדושים שהנמים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור ובכל שנה ושנה נתעורר הגם, ובדאי יעשה לנו השם יתברך נסים בפורים הפא עלינו לטובה, אמנם כדי להפיס דעתנו נתן לנו השם יתברך כעת פורים קטן שגם היום נתעורר הגם, עד כאן דבריו, וכמו כן רצה הקדוש ברוך הוא להפיס דעתו של אברהם אבינו עליו השלום לעת עתה בבזת מצרים.

או יאמר, על פי מה שכתב בספר הקדוש דברי אמת מהרב הצדיק מלוברלין זללה"ה (פרשת לך לך) דהאי ואחרי כן יצאו ברכש גדול קאי על גאלה העתידה במהרה בימינו שיהיה לנו רכוש גדול.

ונמצא שפיר מדקדק תבת 'בהם', הם יוצאי מצרים שעבדו עבודת פרח, והרכוש הגדול יהיה לדורות אשר יהיו בעקבא דמשיחא, ולכן אחי שפיר כדי שלא יאמר כו' קים 'בהם' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קים 'בהם' רק לדור האחרון בביאת הגואל במהרה בימינו. אמן.

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב (אין נא אלא לשון בקשה כו' שלא יאמר אותו צדיק ועבדום ונענו אותם קים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קים בהם, ברכות ט.) (יא ב)

לקוטי אמרי יוסף

נבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א

ישוב המפרשים על דרשת הגמרא 'שלא יאמר אותו צדיק ועבדום ונענו אותם קים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קים בהם' בכמה אפנים

דקדקו המפרשים, הא אף אם לא יתירעם אברהם אבינו עליו השלום מפל מקום נאמן הקדוש ברוך הוא לקים הבטחתו. עוד דקדקו דתבת 'בהם' מיתר.

ונראה לבאר, דהנה במכילתא דרשו רז"ל (וכן הוא בפרוש רש"י בשיר השירים, וכן הוא במדרש שיר השירים, ובמדרש רבה יג ט עיי"ש) 'תור' זהב נעשה לך' (שה"ש א יא) זו בזת הים, 'עם נקדות הכסף' (שם) זו בזת מצרים.

נמצא דבזת הים היה גדול הרבה מבזת מצרים, ולכן הגם שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שיהיה להם בזת הים, על כל פנים בשעת יציאתן ממצרים אם ילכו ריקם יתירעם אברהם אבינו עליו השלום, כי הוא לא ידע עדין מבזת הים, ולכן רצה הקדוש ברוך הוא להפיס דעתו של אברהם אבינו עליו השלום לעת עתה על כל פנים מבזת מצרים.

מעשה מרבי משה לייב מסאסוב זיע"א

וכמו ששמעתי בשם אדמו"ר הגאון הקדוש מורנו חיים מצאנץ זללה"ה שספר בפורים קטן מעשה מהרב הגאון הקדוש מורנו משה לייב מסאסוב זללה"ה, שהצדיק הנ"ל בערב יום פפור אחר הסעודה הלך לשוק לחפש אוילי יזמין לו השם יתברך איזה מצנה לעשות גמילות חסדים, ופגע בעני אחר, וישאל

להשתעבד, נתבטלו הדינים ונשרפו. ומה שאמר כאן ומצות, הנה 'מצוה' גימטריא ע"ב ס"ג, לרמוז דעל ידי שמות הנו"ה נתמתקו שמות אלהים ונתבטלו הדינים.

על מררים, 'מרורים' מלא גימטריא 'מלכות', לרמוז דכל הדינים הבאים על פרעה ועל מצרים הכל מאת מלכות השמים שהיא שכנית אל רם ונשא, ואנו עושים המרורים לומר, כשם שהמצרים מררו אותנו, כך שכנית עגנו שהיא גימטריא 'מרורים' מררה אותם:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

אכילת הפסח בחפזון זכר לפסחה והדלוג

'ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה". הנה 'בחפזון' חסר עם הכולל גימטריא 'פסח', לרמוז דשם 'פסח' נקרא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא מדלג ופוסח מקום למקום להרג בכורי מצרים ולהציל בכורי ישראל, ולפי טעם זה צוה הקדוש ברוך הוא לאכל את הפסח בחפזון שהוא דלוג ומהירות, כשם שעשה הקדוש ברוך הוא כך יעשו הם. ולפיכך 'בחפזון' גימטריא 'פסח', לומר דסבת החפזון הוא מסבת הפסח, כשם שהיה הקדוש ברוך הוא בדלוג ובמהירות, כך הם יעשו:

בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים (יב מא)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

באור הפסוק על פי פנימיות התורה

הנה אמרו רז"ל (ברכות לא:.) על חנה מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא

עוד יתבאר, על פי דאיתא בסדור הארז"ל שהרכוש הגדול רומז להניצוצות הקדושים אשר יוציאו מקלפת מצרים, ולכן המון העם שאין להם דעת להשכיל בפנימיות, בשבילם יתרעם אברהם אבינו עליו השלום שעבדו עבודת פרך בגשמיות ולמה יצאו בידים ריקנות, ולכן להפיס דעתו של אברהם אבינו עליו השלום אמר הקדוש ברוך הוא למשה בבקשה ממך וכו':

ואכלו את הכשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו (יב ח)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

צלי אש רמוז להכנעת הסטרא אחרא

אפשר לרמוז הטעם שצוה ה' יתברך שיאכלוהו צלי אש, משום דבאותה שעה נכנעה סטרא אחרא ונכנע יצר הרע הכנעה גמורה עד מאד. והנה צלי אש גימטריא 'סמא' ל' יצר', להורות דסמא"ל ויצר הרע הבא מכוח, כלם נכנעו ונשפלו ונשרפו, ולפיכך צלי אש.

כמצות הפסח נרמזו המתקת הדינים והגאולה

עוד מצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שער הפסוקים בפרשתו), נגזר עליהם להשתעבד במצרים ארבע מאות ושלשים שנה כמנין חמשה 'אלהים', וכמו שנגאמר (להלן פסוק מ) 'ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה', כחשבון המקרא הנה היה נגזר עליהם להשתעבד במצרים, שהוא כמנין חמשה 'אלהים', ומרב זכותם וצדקתם נהפכו להם לרחמים.

ובכל מצוה ומצוה שצוה הקדוש ברוך הוא לישראל לעשות בפסח, יש בהם רמזים על ענין הגם והגאולה. והנה צלי אש גימטריא ת"ל, לרמוז שחמשה 'אלהים' שנגזרו עליהם

שם החכמה שהוא שם התאר. כך על דרך משל למעלה עם היות הכלים דבריאה יצירה עשייה הם מהות בפני עצמם בחינת נשמות ומלאכים נבואים רק שבטלים אליו יתברך.

אך עם כל זה על ידי שהמשיכו הנביאים להיות גלוי אור אין סוף ברוך הוא בהם על דרך יחודו באצילות, אז נקרא הוא יתברך הו"ה צבאות שהוא שם התאר שהוא יתברך הוא אחד עם הצבאות הנ"ל ואינן נפרדים כו'.

ולכן שם הו"ה מצטרף לשם צבאות, פי שם הו"ה הוא באצילות, והוא המשכת אור אין סוף בכלים דאצילות. ואם פני שיתמשך אור אין סוף בבריאה יצירה עשייה הוא על ידי שם הו"ה בתחלה, וזהו הו"ה צבאות.

ולאחר שהמשיכו הנביאים בחינה זו אינו הוכיחו את ישראל בשם זה, פי מבחינה זו שבבריאה נמשך הנבואה להנביא דבר ה' ממש הוא המוכיח את ישראל, ולא דמי כלל לשאר מוכיח כו' שהיא תוכחת הנבואה, וזהו תוכחת הבורא יתברך ממש.

והבחינה להמשכה זו שיהיה אור אין סוף מתלבש בבריאה יצירה עשייה על דרך הנ"ל כבאצילות, המשיכו הנביאים מבחינת העגול והסוכב כל עלמין, אשר שם פחשכה פאורה שוין, השוה ומשוה קטן וגדול, שהוא דוקא יכול לשפל את עצמו למטה מטה גם בבריאה יצירה עשייה, פי קמיה יתברך כלם שוים, וכמו שנאמר 'ומתחת זרעולם' (דברים לז כז).

וזהו שנאמר בעצם היום הזה יצאו כל צבאות וגו'. פרוש צבאות הו"ה הוא לשון סמוך, שהצבאות נטפל לשם הו"ה, אבל אינו לשון שם התאר כמו הו"ה צבאות, והינו

צבאות עד שבאת חנה כו'. דהינו שהיא פתחה תחלה לקרות הקדוש ברוך הוא הו"ה צבאות, ואמר הקדוש ברוך הוא עתיד בן שלף לפתח בנבואה בשם זה כמו שנאמר ויאמר שמואל כה אמר ה' צבאות פקדתי כו', והנביאים האחרונים נבאו בשם זה ובפרט חגי זכריה ומלאכי יותר מכלן.

והנה הגם שאין נביא רשאי לחדש דבר, אך אין זה חדוש ותוספת על תורת משה רבנו עליו השלום, רק המשכת התורה בלי תוספת וגרעון מאצילות לבריאה. וזהו ענין שם צבאות שנוכר בנביאים, פי צבאות הוא לשון חילות, והם גדודי נשמות ומלאכים דבריאה, אשר אין מספר לגודויו והם נבואים ומחדשים מאין ליש ממש, ואינן אלקות כלל כמו אצילות שהוא בחינת אלקות ממש.

ואף על פי כן הנביאים המשיכו שיתלבש בהם אור אין סוף ברוך הוא בתכלית היחוד כמו שנתלבש בכלים דאצילות עד דאיהו וגרמוהי חד עד שיהיה נקרא האור אין סוף המלבש בהם בשם צבאות שהוא שם התאר, שהוא עצמו הוא בחינת הצבאות ממש, כענין איהו וגרמוהי חד שבאצילות שהוא עצמו הוא הדעה כו', כך מתחבר בכלים דבריאה יצירה עשייה עד שהוא עצמו הוא הצבאות כו', ולא שהם נפרדים בפני עצמם רק שבטלים אליו, אלא שמתחבר עמהן ממש.

וכמשל יחוד וחיבור הנשמה עם הגוף, שהגם שהגוף הוא הכלי והעקר היא הנשמה, עם כל זה מתאחדת עם הגוף שנקרא אדם הנשמה שבגוף ואין להגוף שם בפני עצמו כו', וכהדין קמצא דלבושיה מניה וביה.

וכמו שקורין לאדם שלמד חכמה בשם חכם, הנה החכמה קדם שלמדה היא מהות בפני עצמה וזולת האדם שלמדה והאדם מהות בפני עצמו, וכשקנה החכמה נקרא חכם על

אור לשמים

רבי מאיר מאפסא זיע"א

רק מי שאינו מכוון כלל בעבודת ה' לטובת עצמו יזכה להנות מהאור הגדול

רבנו הקדוש מורנו הרב יעקב יצחק מלובלין זצוקלה"ה פ"ש: תושב ושכיר לא יאכל בו בבית אחד יאכל, כי תושב נקרא מי שעדין חפצו בעניני העולם הזה. 'ושכיר', זה שעובד את ה' על מנת לקבל פרס כשכיר שמקנה פעלו.

לא יאכל בו – אלו לא יוכלו להנות מהאור הקדוש הנקרא אין. רק מי שהוא באמת בבחינת אין ואינו מבקש רק גדלת ה' לבד ולא טובת עצמו כלל, הוא ינה מאור הנערב הנה, והצדיק נקרא בית אחד, כי מחבר את האהל להיות אחד, וגם מי שדבוק בו נקרא בית אחד, יאכל – אלו יתענגו מאור הצדיק הנה, עד כאן דבריו הקדושים:

וידבר ה' אל משה לאמר קדש לי כל בכור פטר כל רחם בכני ישראל באדם ובבהמה לי פטר הוא (יג ב)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאווה זיע"א

מפני מה הקדים משה 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים' למצות קדוש בכור

וידבר ה' אל משה לאמר קדש לי כל בכור פטר כל רחם בכני ישראל באדם ובבהמה לי הוא, ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים וגו', והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני וגו', שבעת ימים תאכל מצת וגו', והיה כי יביאך וגו' והעברת כל פטר רחם וגו' (יג א-ב).

לכאורה קשה כי ה' צוה למשה לאמר 'קדש לי כל בכור', והוא אמר להם תחלה 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים'

בחינת הנצוצים שנתבררו בגלות דמצרים ונתעלו לכלל בשם הו"ה הם הנקראים צבאות הו"ה, כי רפ"ח נצוצים נפלו בשבירת הפלים ומה נתברר בגלות מצרים ר"ב נצוצים, ועל זה נאמר 'וינצלו את מצרים' (פסוק לו), וזהו שנאמר 'וגם ערב רב עלה אתם' (פסוק לח), וכתוב 'רב לך כו'.

ופרוש וענין שנקרא צבאות הו"ה בחינת טפל וסמוך לשם הו"ה. הענין כי מספר רפ"ח נצוצים הם מבחינת שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כו', וכאשר נתבררו מבריאה יצירה עשיה לחזר לשרשם אז אינם נקראים בשמות אלו כלל, מפני שנתפללו במקורם בתכלית היחוד לכוף אינם עולים בשם כלל.

והמשל בזה, כשהאדם משכיל בגדלת ה' בהתבוננות והשגה, אזי נרגשת ההשגה בבחינת יש ודבר, אבל כשנתבטל במציאות לגמרי אז אינו מרגיש ההשגה והבטול בבחינת יש ודבר מה, כי אם הוא בטל לגמרי בתכלית הבטול בלי הרגשה כלל.

כך על דרך משל הנצוצים דתהו שנספלו בשבירה יש להן שמות, שזה מורה בחינת יש ודבר עד שנקרא בשם, שזהו הגלוי לזולתו, כמו האדם שבפני עצמו אינו צריך לשם רק שחברו קוראו בשם.

וכינן שנתבררו וחרו למקורם בתכלית הבטול להתפלל באלקות, אזי אין להם שמות כלל. ולכן נקראים אז צבאות הו"ה, שהם טפלים וסמוכים ונקללים בשם הו"ה, ופרוש 'הוציא ה' את בני ישראל על צבאתם' הינו שגשמות ישראל הן למעלה מבחינת ניצוצין הנ"ל:

תושב ושכיר לא יאכל בו בבית אחד יאכל (יב)

וזהו פט"ר כל רח"ם, ורח"ם הוא אותיות
רמ"ח, וד"ל:

אילנא דחיי

רבי מנחם מענדל מרימנוב זיע"א

הרוצה לקדש עצמו ידע שכל אחד מישראל
גדול ממנו, וירחם על כל אחד ואחד

שמעתי בשם קדוש אחד שפרש: קדש לי,
אם אתה תרצה לקדש את עצמך

לי, כל בכור, תדע ותספיק בעצמך שכל אחד
מישראל הוא בכור וגדול ממך ואתה תהיה
צעיר ממנו. פטר כל, הינו ההתחלה מעבודת
הבורא, רחם בכני, הינו שתתנהג בבחינת רחמים
עם כל אחד ואחד מישראל. באדם ובבהמה,
בין שהוא אדם בין שהוא בבהמה, לי הוא,
הלא אנכי בראתיו ואם אתה מצערני הוי כאלו
אתה מצערני, כי פשישראל בצער שכינה מה
אומרת כו':

והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען
תהיה תורת ה' כפיך כי כיד חזקה הוצאך ה'
ממצרים

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

כאשר ישראל מניחין תפלין ופורקין מעצמם
על הסטרא אחרא ומקבלין על מלכות שמים
כביכול השם יתברך מניח תפלין וקושר אותם
אליו ופורק מהם על הסטרא אחרא

בפסוק והיה כו' לאות כו' ולזכרון בין עיניך
כו' תורת ה' בפיך. כי הקדוש ברוך
הוא תלה התורה ומצות ביציאת מצרים, כמו
שנאמר 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך', והינו
שאין יכולים לזכות לתורה עד שיוצאין משעבוד
הטבע והסטרא אחרא, כדאיתא מאן דכפות
באחרא אינו יכול לקבל על מלכות שמים,

וגו', ואחר כך אמר להם והעברת כל פטר
רחם.

המצוה לקדש כל הכחות והחושים

ויש לומר באור הדברים כך הוא. קדש לי,
הינו שתקדש לי כל בכור, היא המחשבה
שהיא ראשית כל, פטר כל, הינו פתיחת כל
דבר. רחם בכני ישראל, רחם הוא רחמנות. גם
'רחם' אותיות 'חמר'. באדם הינו בנפש, ובבהמה
הינו בגשמיות, לי הוא, שתכניס בקדשה אלי.

ע"י יצי"מ ויכלו להתקדש

וכששמע משה רבנו עליו השלום כך, סמרו
שערות ראשו, האריך יוכל לומר
הצווי הזאת לפני כללות ישראל, כי לא כל
הרוצה לטל את השם יטל (ברכות טז:), והוא
היה רוצה נאמן לישראל, למדם דרך לבא
לעבודת ה' שיוכלו לבא לזה.

לכן ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה
אשר יצאתם ממצרים וגו' כי בחזק יד
הוציא ה' אתכם מזה, דלולא הוציאכם ה' בחזק
יד היותם משקעים במצרים. ולא יאכל חמץ,
הינו שצריך להשתדל לשבר תאות האכילה
שלא יאכל עם תאוה:

אהבת שלום

רבי מנחם מענדל מקוסוב זיע"א

שמירת המחשבה היא הפתח לקיום כל המצות

קדש לי כל בכור פטר כל רחם. פרוש בשאדם
רוצה לפתח פתח לנפשו לקיים הרמ"ח
מצות עשה, אזי העקר הוא לקדש וליטהר
המחשבה הנקראת ראשית ובכור, וזולת זה
לאה למצא הפתח.

וזהו 'קדש לי כל בכור', פרוש שצריך לקדש
את המחשבה הנקראת בכור בשרוצה
לפתח פתח לנפשו לקיים הרמ"ח מצות עשה,

שוכבים

ישימח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

אפלו חטא באפן שאין מועיל לו תשובה, כאשר נעשה שפל באמת ומקדע לבו, הקדוש ברוך הוא חותר לו חתיכה תחת כסא הכבוד ומקבלו בתשובה

עד מתי מאנת לענת מפני (י א). הדקדוקים בפרשה הזאת ידועים, ובפרט קשית הראשונים הלא מה' היתה הכבדת לב פרעה ומדוע נענש, וכמבאר במדרש מכאן פתחון פה למינים, וביחוד קשה על דברי משה רבנו עליו השלום שיידע שמה' היתה כל זאת והכבדת לבו ואמר לו עד מתי לא ירצה לענות מפניו.

וכבוד קדשת מרן אבי אדוני מורי ורבי זצלה"ה דבר בקדשו, אשר על כל העברות החמורים רחמנא לצלן שאין מספיקין בידו לעשות תשובה, והחטא הידוע שכתוב בזהר הקדוש שאין לו תשובה, הפרוש הוא שנטל ממנו העזר העליון לתשובה.

אכן אף על פי כן אם מתבונן האדם איך ומה השפל והורד מצבו עד שנטל ממנו העזר העליון, ועד כמה הוא מרחק ומגשם, ממילא כשפגיש בשפלות ערכו ושאין לו עצה ומנוס ומפלט ונעשה באמת נכנע ושפל ומקדע לבו לקרעים, אזי כח העניויות וכלבו הנשבר הקדוש ברוך הוא חותר לו חתיכה מתחת כסא כבודו ומרחם עליו ופותח לו פתח לתשובה, כמו שמצינו במנשה (ויק"ר פ' אמור).

ובזה נבאר הכתוב פאן, אף שהכביד הקדוש ברוך הוא לב פרעה, היינו שנטל ממנו עזר העליון פנ"ל, ואף על פי כן אם הנה בא

והצרף הקדוש ברוך הוא לעשות לנו נסים ונפלאות לצאת מן השביע.

והשם יתברך זכר עשה לנפלאותיו, ונתן לנו מצות שעל ידיהם מתעורר ונזכר יציאת מצרים, כמו במצות תפלין, ד' פרשיות, שנים מיציאת מצרים קדש והיה, וב' לקבל מלכותו ומצותיו שמע והיה, ורמזו חז"ל טט בכתפי שנים פת באפריקי שנים, לקבל על מלכות שמים על שכמם, ולפרק שעבוד הסטרא אחרא.

וצריך כל אדם לידע, פי המצות שנתן לנו השם יתברך, בפרט אותן שנקראים אותות, הם פועלים ומסייעים לכל אדם, וכמו שאדם מניח תפלין למטה ורוצה לצאת משעבוד הגוף ולכנס לקבלת מלכות שמים, כמו כן השרש בשמים מוציא נשמתו ונפשו מסטרא אחרא ומתקשר אל הקדושה.

ורמזו חז"ל בתפלין דמרי עלמא, עין שם פרק קמא דברכות, והרמז פנ"ל, באשר בני ישראל מניחין תפלין למטה בעולם הזה ופורקין מעצמם על סטרא אחרא ומקבלין עליהם על מלכותו יתברך שמו, כן כביכול הקדוש ברוך הוא מניח תפלין וקושר את בני ישראל אליו, ופורק מעליהם על סטרא אחרא, לכן בתפלין דמרי עלמא גם כן ב' פרשיות לשבחן של ישראל מי בעמך ישראל, מי גוי גדול כו', וב' פרשיות להצילם מסטרא אחרא, או הנסה אלקים, עם נושע בה' כו'.

ובשבת קדש אמרו חז"ל שאין צריך תפלין שהם עצמם אות, פי שבתות וימים טובים הם בעצמם זכר ליציאת מצרים ונתעורר בהם גאלת מצרים בלי עובדא, ויכולין לעשות כלו תורה, שהנשמה היורדת בשבת קדש היא חרות משעבוד הסטרא אחרא דלית לון שליטה בשבת קדש ומתעברין מנה כו' :

לְכָל הַחֲדָשׁ שֶׁלֹּא יָמוּת בְּמִיתָה הַבָּאָה מִסּוּד
הַקְּטָנוֹת:

וְזָהוּ תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אֶלְמָלֵא לֹא זָכוּ
יִשְׂרָאֵל אֲלֵא לְהַקְבִּיל פְּנֵי אֲבִיהֶם
שֶׁבִשְׂמַיִם, 'פְּנֵי' דִּיקָא, שֶׁאֵלְמָלֵא לֹא זָכוּ יִשְׂרָאֵל
בְּזִמְנָן הַזֶּה שֶׁאָנּוּ בְּסוּד הַקְּטָנוֹת, אֲלֵא לְהַקְבִּיל
פְּנֵי אֲבִיהֶם בְּחִינַת זְוִיג פְּנִים בְּפְנִים, כְּאֲמֹר
שֶׁהוּא פֶּעַם אֶחָד בְּחֲדָשׁ בְּעַת קְדוּשׁ לְבָנָה שֶׁאֵז
נַעֲשֶׂה בְּחִינַת פְּנִים בְּפְנִים, 'דִּים', שֶׁעַל יְדֵי כֵן
נַעֲשֶׂה בְּחִינַת הוֹלָדָה בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ,
שֶׁנִּתְפַּלְלוּ אֵז עַל 'דֵּי מַצּוֹת קְדוּשׁ הַלְבָנָה בּו
יִתְבָּרַךְ לְהִיּוֹת אַחֲדוּת עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ לְהִיּוֹת עִבּוּדָתוֹ
אֲלֵיו וּדְבֻקָּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ.

אָמַר אֲבִי הַלְכֵךְ צְרִיף לְמִימְרֵיהֶם מַעֲמַד, דְּנוֹדַע
כִּי מַלְיָן דְּדִכְנוּרָא הוּא מַעֲמַד וּמַלְיָן
דְּנוֹקְבָא הוּא בִישִׁיבָה פְּנוּדַע, וְעַל כֵּן כָּאֵן בְּעַת
קְדוּשׁ לְבָנָה שֶׁאֵז מִתְפַּלְלֵת בְּחִינַת נוֹקְבָא,
כְּ"יִכּוֹל בְּדִכְנוּרָא וְנִקְרָא דְכַר, וְנִחְשָׁב הַמַּצָּה
מַלְיָן דְּדִכְנוּרָא שֶׁהוּא מַעֲמַד, וְעַל כֵּן נִקְרָא
קְדוּשׁ לְבָנָה, בְּסוּד הַקְּדוּשִׁין כְּ"יִכּוֹל עִם דוּדָה.

וְעַל כֵּן נֶאֱמַר 'מִי זֹאת עֲלָה וְגוֹ' מִתְרַפְקַת,
פְּרוּשׁ מִתְחַבְּרַת, 'עַל דוּדָה' פְּרוּשׁ עִם
דוּדָה בְּאַחֲדוּת וְהִתְפַּלְלוֹת אֶחָד. וְכֵן בְּשַׁעַת
עֶסֶק הַתּוֹרָה מִי שֶׁזוּכָה לְהִיּוֹת עוֹסֵק לְשִׁמְהָ
בְּדַחֲלֵיו וְרַחֲמֵיו בְּמַחֲזִין גְּדוּלִים, עַל יְדֵי זֶה
יּוֹצֵא גַם כֵּן מִבְּחִינַת קְטָנוֹת וּמַעוֹט הַיָּרֵךְ וּבָא
לְבְּחִינַת גְּדוּלוֹת הַדַּעַת וּמַחֲזִין גְּדוּלִים וְהִתְקַרְבוּת
גְּדוּל לְבוּרָא בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, שֶׁמְרַגֵּישׁ
בְּנַפְשׁוֹ הַתְּפַלְלוֹת וְהִתְקַשְׁרוֹת בְּאַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ
שְׁמוֹ בְּעוֹלָם מְאֹד וְדִבְקוּת גְּדוּלָה בְּחִינַת מַעֲזֵן
שֶׁהִיא בְּשַׁעַת מִתְּן תּוֹרָה, שֶׁהוּא זְוִיג פְּנִים
בְּפְנִים וְהִתְפַּלְלוֹת בְּחִינַת נוֹק' בְּבְחִינַת דְּכַר
שִׁיוֹצֵא אֵז מִכָּל הַמַּעֲטִינִין (פְּרַשְׁת בְּרַאשִׁית):

לְיַדֵי הַכְּנַעַנָּה אֲמַתִּית, אֵז הִיא בָּא מִמִּילָא לְיַדֵי
תְּשׁוּבָה וּלְכַבּוֹ יְכִינ בְּגְדוּלוֹת הַבוּרָא בְּרוּךְ הוּא
לְשִׁמְעַת בְּקוֹל דְּכַרוֹ, וְזֶה הוּא עַד מַתִּי מֵאַתָּה
לְעַתָּה וְתַרְגוּמוֹ 'לְאַתְּכַנְעָא מִן קְדָמִי', עַד כָּאֵן
דְּבַרֵי קְדוּשׁוֹ זְלִלָה"ה זי"ע:

מוֹצְאֵי שַׁבַּת + קְדוּשׁ לְבָנָה

מֵאוּר עֵינִים

רַבִּי מִנְחֵם נְחֻם מִטְשַׁנּוּבִיל זִיע"א

בְּעַת קְדוּשׁ לְבָנָה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת הַיְחוד שֶׁהִיא
בְּשַׁעַת מִתְּן תּוֹרָה וְעַל כֵּן נִתְעוֹרֵר אֵז תְּשׁוּבָה
וְשִׁמְחָה לְמִי שִׁישׁ בּוֹ רוּחַ אֱלֹקוֹת

וְהִנֵּה אִף שֶׁבְּעַת אָנּוּ כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל בְּסוּד
הַקְּטָנוֹת וְהַמַּעוֹט, מִכָּל מְקוֹם בְּעַת
קְדוּשׁ לְבָנָה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת יְחוד זֶה שֶׁהִיא בְּשַׁעַת
מִתְּן תּוֹרָה בְּבְחִינַת זְוִיג פְּנִים בְּפְנִים בְּסוּד
הַגְּדוּלוֹת וּמַלּוּי הַלְבָנָה.

שֶׁעַל כֵּן נִתְעוֹרֵר אֵז תְּשׁוּבָה וְשִׁמְחָה לְמִי
שִׁישׁ בּוֹ רוּחַ אֱלֹהוֹת שֶׁמְרַגֵּישׁ תַּעֲנוּג
רוּחָנִי וְהִתְקַרְבוּת לְבוּרָא בְּרוּךְ הוּא לְהִתְקַדָּשׁ
בְּקִדְשׁוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁאֵז מֵה שֶׁהִיא בְּחִינַת
ד' דְּלִית לָהּ מַגְרָמָה כְּלוּם, הַעֲלָתָה וּמִתְרַפְקַת
עַל דוּדָה בְּיְחוד אֶחָד בְּהִתְפַּלְלוֹתָהּ בְּבְחִינַת
דְּכַר.

וְעַל כֵּן יֵשׁ קְבָלָה כִּי מַעַת קְדוּשׁ הַלְבָנָה לֹא
יְדַאָּג שְׂמִיּוֹת בְּאוֹתוֹ הַחֲדָשׁ, כִּי בְּעִבּוּר
שֶׁבָּא לְבְּחִינַת פְּנִים בְּפְנִים וְגְדוּלוֹת יֵצֵא מִן
הַמַּעוֹט בְּעַת קְדוּשׁ הַלְבָנָה, וְעַל כֵּן יֵצֵא מִכָּל
הַדְּבָרִים שֶׁהוּא בְּסוּד הַמַּעוֹט יֵצֵא מִן הַמִּיתָה
כִּי הֵלֵא הִיא מִסּוּד הַמַּעוֹט גַּם כֵּן כְּמִבְּאֵר
לְמַעְלָה, וְנַעֲשֶׂה כִּיּוֹם שֶׁהִיא בְּשַׁעַת מִתְּן תּוֹרָה
שֶׁהִיא חֲרוּת מִמְּלֶאךָ הַמְּוֹת, וְזֶה מִסְפִּיק לוֹ

אוצרות גאוני הדורות

וידעתם כי אני ה' (ב)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

בני ישראל לא יפגעו מהרנים שיעשו במצרים

וְדַקְדָּקוּ בַּסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים, לְמַה כְּתִיב 'וַיְדַעְתֶּם' דְּקָאֵי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הֲנֵה לִיָּה לְמִימַר 'וַיְדַעוּ' דְּהִינּוּ הַמַּצְרַיִם. וְנִרְאָה לְעֵנִיּוֹת דְּעֵתִי, עַל פִּי מַה שֶּׁפָּרַשׁ בַּסֵּפֶר הַקְּדוּשׁ נֶעַם אֱלִימֶלֶךְ (לִיקוּטֵי שׁוֹשְׁנָה ד"ה וּבַחֲסֵד) מְקַרְאֵי קִדְשׁ בְּתַהֲלִים (קמג יב) וּבַחֲסֵדֶךָ תִּצְמִית אֵיכִי וְהֶאֱבַדְתָּ כָּל צַרֵּי נַפְשִׁי כִּי אֲנִי עַבְדְּךָ, וְדַקְדָּק הוּא ז"ל דְּהֵנּוּ לִיָּה לְמִימַר 'וַיִּבְגְּבוּרְתְּךָ תִּצְמִית אֵיכִי', וּמְדוּעַ כְּתִיב 'וַיִּבְחַסְדְּךָ'. וְתַרְנֵן, דְּהִינּוּ מַחְמַת שְׁאֵם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְתַנְהַג עִם אֲמוֹת הָעוֹלָם בְּגִבּוּרָה אֲז מוֹרָא יַעֲלֶה גַם עַל רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁאֵם יִתֵּן רְשׁוֹת לְמִשְׁחִית חַס וְשְׁלוֹם אֵין מִבְּחִין בֵּין טוֹב לְרַע, עַל כֵּן הִתְפַּלֵּל דּוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה 'שְׁבַחְסֵדֶךָ תִּצְמִית אֵיכִי', מַחְמַת 'כִּי אֲנִי עַבְדְּךָ' וְאֲנִי רָא שְׁלֵא יִשְׁלַט מִדַּת הַדִּין עָלַי גַם כֵּן חַס וְשְׁלוֹם, וְדַבְּרִי פִי חֲכָם חֵן.

על הארמה עד היום הזה ויפן ויצא מעם פרעה

(ו)

חן טוב

רבי יחיא בדיחי זצ"ל

מי הם אבותיך אצל ישראל ומי הם אצל הגוים

יִשׁ לְדַקְדָּק, כִּי מֵאַחַר שֶׁאָמַר מֹשֶׁה לְפָרְעָה "אֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֲבֹתֶיךָ" בְּלִשׁוֹן רַבִּים, תָּרִי שֶׁהַפְּנֵה לְאָבִיו וְאָבִי אָבִיו, אִךְ מִמָּה שֶׁחִזַּר וְאָמַר "וְאֲבוֹת אֲבֹתֶיךָ", מִשְׁמַע שֶׁ"אֲבוֹתֶיךָ" אֵינּוּ כּוֹלֵל גַּם אֶת אָבִי אָבִיו, וְאֵם כֵּן מַה שֶּׁיָּדָּק לִזְמַר אֲבוֹתָיו בְּלִשׁוֹן רַבִּים.

וְנִרְאָה לְבָאָר, בְּהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בְּנִזְיֹר (אס) 'עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵין לוֹ אָב'. כְּלוֹמַר, שְׁאֲמוּתֵיהֶם שֶׁל הַגּוֹיִים פְּרוּצוֹת בְּעֵרִיּוֹת, לְכֵן אֵין יְדוּעַ מִיָּהוּ אָבִיו, כִּי יִתְכַן שֵׁיִשׁ לְאִמּוֹ שֶׁל הַגּוֹי כְּפֶה בְּעֵלִים. וְזֵהוּ שֶׁאָמַר הַכְּתוּב "אֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֲבֹתֶיךָ", כְּלוֹמַר כָּל אוֹתָם הִנְחִשְׁבִים לְאָבִיךָ, שֶׁהֵם בְּעֵלֵי אִמּוֹ. וַיְכַדֵּי שְׁלֵא יִשְׁגָּה פְּרַעַה לְהַבִּין כִּי מִתְכַּוֵּן מֹשֶׁה לְאָבִיו וְאָבִי אָבִיו, הַמְשִׁיף וּפְרַט "וְאֲבוֹת אֲבֹתֶיךָ".

וּלְפִי זֶה יִתְבָּאָר הַפְּסוּק "וַיֵּאֱכֹלְךָ אֶת הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּ אֲבֹתֶיךָ" (דברים ח, א), שֶׁשֵּׁם לֹא הוֹסִיף "וְאֲבוֹת אֲבֹתֶיךָ", מִשּׁוּם שֶׁהַפְּסוּק נֶאֱמַר לְעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁגְּדוּרִים הֵם בְּעֵרִיּוֹת, וּמֵה שֶׁאָמַר "וְלֹא יָדְעוּ אֲבֹתֶיךָ", הַפְּנֵה הִיא לְאֲבוֹתֵיהֶם וְאֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם, וּמִמִּילָא אֵין צָרֶךְ לְהוֹסִיף "וְאֲבוֹת אֲבֹתֶיךָ". (באדיבות 'מכון

חכמי ספרד' נתיבות)

וְזֵהוּ שֶׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ 'לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְחִי אֵלַי בְּקִרְבִּי' (פסוק א), וְאֵם תֵּאֱמַרוּ שֶׁמוֹרָא תַעֲלֶה עַל רֹאשְׁכֶם שְׁלֵא תִלְכְּדוּ בְּמִצְוֹתֵיכֶם, עַל זֶה הַבְּטִיחַ לְהֵם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא 'וַיְדַעְתֶּם' אֲתֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 'כִּי אֲנִי ה'', אֲנִי מְתַנְהַג עִמְכֶם בְּמִדַּת הַרְחָמִים, וְאֶתִּי שְׁפִיר.

ומלאו כתיב וכתבי כל עבדיך וכתבי כל מצרים
אשר לא ראו אבותיך ואבות אבותיך מיום היותם

ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש (י)

פרי עץ הגן

רבי שמואל בן זקן זצ"ל

טענתם של מצרים שנשתעבדו ישראל רק פ"ו שנים היתה להם למוקש

ירצה עד מתי יהיה זה המספר של 'לנו' [והינו פ"ו] למוקש, והוא כמה שפכר נודע שישראל נחסר משעבודם ד' חלקים, והחלק החמישי הוא שעבדו, דהינו פ"ו שנים שהם חמישית הארבע מאות ושלשים, וכנגדם נתקנו ארבע כוסות של פסח, דכוס בגימטריא פ"ו.

ובזה היו טועים פרעה ועבדיו בראותם שמהר הקץ קדם הגיע זמנו יותר מדאי, שהרי לא שעבדום אלא פ"ו שנה, ולכך לא האמינו בדבר משה, ולזה ויאמרו לו עבדיו עד מתי יהיה זה ה'לנו', רצה לומר טענת מנין 'לנו' למוקש, שעל דרו באו עלינו מכות מפלאות.

לא כן לנו נא הנכרים ועבדו את ה' כי אתה אתם מבקשים (יא)

פתחי תורה

רבי פתחיה הורנבליט זצ"ל

לכו נא הנכרים ולא הקטנים הפטורים מן המצות

ולכאורה אין פרוש לזה, שהרי הם רצו שגם הנערים ילכו. אף נראה כן, דהנה מקשין הרי היתה הגזרה על ארבע מאות שנה והם היו רק רד"ו. אף התרוץ המפרסם הוא, דקשי השעבוד שהיו עובדים ביום ובלילה השלים את המספר.

אך ידוע, דכל זה נכון אם הנה להם דין ישראל, מה שאין פן אי נאמר דהנה להם דין בן נח, וקיימא לן (קידושין טו:) דעבד

עפ"ם עובד בין ביום ובין בלילה, אם פן לא הנה קשי שעבוד, ואם פן כשהם רצו לצאת ממצרים היום, על פרחף היה זה מטעם דקשי השעבוד משלים משום שהיה להם דין ישראל.

והנה

הא דנערים קטנים פטורין מן המצות הוא מצד שיעורין כמו שכתב הרא"ש בתשובה (כלל טו סי' א), והנה הרמב"ם (מלכים פ"ט ה"ט) פסק דלא נאמרו שיעורין לכן נח, וממילא גם קטן נקרא איש ודינו כגדול.

וזהו

מה דטען פרעה, כיון דאתם רוצים לצאת, על פרחף דאתם סוברים דיש לכם דין ישראל וכבר נשלם השעבוד, אם פן הרי נאמרו שיעורין לכם ומתחיל מי"ג שנה ואילך עבדות ה', אם פן לנו נא הנכרים והקטנים פטורים כי אותה אתם מבקשים, כי אתם חשבתם שיש לכם דין ישראל, וממה נפשך יש סתירה בדבריכם.

דבר נא באוני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב (יא ב)

שמן למאור

רבי נסים מויזאל זצ"ל

מעשה אבות סימן לבנים

בגמרא ברכות (ט) מובא, אין "נא" אלא לשון בקשה, אמר הקב"ה למשה, בבקשה ממך לך ואמר להם לישראל, בבקשה מכם שאלו מהמצרים כלי כסף וכלי זהב, כדי שלא יאמר אותו צדיק אברהם 'ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה' (בראשית טו, יג) קיים בהם, 'ואחרי כן יצאו ברכש גדול' (שם, יד) לא קיים בהם.

ויש

להבין, מה מקום יש לטענת הצדיק, והלא עובדי עבודה זרה היו בני ישראל במצרים, כמבאר במדרש (ש"ר כא, ז), ואם פן

מעשה ופעל דמיון. וכאמור. (באדיבות 'מכון חכמי ספרדי' נתיבות)

משימת אלעזר

רבי שאול בראך זצ"ל

לכו נא הגברים ולא הנשים הפטורים ממצות עשה שהזמן גרמא

וצריך באור והלא הם בקשו שילכו פלם. ויש לומר על דרך דרוש, שמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, ולכן אמר להם דבריהם סותרין את עצמן, כי מאחר שאתם אומרים חג ה' לנו, ואם כן הא חג הוי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, ואם כן לא היה לכם ללכת רק הגברים. וזה שאמר לא כן לנו נא הגברים כי אותה אתם מבקשים, כי אתם מבקשים חג ה' וכזה נשים פטורות.

לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים ולכל בני ישראל היה אור כמושבתם

(י כג)

עוד יוסף חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

חשך העב שרר שלשה ימים בלכד לסתור טענת פרעה מדוע לא זכחו ישראל בעת שהמצריים לא יכלו לזוז ממקומם

יראה [ה]טעם שלא היו כל הששה ימים חשך עב, שהיה כמו מכבש שלא יכול אדם לזוז ממקומו ולא יוכל להרים ידו ורגלו אפלו שעור תנועה קטנה, הינו שאם היו כל הששה ימים כף היה אומר להם פרעה אחר החשך ודאי פנתכם לברת, דאם פנתכם ללכת לזבות, למה לא זכתם בארץ, ובשלמא

לא יפלא מדוע לא יקום ה' את הבטחתו "ואחרי כן יצאו ברכש גדול", שהרי חטא עבודה זרה גרם להם לאבד זאת. וכמו שאמר יעקב "קטנתי מכל החסדים" (שם לב, יא), ופרש רש"י, לכך אני גרא, שמא משהבטחתי, נתלכלכתי בחטא, ויגרם לי להמסר בידי עשו.

ונראה לבאר, בהקדים את דברי הרמב"ן

(בראשית יב, ח), כי נביא המתנבא ועושה מעשה 'פעל דמיון' לנבואתו, כמו אלישע הנביא, שהניח את ידו על ידיו של יואש כשהחזיק בקשת (ע"י מ"ב יג, טו-טז), אזי הנבואה מברחת לבוא, אפלו אם חלילה, יחטא האדם. ברם, אם לא עשה הנביא מעשה והסתפק בדבור בלבד, אזי נבואתו יכולה להשתנות ולהתבטל על ידי החטא. וכזה תנן מה שקשה על אברהם שבקש משרה אשתו "אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך" (שם, א), ופרש רש"י, שיתנו לי מתנות. שדברים אלו קשה להלמס, וכי אברהם להוט היה אחרי מתנות? אלא שרצה ה' שהנבואה של "ואחרי כן יצאו ברכש גדול" תהיה על ידי מעשה, ובכך יבטיח את קיומה ולא תתבטל לעולם. ובשביל כך, הנהיג ה' את אברהם שיצא ממצרים עם מתנות, להורות כי כך עתידים בני ישראל לצאת ממצרים, ברכוש גדול.

ולפי זה יתבארו דברי הגמרא, אמר הקב"ה

"דבר נא ואין נא אלא לשון בקשה". פנתו, לרמוז לאמירת התבה "נא" שאמר אברהם לשרה "אמרי נא אחתי את", שמטרתו היתה לצרף עשית פעל דמיון בקבלת מתנות, שעל ידי זה מברחת להתקיים ההבטחה של "ואחרי כן יצאו ברכש גדול" גם כי יהיו אז מישראל שיעבדו עבודה זרה. לכן, טענת אברהם צודקת תהיה אם לא יצאו ישראל ברכוש גדול, שסבת היות כם עובדי עבודה זרה, אינה מבטלת נבואה שבאה על ידי עשית

ישראל יודע הגוי שלא יעבד אותו הישראל, ומסתמא קונה אותו לעשות ממנו פלי אחר ובנדאי מבטלו הגוי, אבל אם מוכר לגוי אחר לא הוי בטול, דסבר הגוי שזה הגוי קונה אותו לעבודת עבודה זרה.

ובזה פרש הרב בית פרץ פונת המדרש (שמו"ד טז ב) 'משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן לפסח', ע"כ. ורצה לומר משכו ידיכם בתחלה מעבודה זרה שלא לעבד עבודה זרה, ואחר כך קחו לכם צאן מן הגוי לפסח, אף שהוא נעבד מפל מקום הוא מתר על ידי בטול עבודה זרה עם המכירה, מאחר שמשכתם עצמכם מן העבודה זרה אז יודע הגוי בנדאי שקונה לשחט ולא לעבד אותו, והגוי המכירה בטול, עכ"ד ו"ל.

ומעתה יתבאר פסוקים אלו כמין חמר, שקושיא זו הוקשה לפרעה, ולכך אמר לו למשה לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג, משום דהוי נעבד דכבר עבדתם אותם, דמה אלו עובדי עבודה זרה אף אלו עובדי עבודה זרה, והנעבד אסור להקריבה, והוא לא ידע כי ישראל לא היו עובדים אלא מחמת האנס והיראה, על פן השיב לו משה רבנו ע"ה ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועלת ועשינו 'לה' אלהינו' דיקא, ורצה לומר שאין אלהים זולתו, וישראל שעבדו עבודה זרה הינו מחמת האנס והיראה, על פן וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה.

וכי תימא התינו מקניכם שלא נעבד אלא מחמת האנס לא נאסר להקריבה, אבל מקננו שהמצריים עובדים לצאן שלהם ודאי אסור הוא להקריבה, ואיך אתה אומר וגם אתה תתן בידנו זבחים ועלת, על זה השיב כי ממנו נקח לעבד את ה', כלומר שאנחנו לוקחים מן המצרי בתנאי לעבד את ה', והנתינה שלכם הוי בטול, ולא לעבד אותם, וכיון שפן הוי המכירה שמוכר לנו המצרי בטול עבודה זרה

מקמי הכי אמרתם טעם כי חששתם מן המצריים שלא יסקלו אתכם כשאתם זוכחים תועבת מצרים, אף עתה בימי החשף העב הזה לא היו יכולים להרע לכם, ולמה לא זבתם בארץ, ולכך לא היה חשף עב זה אלא שלשה ימים ולא יותר, מפני כי לקרפן צריך שלשה ימים לבקור, וכיום רביעי יזכורו ויקריבו אותו, וכיון דלא היה החשף זה יותר משלשה ימים, לכך לא זכחו, כי ביום רביעי היו מצרים רואין את ישראל.

וזו שאמר לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שהוא חשף עב מאד שלשה ימים ולא יותר, והטעם מפני כי לישראל היה אור במושבכם, ואם היה חשף זה אוסר את המצריים שלא יזווי ממקומם, היה פרעה אומר להם אחר כך למה לא זבתם בארץ, מאחר כי אתם יש לכם אור, והמצריים כפופים כי אסורים במקומם.

ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועלת ועשינו לה' אלהינו. וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעבד את ה' אלהינו

(י כה-כו)

דורש בעדי

רבי יהיא משה עבודי וצ"ל

כיצד בהמות מצריים היו כשרות להקריבה

והקשי מבאר כמו שהקשו על המדרש (מכילתא מס' דפסחא פ"א) 'משכו וקחו לכם צאן', מי שיש לו משלו 'משכו' מצאן שלו, ומי שאין לו 'קחו' מן הגוים. והקשו רז"ל הלא המצריים היו עובדים לצאן והוי נעבד, וקיימא לן הנעבד אסור, ותוצו דקיימא לן (בודה זרה ג.) גוי שמכר עבודה זרה לישראל מתר, משום דהוי המכירה שמוכר לישראל בטול עבודה זרה, ומסקינן בש"ס דוקא אם מוכר לצורך

והוא מבטלה בלבו כנזכר, על כן לא תשארו פרסה.

חֹתֵן סוֹפֵר

רבי שמואל ארנפלד זצ"ל

נחלו ישראל ארבע מאות פרסאות של ארץ ישראל אף על פי שיצאו ממצרים קדם הזמן

לא תשארו פרסה. על דרך צחות יש לומר לפי מה שכתבתי במקום אחר (פ' לז), שהיו הארבע מאות שנה במצרים הננה לארבע מאות פרסה של ארץ ישראל, והיה לפרעה טענה חזקה שעד שלא ישלימו זמן הקצוב לא יוכלו להגיע לקנין ארץ ישראל, שנה לכל פרסה, וכיון שלא היו במצרים רק רד"ו לא קבלו כל הארץ.

וזה שאמר להם ראו כי רעה נגד פניכם, אם תלכו עתה קדם שתשלימו ארבע מאות שנה הלא הוא לרעתכם פי יגרע לכם מנחלת הארץ, אכל משה שידע שכבר נשלם זמן הקצוב או ברבוי עם או בקשי השעבוד כמבאר, השיב לו לא יגרע מנחלתינו דבר לא תשארו פרסה, אף פרסה אחת מארץ ישראל לא תשארו שלא תהיה בתוך נחלתינו, כי כל המקום אשר תדרוך פה רגלינו לנו יהיה.

ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת (יב לה)

קוֹל אֱלִיהוּ

רבי אליהו מוויילנא זצ"ל

מכה עשית חסד זכו לגשיאת חן בעיני מצרים

פרש רש"י כדבר משה שאמר להם במצרים וישאלו איש מאת רעהו, עכ"ל. ויש לדקדק הלא מפורש בפסוק זה 'ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וגו', ומה חדש רש"י ז"ל בזה.

אמנם יש לומר דכונת רש"י ז"ל כף הוא, דהנה איתא במסכת בבא קמא (לז:) שור של ישראל שנגח לשור של מצרי פטור, והטעם דכתיב 'כי יגח שור איש את שור רעהו' ולא של מצרי. אם כן פאן היה קשה לרש"י ז"ל איך נאמר לעיל (יא ב) 'דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו' וגו' הינו מהמצרים, הא קיימא לן דמצרי איננו בכלל רעהו, ועוד קשה הלא שם כתיב 'דבר נא ופרש רש"י ז"ל שם אין נא אלא לשון בקשה, למה היה צריך לבקש לרכוש למו הון ושלל רב.

אלא על כרחך צריך לומר דלא היה ביכלתם לעשות כזאת אם לא אשר מקדם יכופו את יצרם לעשות חסד איש עם רעהו, ואזי עולם חסד יבנה, פי על ידי זה ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים וגו', ולפי זה קאי 'רעהו' על ישראל, ושפיר שייך בזה לשון בקשה.

והשתא לפי זה מישב דברי רש"י ז"ל פאן, דכתיב ובני ישראל עשו כדבר משה שאמר להם במצרים וישאלו איש מאת רעהו, הינו כי בני ישראל עשו חסד זה לזה על ידי שאלה, ועל ידי זה וישאלו ממצרים כלי כסף וגו' נה' נתן חן העם בעיני מצרים וישאלום.

ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים (יב מא)

רַבִּי מִסְעוֹד אֲבִיטּוּבֹל זַצ"ל

(הובא בספר הזכרון 'אעלה בתמר')

מירידת ה' למצרים למדו ישראל שעליהם לעשות חסד זה עם זה

מוכא בתנא דבי אליהו (פרק כד), כשיצאו אבותינו ממצרים, כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה. ויש לבאר מדוע רק בעת

מנושאי הפרשה

ביצד הקריבו קרבן פסח במצרים
והרי זה שחוטאי חוץ

נתנת פסים

רבי יוסף ב"ר משה פרעמיסלא זצ"ל
מקום שהשכינה שרויה בו הרי הוא קדוש
קדשת ארץ ישראל

ואמרתם זבח פסח הוא לה אשר פסח על
בתי בני ישראל במצרים בנגפו את
מצרים ואת בתינו הציל (יב כז). נקדים מה
שמקשה בתרגום יונתן (שמות יט ד) דאיף אכלו
ישראל פסח במצרים, הא הנה להו שחוטאי
חוץ, דפסח אינו נוהג אלא בזמן המקדש.

ונראה לי דאין זה קושיא, דהא במצרים
היתה שכינה עמהם פנודע, דכתיב
(שמות יב יב) ויעברתי בארץ מצרים אני ולא
מלאך. וכבר נודע מה שפכתבו המפרשים (ילקוט
ראובני פרשת ויקרא) דכל מקום שהשכינה שם יש
לו קדשת ארץ ישראל, ועל כן לא הוי שחוטאי
חוץ. ואיתא בזהר (וזהר חדש ח"א מד): למה באמת
ירד הקב"ה בעצמו לשם ולא על ידי מלאך,
ותרץ דלפי שהקב"ה הנה צריך להבחין בין
טפה של בכור לאינו של בכור, וזה לא יכול
המלאך לעשות.

והכתוב בעצמו מפרש טעם זה, שנגמר
ואמרתם זבח פסח, וקשה האיך צום
על הפסח במצרים חוץ לארץ ישראל, ותרץ
הפסוק אשר פסח על בתי בני ישראל בנגפו את
מצרים ואת בתינו הציל, וממילא הנה צריך
להבחין, לכך הוצרך להיות שם בעצמו בכבודו,
ועל פי זה יש לו קדשת ארץ ישראל. (הגדה

של פסח, פסקת רבן גמליאל אומר)

כשיצאו ממצרים כרתו לעשות חסד זה עם
זה, ולא קדם לכן.

יש להקדים את דברי הגמרא בכבא בתרא
(י), שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי
עקיבא: אם אלהיכם אוהב את העניים, מפני
מה אינו מפרנסם. אמר לו, 'כדי שנגזול אנו
בהן מדינה של גיהנם'. אמר לו 'אדרבה, זו
שמחבתן לגיהנם. אמשל לך משל, למה הדבר
דומה, למלך בשר ודם שפצע על עבדו וחקשו
בבית האסורים, וצוה עליו שלא להאכילו
ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו
והשקהו, כששמע המלך לא כועס עליו? ואתם
קרויים עבדים, שנגמר "כי לי בני ישראל
עבדים" (ויקרא כה, נה)'. אמר לו רבי עקיבא
'אמשל לך משל, למה הדבר דומה, למלך
בשר ודם שפצע על בנו וחקשו בבית האסורים,
וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו,
והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע
המלך לא דורן שולח לו? ואנו קרויים בנים
שנגמר "בנים אתם לה' אלהיכם" (דברים יד,
'א).

ולפי זה, יש לבאר, כי כאשר היו ישראל
במצרים, סמכה דעתם שדינים בעבדים,
ואסורים בגמילת חסד זה עם זה כדי שלא
להכעיס את ה' כמשלו של טורנוסרופוס. אף
כשבא ה' להוציאם ממצרים והכה את הבכורות,
ירד ה' בעצמו למצרים, והוכיח לישראל כי
דין בנים להם, שאלמלא כן, היאך ירד למצרים
ונטמא למתי מצרים, והלא בחינת פהן לו,
כמבאר בגמרא סנהדרין (טז)? אלא מכרח
שדינים כדין בנים והאב נטמא לבנו. וכיון
שהבינו שדין בנים להם, לכן כשיצאו ממצרים
כרתו לעשות חסד זה עם זה, כדברי רבי
עקיבא. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

נחלת בנימין

רבי יצחק בנמין זאב וולף ליפמן אשכנזי זצ"ל

קרבן פסח בקרבנות נדבה הקרבות בכמה

נימא עוד טעם לקרבן פסח, וממנו יתפרש לך גם כן מצוה זו בטוב טעם, דר"ל רדשו על פסוק 'החדש הזה לכם' וזה לשונם, והובא ברבה פרשת בא (טו ט): 'החדש הזה לכם ראש חדשים', משל למלך שנוולד לו בן ועשה יום טוב, ונשבה אותו הבן ועשה שם זמן מרבה, אחר זמן נפדה אותו הבן ועשה לו המלך יום גנוסאי. כך עד שלא ירדו ישראל למצרים היו ישראל מניין לשעבוד, משירדו למצרים ונשתעבדו שם עשה להם נסים ופדאם ועשה להם יום טוב וכו'.

הרי דהקב"ה עשה להם יום גנוסאי של מלכים בצאתם ממצרים, ולכך יצאמרתם זבח פסח, צום להביא תודה על שגאלם מני צר, והוא קדשים קלים בתודה וכשלמים, לכך פסח בשאר כל ימות השנה דינו כשלמים, הואיל ועקר יסוד מצותו נתיסד להיותו תודה ושלמי שמחה ביום גנוסאי, יום אשר יצאו ממצרים מעבדות לחרות להיות מלכים ובני חורין [וכו'].

ולהאי טעמא לא צריכין לדעת התרגום דמפרש דהוליקן הקב"ה לאתר בית מקדשא לעשות שם הפסח ככל חקותיו ומשפטיו, מטעם כי נתקשה היאך היתה מצוה ראשונה מצוה הבאה בעבירה כי שחוטתי חוץ היתה. דהא תינח להנגד טעמי דקרבן פסח היה קרבן חובה, או משום שהיה קרבן חנוף כי נעשו אז כלם ככהנים גדולים, או קרבן חטאת אדם הראשון, או מטעם דהיה כשעירי עבודה זרה על שגגת חטאם בעבודה זרה, או משום טעמא אחרייתי היה קרבן פסח חובה דקיימא לן גר הבא להתגיר צריך קרבן בשעה שנקנס תחת פנפי השכינה, וישראל מאז היתה לגוי

קדוש להיות נבחר לחלקו של הקב"ה כי בהם בחר מכל העמים וצאם למול עצמן והיו צריכין קרבן.

דכל הני קרבן חובה הם, וחובה אינו קרב בכמה, משום הכי מְכַרְחִים להספיק לדעת התרגום יונתן דהוליקן לאתר בית מקדשא, מה שאין פן להאי טעמא דכתיבנא במצוה זו דהקב"ה עשה להם יום גנוסאי בצאתם ממצרים, והקרבת הקרבן היה כתודה וכשלמים, דהיה ליה כדברים הבאים בנדבה וקרב בכמה, מעתה לא צריכין לסביר התרגום דהוליקן הקב"ה לאתר בית מקדשא, רק הקריבו בכמת יחיד, דכל אחד קרב והיה בביתו על המזוזות ועל המשקוף, וכדאימא במדרש (פסחים יא) שלש מזבחות היה לכל אחד במצרים ב' מזוזות ומשקוף, ועד שלא נבחרה ארץ ישראל היה כל הארצות פשרות להקרבה, ולא מקרי שחוטתי חוץ הואיל ונדבה קרבה בכמה, מה שאין פן לדעות הראשונות דקרבן פסח חובה היה שפיר קשיא דהיה ליה שחוטתי חוץ הואיל וחובה אינו קרב בכמה. (מצוה ז)

נפש דוד

רבי דוד טבל מליסא זצ"ל

על ידי מסירות נפשם של ישראל נתקדשה ארץ מצרים בקדשת בית המקדש

ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית יב א. יש לדקדק דהאי 'שה לבית' פלו מימר. ויש לומר כי הנה אסרה התורה שחוטתי חוץ, וקשה איך במצרים שהיא מלאה גלולים הקריבו שם פסח ראשון.

אך הטעם שנבחר מקום בית המקדש הוא, לפי ששם עקד אברהם את יצחק בנו ומסרו נפשם בשביל קדשת שמו יתברך, על כן נתקדש אותו המקום לבית המקדש. והנה

זו אי אפשר להיות במצרים דהוי כמו שחוטאי חויץ, אשר על פן דרף שלשת ימים נלכה ונזבחה לה' אלהינו, ונגד זה השיב להם פרעה יהי כן ה' עמכם, פונתו בזה לומר לו יהי כן כדבריכם, הלא ה' עמכם שיודה השכינה עם המרפכה ונעשה ארץ מצרים פארץ ישראל יכולין אתם לזכות במצרים. (פר' כי תבוא)

מנחת יצחק

רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל

נשאו ישראל על כנפי נשרים להקרכת הפסח משום שנעדרו צפורה אשת משה ושני בניה ממצרים

בתרגום יונתן פתב על הפסוק (שמות יט ד) אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי' בזה הלשון: אתון חמיתון מה די עבדית למצראי וטענית יתכון על ענגין הי פעל גדפי נשרין מן פילוסין ואובילית יתכון לאתר בית מוקדשא למעבד תמן פסחא ובההוא ליליא אתיבית יתכון לפילוסין ומתמן קריבית יתכון לאולפן אורייתי.

ונראה דמשום כן הוביל אותם הקב"ה למקום המקדש לעשות הקרבן פסח, כדי שישחט הפסח במקום המקדש וישלח יהיה שחוטאי חויץ במצרים, אלא שלפי זה יש להבין דאמאי לא מצינו כן בקרבן פסח שעשו ישראל במדבר.

אך כבר כתב השל"ה הקדוש (תורה שבכתב פר' יח) דבכל מקום שנמצאו שם כל ישראל ביחד, שם הוא אורי' דארץ ישראל ושם מתר להקריב לה', כמו שעשו ישראל במדבר במשך ארבעים שנה, שהקימו המשכן והקריבו קרבנות, ולא נקרא שחוטאי חויץ ח"ו אף על פי שלא היו בארץ ישראל, דבאותו זמן שהיו שם כל ישראל ביחד הגה שם אורי' דארץ ישראל.

במצרים שהיו עובדין לצאן, וכשצוה הקב"ה שישחטו צאן לפסח היו צריכים כל ישראל למסירת נפש, וכמו שנאמר (לעיל ח כב) 'הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו', ומכל מקום שחטו צאן לפסח, וכיון שמסרו כל ישראל נפשם נתקדש המקום בקדשת בית המקדש.

וזהו ויקחו להם איש שה, בזכות מצוה זו ומסירת נפש לבית אבות כמו שמסרו האבות אברהם ויצחק נפשם בעקבה, על ידי זה יהיה שה לבית יהיה חשוב כאלו הקריבו שה בבית המקדש ואין בו חס ושלום משום שחוטאי חויץ.

נפתלי שבע רצון

רבי נפתלי הירץ גינצבורג זצ"ל

טענתו של פרעה שרשאים ישראל לזכות במצרים מפאת השראת השכינה

ויאמר אלהם יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם (י ט). ומה נמלצו לחפי מדבש לפי מה ששמעתי מהרב המפלא מוהר"ר יוזפא בן שהיה אב"ד בק"ק הילסים על פסוק 'יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם', דידוע מה שהקשה בעשרה מאמרות, שהקשה לשאל אף הביאו הפסח במצרים דהוי כשחוטאי חויץ, ואיך אמרו הלל במקום טמאה. ותרץ דגבריאל נשאם על כנפי נשרים לארץ ישראל, ותרין השני כאשר בא יעקב למצרים באה השכינה עם מרפכה העליונה עמו, כמו שפתיב (בראשית מו ד) 'אנכי ארד עמך ואנכי אעלך', ועל ידי זה נעשה ארץ מצרים פארץ ישראל.

ובהכי ניתח, דמשה ואהרן באו בהצעת דבריהם לפני פרעה ואמרו 'פי חג ה' לנו' וצריכים אנו להקריב קרבנות, ודבר

חויז, וְדוֹקָא בְּמִצְרַיִם שְׁלֵא הָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שָׁם, שֶׁהָרִי בְּנֵי מִלְּשָׁה רַבְּנֵנוּ ע"ה לֹא הָיוּ, לְכֵן נָשָׂא אוֹתָם הַקַּב"ה עַל פְּנֵי נְשָׁרִים לִירוּשָׁלַיִם מִקוֹם הַמִּקְדָּשׁ לְהַקְרִיב הַפֶּסַח, אֲךָ בַּמִּדְבָּר שֶׁהָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שָׁם וְלֹא נִחְסַר מֵהֶם אֶחָד, הֵיטָה שֶׁם קִדְּשֵׁת אֹרֵיז אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַשֵּׁל"ה הַקְדוֹשׁ, וְשִׁפִּיר הָיוּ יְכוּלִים לְהַקְרִיב שָׁם כְּמוֹ שֶׁהַקְרִיבוּ שָׁם כָּל הַקְּרָבָנוֹת.

אָמְנָם מוֹכָא בְּרַש"י פְּרַשְׁת יתרו (יה ט), שֶׁשָּׂאָמַר הַקַּב"ה לְמִלְּשָׁה 'לָךְ שׁוֹב מִצְרַיִמָּה' אָמַר לְאַשְׁתּוֹ לְכִי לְבֵית אָבִיךָ, נִטְלָה שְׁנֵי בָנֶיהָ וְהִלְכָה לָהּ, וְרַק אַחֲרֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם בָּאוּ בַיַּחַד עִם יִתְרוֹ. וְאִם כֵּן לֹא הָיוּ אֵשֶׁת מִלְּשָׁה וְשְׁנֵי בָנָיו בְּשַׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם [וכו.].
וְעַל פִּי זֶה אֶתִּי שִׁפִּיר הָא דְשַׁחֲטוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בַּמִּדְבָּר וְלֹא חֲשָׁשׁוּ לְשַׁחֲטוּ

מעשי צדיקים

יָמָה סוּף (י יט)

בַּשְּׁנֵת תרס"ה, מָרְדו עַרְבֵי תִימָן בַּתּוֹרְכִים שֶׁשְׁלֹטוּ בְּאַרְצָם, קְרָבוֹת קָשִׁים נֶעְרְכוּ בַּמְקוֹמוֹת שׁוֹנִים בְּכָל רַחְבֵי תִימָן, וּבְשְׁנֵי הַמַּחְנוֹת רַבּוּ הַחֲלָלִים. בְּחֹדֶשׁ כִּסְלוֹ אוֹתָהּ שָׁנָה, צָר הָאָמָם יִחְזָא מִלֶּךָ תִימָן עַל הָעִיר צִנְעָא, בְּהָ הָיָה מְרַכְז שְׁלֹטוֹן הַתּוֹרְכִים.

מִצְרַיִם מִזוֹן לֹא נִכְנְסוּ לָעִיר הַנְּצוּרָה, אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא. תַּחֲלָה עָדִין הָיָה לְתוֹשְׁבֵי הָעִיר לְאָכַל מַעֲט, אוֹלָם כִּכֵּל שֶׁנִּמְשָׁךְ הַמִּצּוֹר, הָרַגְשׁ רָעַב חִזַּק בְּעִיר.

בַּמַּלְחָמָה אַכְזָרִית זו, הָיוּ יְהוּדֵי הָעִיר צִנְעָא בֵּין הַפְּטִישׁ לְסַדֵּן שְׁלֵא מִרְצוֹנָם, רַבִּים מֵהֶם נָסוּ עַל נַפְשָׁם לְעִירוֹת וּלְכַפְרִים, לְהַחֲיוֹת אֶת נַפְשָׁם, אֲךָ רַבָּם מִצְאוּ שָׁם אֶת מוֹתָם, פִּי הָרַעַב שָׁרַר בְּכָל עָרֵי תִימָן.

רַב בְּנֵי הַקְּהֵלָה בְּכָרוּ לְהַשְׁאֵר בְּעִיר הַנְּצוּרָה, כְּאִשֶּׁר הָרַעַב וַתַּחֲלוּאֵיו מְכַלָּה בְּהֶם. מִתּוֹךְ קוֹהֵלָה שֶׁמִּנְתָּה כְּשִׁמוֹנֵת אֲלֵפִים נֶפֶשׁ עִם תַּחֲלַת הַמִּצּוֹר, קִפְחוּ אֶת חֲיֵיהֶם כְּשִׁשֶׁת אֲלֵפִים יְהוּדִים בַּמִּצּוֹר אַכְזָרִי שֶׁנִּמְשָׁךְ כְּאַרְבַּעַת חֲדָשִׁים.

בֵּין הַיְהוּדִים שֶׁנִּמְלֹטוּ מֵהָעִיר הַנְּצוּרָה הָיוּ אַב וּבְנוּ, הָרַב דָּוִד עֲרַקְמִי הַפְּהֵן זצ"ל, וּבְנוּ

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִלְּשָׁה בֵּא אֵל פְּרַעֲהָ (ט א)

בַּשְּׁנֵת יְנַקּוּתוֹ שֶׁל הַרְה"ק רַבֵּי יִשְׂרָאֵל פְּרַלֹּב מִסְטַאלין זיע"א, ה'הִינִיא', מַגִּיעִים הָיוּ הַמּוֹנִים מְכַל הַמְּדִינּוֹת וְהָעָרִים, מְקָרֹב וּמְרַחֹק, לְרֹאוֹת אֶת הַפְּלֵא הַגְּדוֹל, לְהַסְתַּכֵּל בְּזִיו פְּנֵי הַקְּדוֹשִׁים וּבְהַתְנַהֲגוֹת.

כָּל רוֹאֵיו הַתְּבַטְאוּ כִּי הַתִּינוּק הוּא בְּבַחֲיַת חֶכֶם הַרְזִים, וְחֻכְמַת שְׁלֹמָה שׁוֹכֶנֶת בְּתוֹכוֹ, פְּנֵי פְנֵי לְהַבִּים, וְעֵנָה לְכָל פּוֹנֵה בְּכָל הָעֵנִינִים, בְּעֵנֵי תוֹרָה וְחִסִּידוֹת, בְּעֵנֵי רַפּוּאָה, וְגַם בְּעֵנֵי מִסְחָר, כְּאֵדָם מְבַגֵּר בְּקִי וּמַמְחָה.

בְּהִיוֹתוֹ יָלַד קָטָן עַת לְמַד חֶמֶשׁ אֶצֶל הַמַּלְמֵד, הִגִּיעַ הַמַּלְמֵד אֵל הַפְּסוּק 'וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִלְּשָׁה בֵּא אֵל פְּרַעֲהָ' וְגו' וְהוּא שָׁאֵל אֶת הַמַּלְמֵד, "מַדּוּעַ אָמַר הַקַּב"ה לְמִלְּשָׁה 'בֵּא', הֵיךְ לוֹ לוֹמַר לָךְ".

הַמַּלְמֵד לֹא יָדַע לְהַשִּׁיב, וּבִקֵּשׁ מֵהַיְנוּקָא שֶׁהוּא עֲצוּמוֹ יִתְרַץ אֶת קִשְׁיָתוֹ, אָמַר לוֹ רַבֵּי יִשְׂרָאֵל, "הַקַּב"ה אָמַר לְמִלְּשָׁה רַבְּנֵנוּ, בֵּא אֶתִּי, גַּם אֲנִי אֶלְךָ עִמָּךְ לְפָרְעָה". (מֵאוּרֵי אֵט)

וַיַּפְדֵּךְ ה' רִיחַ יָם חִזַּק מְאֹד וַיִּשְׂא אֶת הָאָרֶבָה וַיִּתְקַעְהוּ

תבואה סמוך לכפר היהודים, ומדי יום נהג לחלק ליהודי הכפר תבואה ביד גדיבה. משבאה מכת הארבה, נכנס המסלמי לכפר היהודים ושא, "היכן הרב חיים הפהן", אמרו לו, "יושב הוא בבית הכנסת".

נכנס המסלמי לבית הכנסת, נפל לפני רגלי הרב, והתחנן לפניו, "התפלל נא על תבואתי שלא יפגע בה הארבה, מאמין אני שתפלתך מקבלת בשמים בזכות תורתך שאאתה לומד יומם ולילה, אני מבטיח לתת מעשר מקל חלקה וחלקה".

אמר לו הרב בענותנותו, "מה אני ומה פחיי", אף לאחר שהמוסלמי חזר והפציר בו להתפלל, אמר הרב שלש מלים, 'ויתקעו ימה סוף', וראה זה פלא, מאותו יום ראו הכל כי הארבה אינו נכנס לשדות המוסלמי, וממשיך למקומות אחרים.

השתוממו רעיו הערלים ושאלוהו, "כיצד בנגוד לכלנו, לא נזקה אף אחת משדותיך", אמר להם, "זכות חיים הכהן ותורתו שמרה על השדות", והיו המסלמים משבחים לקדוש ברוך הוא וליהודים. (לנביסם ספרו)

ואנחנו לא נדע מה נעבד את ה' עד באנו שמה (י כה) **בכל** חיינו, הסתיר עצמו הרה"ק **רבי יוסף ברוך מנייטיטאט** זיע"א, הידוע בכנוי **'דער גוטער יוד'**, בכל עת היה פיו ממלל פסוקי תהלים, בהלכו ובעמדו, בנסעו ובתדמתו, צופה היה בתהלים **'משפט צדק'**, שחבר הרה"ק **רבי משה מזאלושיץ** זיע"א.

ביום בו הודמו רבי יוסף ברוך לצאנז, שרויה הייתה שמחה מיחדת במעונו של הרה"ק **הדברי חיים מצאנז** זיע"א, הרבי סיים את הש"ס בפעם המאה ואחת, לכבוד המאדע

הרב חיים עראקי זצ"ל. הם שמו פעמיהם מזרחה למחוז פוולאן, והגיעו לכפר 'קצר' שכל תושביו היו יהודים.

משהכירו אנשי המקום כי לפניהם שני תלמידי חכמים, קבלום בסבר פנים יפות, הרב דוד התמנה למלמד תינוקות, ובשאר זמנו עסק בתורה. כל ימיו לא זז מבית הכנסת, מלבד לצרף אכילה, שתיה ושאר צרכי הגוף, נהג להשכים קום ולפתח את בית הכנסת בחצות לילה, אז היה מתחנן ובוכה על גלות השכינה.

לא ארכו לו הימים בכפר, אחר תקופה קצרה, הסתלק הרב דוד לבית עולמו. לאחר מות אביו לקח בנו הרב חיים את תרמילו ונדד במחוז פוולאן, עד שהגיע לנואדי חריב, אחד האזורים הרחוקים ממרכזי תורה, שם נכנס לכפר תרצה, אחד משני הכפרים היהודים בנואדי חריב.

משראה אחד מבני המקום כי תלמיד חכם לפניו, הכניסו לביתו, כבדו כראוי, ולקיים נתן לו את בתו לאשה. לאחר מכן חזר הרב חיים לכפר קצר, שם עסק בתורה יומם ולילה כמלאך ה', גם הוא כאביו כל ימיו לא זז מבית הכנסת, אלא רק לצרף אכילה ושתיה ושאר צרכי הגוף, שם שמים שגור הנה בפיו, מעולם לא שח שיחת חלין שלא לצרף.

שנה אחת בצום גדולה פשט מחנה עצום של ארבה על כל סביבות קצר, פחד נפל על המסלמים, שדות התבואה ושאר היבולים היו בסכנת כליון, בפרט שהדבר היה כשבועים לפני הקציר, כשהתבואה הייתה כבר גדולה. בקשו המסלמים מהיהודים לצאת ולהבריח את הארבה מהשדות, אף הדבר לא הועיל והארבה החל במלאכת ההשמדה.

בקרוב המסלמים היה ערבי שאהב את היהודים והאמין בתורת משה, היו לו שדות

סמכותי על הרבי ואכלתי אחר תקופה ארכה בה עניתי בצום נפשי, אחר הסעודה שלחני הרבי לשתדלן ידוע באמשינוב שנתן לי פדור להרזיה, והורה לי לקחת פדור אחד, יום לפני המועד בו עלי להתיצב לצבא.

טרם נפרדתי מהרבי, הוא נתן בידי מכתב לחתנו רבי יעקב שרגא פייבל זינגר זצ"ל שכהן כרבה של אוסטרובה, שישתדל לסדר לי הכרות עם הרופא המחוזי החדש, למען אוכל לשחדו בממון, טרם אתיצב לפניו.

אותי צוה הרבי לא לשחד את הנכרי בהרבה כסף, דבר זה למדנו מייעקב אבינו כששלח את בניו מצרימה והיה צריך לשחד את הגוי יוסף, אמר שיקחו עמם רק מעט צרי מעט נכאת דבש ולט', משמע שאסור לשחד גוי במתנה גדולה.

בנוסף צוה שליחה טרם התיצבותי אגמור כל ספר תהלים, כן אמר שבע פעמים פרק ע"ב בתהלים, 'לשלמה אלקים משפטיו למלך תו וצדקתו לבן מלך', וברך אותי, "כשם שהיהודים במצרים נמאסו על המצרים, כך תמאס אתה על הפולגים".

הרב רוזנטל מלא אחר הוראות הרבי, לפני שהגיע תורו להתיצב, עמד בפני הועדה גוי מגושם וגס רוח, אחריו נכנס הוא מצמק ומרשל. משהביטו בו חברי הועדה, מלאו פיהם שחוק ולעגו לו, אחר מהרו לשלחו מפניהם לשכרטיס השחרור בידו, כך נתאמתו דברי הרבי, רבי בן ציון ראה בברור שרק בגלל שנמאס על הפולגים, שחרר. (אהל יוסף)

ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדורותיכם חסות עולם (יב יז)

נערכה סעודת מצוה גדולה, והקהל ששו ושמוחו בשמחת תורה בכל עז.

בשמנו שרבי יוסעלע ניישטעטער שוהה בעיר, הלך הדברי חיים שידע ברום ערכו וקרבו ביותר, להזמינו לסעודה הגדולה. ענהו רבי יוסעלע בפני כל העם ועדה, "גם לי יש היום סיום", "דהינו", שואל הדברי חיים, "סימתי היום ספר תהלים", ענה רבי יוסף ברוד בתמימות.

הסובבים פרוצו בגחוף, אף נדהמו לשמע את הדברי חיים קורא, "בבקשה, אולי ניישטעטער רבי, נעשה חליפה ותמורה", ענה רבי יוסעלע, "לא, אינני מסכים, כל אחד יחזיק בשלו". משיצא הדברי חיים, פנה למקורביו ואמר, "בשמים חשוב יותר לשרבי יוסעלע מסיים ספר תהלים, מאשר סיום הש"ס שלי". (דער גוטע יוד)

ישלח אתכם מזה כשילחו כלה גרש יגרט אתכם (יא א) **ספר** הרב בן ציון רוזנטל ז"ל, כדרכם של האברכים שחפצו להשתחרר מהצבא הפולגני האנטישמי, נהלתי גם אני דיאטה חמורה כדי לאבד ממשקלי, והייתי בגלל כך מענה וחלש.

אחר חג הפסח משעמדתי להתיצב לצבא, נכנסתי תחלה לרופא צבאי שבדק אותי, ואמר שאלו היה יושב בוועדה הצבאית בפניה עלי להתיצב, היה מקבל אותי על אף משקלי הירוד.

נסעתי אל הרה"ק רבי יוסף מאמשינוב זיע"א, והגעתי בשעה שהרבי ערך את שולחנו לסעודת ראש חודש איר עם קהל חסידיו ואורחים רבים. הרבי שמע את בקשותי, אחר פקד עלי לטל ידים ולאכול באמרו, "סעודת מצוה אינה מזיקה".

למען יחזר השלום לשכן במעונם. אותה שבת, יום ט"ו מר חשון תשי"ד, השיב לפתע החזון איש את נשמתו הטהורה ליוצרה ונסתלק לחיי עולם, ויהי הדבר לגס ולפלא. (ואלה תולדות ראדיון)

טבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם (יב יט)

עובדא הנה בעיר בראדי בחג הפסח, סוחר גדול של משקים של חמץ יקרים מכר למשרתו הנכרי קדם הפסח כל המשקים, ומסר לו את המפתח כדיו. בתוך ימי החג התלקטו רעיו של המשרת, הלכו אל המרתף, וישתנו וישכרו מהמשקאות היקרים.

התודע הסוחר לדבר ויתחלחל מאד, בידעו כי לא יהיה לו ממי לתבע את אשר יפסידו לו, רץ במר רוחו אל רב העיר הרה"ק **רבי שלמה קלוניר** זצ"ל, ושאל בעצתו, כדת מה לעשות עם הנכרי הלז.

יעץ לו רבי שלמה, "טל כף כסף, גש אליו בלאט בעת שהוא ורעיו שותים לשכרה, הכנס אותה בכיס בגדו, אחר תלך לבית המשפט, ותאמר כי המשרת גנב מביתך כף כסף. כאשר תמצא בכיסו הגנבה, יתגוהו לבית הסהר, שם ישב עד אחר החג". עשה הסוחר כאשר צוהו הגאון, ועצתו עשתה פרי. (דעת זקנים פרק ח אות א)

וגם ערב רב עלה אתם (יב לח)

כבר בימי נערותו, נפר הנה על **רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון** זצ"ל, המפרסם בכינויו **המהרש"ם ממערזאן**, כי לגדולות נוצר, שמו של הנער המפלא יצא בכל רחבי המחוז בהבנתו המיוחדת, ובכח זכרונו המדהים.

לשלחנו של הרה"ק **רבי אברהם ישכר אנגלרד מראדיון** זיע"א, הגיעה בעיה כאובה של שלום בית, משהגיעה לאזניו הדיעה כי **לחזון איש** זצ"ל, ישנה השפעה בנדון, לא התמהמה, קם והתדפק על דלת ביתו של החזון איש, הניח על שלחנו את הבעיה הכאובה, ובקשו להפעיל השפעתו כדי להשכין את השלום המיחל.

סרב החזון איש להתערב בנדון, נמק כי קבלה גידו שעדיף ש'אנשי שם' לא ישתרבו שמים בנושאים מעין אלו, ובכך יעץ ברמיה לרבי, כי מן הראוי שאף הוא ימשיך דו מהטפול בענין.

הרבי, אשר אהבת ישראל והדאגה לשלומם פעפעה בקרבו ברב עז, אزر אמץ ואמר לחזון איש, "הלא הלכה בתורה בפרשת סוטה, נותנים את השם הכתוב על חתיכת קלף, ומוחים אותה במים, כפי שדורשת הגמרא (מכות יא), 'מה לעשות שלום בין איש לאשתו וכו', קל וחמר אנו. אם הקדוש ברוך הוא הסכים שימחה שמו הקדוש, כל שכן אנו, בני אדם קרוצי חמר, לא צריכים לחוס על שמנו בעסוקינו בדבר זה".

נשמע החזון איש את הדברים, מיד "סבר וקבל", ברב ענותנותו אמר, כי מאחר ועתה סוף שבוע, מיד בתחלת השבוע הקרוב, יטיל את כבד משקלו ויגש לטפל בנושא החשוב, והרבי נפטר מביתו לשלום.

דקות ספורות לאחר מכן, סב הרבי על עקבותיו לחדר החזון איש כשהוא שוטח שוב את בקשתו ומשאלה בפיו, "בל ימתין הרב עם הדבר עד לאחר השבת, מחמת נחיצות ודחיפות הענין, אלא יטפל בנושא עוד בטרם השבת הממשמשת ובאה".

נעתר החזון איש אף לבקשה זו, מיד ביום ששי קרא לבני הזוג, ועשה מה שעשה

לא עָבְרוּ יָמִים מוּעָטִים, אָבִיו הַחֲסִיד נָסַע לְרַבּוֹ הַרְה"ק **רבי מאיר מפרימישלאן** זיע"א, כּמוֹבֵן שְׁלֹנְסִיעָה זוֹ לָקַח עִמּוֹ אֶת בְּנוֹ מִחֲמוּדוֹ שְׁלוֹם מְרָדְכִי, וּבִיחַד עָשׂוֹ אֶת הַדְרָךְ לְפָרְמִישְׁלָאן. אַחַר טְלֹטוּלֵי דְרָכִים הִגִּיעוּ לְבֵית רַבֵּי מְאִיר, וּבְדַחֲלִיו וְרַחֲמֵימוֹ נִכְנָסוּ אֶל הַקֶּדֶשׁ פְּנִימָה.

הָאֵב סֵפֶר עַל בְּנוֹ הַיָּנִיק וְחֻכָּיִם, וְקָרַב אֶת הַיָּלֵד שְׁלוֹם מְרָדְכִי אֶל הַרְבֵּי, בְּבִקְשָׁה שֶׁהַרְבֵּי יִבְרָכוּ.

נִנְבְּנָה רַבֵּי מְאִיר, וְהֵנִיחַ יָדָיו עַל רֹאשׁ הַיָּלֵד לְמַעַן יִבְרָכוּ. אַךְ נִגְעוּ יָדָיו הַקְדוּשׁוֹת בְּרֹאשׁ הַיָּלֵד, וְהַתְחִיל הַצַּדִּיק לְהִזְדַּעֵזַע, פְּנָיו נִגְעוּ לְהַבִּיִם.

בְּרִגְשֵׁי קֶדֶשׁ צָוָה עַל הַנַּעַר, "בְּנִי אֵל תֵּלַךְ בְּדֶרֶךְ אֲתָם מִנַּע וְגִלְף מְנַתִּיבְתָם, כִּי רִגְלֵיהֶם לָרַע יִרְצוּ וְיִמְהָרוּ לְשִׁפּוֹף דָּם" (משלי א טו-טז), בְּנִי יִקְרִי, אֵל תַּעֲשֶׂה שׁוֹם דְּבַר שְׁלֵא כְרָצוֹן אָבִיךָ וְשְׁלֵא בִּידִיעַתּוֹ, 'אִם יִפְתּוֹחַ חוּטְאִים', אֵל תִּשְׁמַע לָהֶם, שְׁלֵא תִסּוֹר ח"ו מִדְרָךְ אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ.

לו תִּשְׁמַע לְדַבְרֵי, תִתְחַזַּק וְתִרְאֶה הַצִּלְחָה בְּלִמּוּדָךְ, תַּעֲלֶה מֵעֵלָה מֵעֵלָה וְתִהְיֶה רֹאשׁ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּל יְמֵיךָ, וְתִאָרִיךְ יָמִים. זָכֹר נָא אֶת כֹּל דַּבְרֵי, וְטוֹב לָךְ."

הָאֵב הַנִּדְהָם לֹא הֶאֱמִינוּ לְמִשְׁמַע אֲזַנָּיו, לֹא הִבִּין מֵה רֹצְהָ הַרְבֵּי מִבְּנוֹ יִקְרִיו, שְׁכָל הַיּוֹם יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד אֶת הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, אֵךְ לֹא מִצָּא עֵז בְּנַפְשׁוֹ לְשֹׂאֵל פֶּשֶׁר הַדְּבָרִים הַמוֹזְרִים, וְהַתְּאִזֹּר בְּסִבְלָנוֹת עַד תָּם פְּגִישְׁתָּם עִם הַרְבֵּי.

בַּעֲת פְּרֻדְתָּם הַתְּרָה בּוֹ הַרְבֵּי בְּשֵׁנִית, "בְּנִי, זָכֹר הַיֵּטֵב, לֹא תִשְׁמַע לְשׁוֹם אָדָם וְלֹא תִלְמַד בְּשׁוֹם סֵפֶר בְּלִי יְדִיעַת אָבִיךָ וְלֹא הַסְכְּמָתוֹ, רְצִים אַחֲרָיִךְ לְהַדְיָחָךְ וְלִהְיוֹתָךְ מִדְרָךְ הַטּוֹב, וְאִין דּוֹרְשִׁים טוֹבָתָךְ, הַרְחֵק מִפְּתַח בֵּיתָם, צֵא תֹאמַר לָהֶם וְתִזְרַם וְטִמְאַתָּם

בְּקָרֵב תּוֹשְׁבֵי הָעִיר, הַתְּהַלֵּךְ מִשְׁכִּיל שֶׁהַתְּפָרְנִס כְּמִלְמַד, הִגֵּם שְׁבַחֲיוֹנוּיֹת לְבוֹשׁ הָיָה כִּיֵּרָא וְחִרְד, תּוֹכוֹ רְקוּב הָיָה לְגַמְרֵי, וְכִידוּעַ וּמְפָרְסָם, 'הַרְשָׁעִים כִּיָּם נִגְרָשׁ', הַשְּׁבוּיִים בְּחִלְקוֹ שֶׁל הַיָּצָר הָרַע, מִשְׁתוֹקִים לְצוּד בְּרִשְׁת עוֹד גְּדוֹלִים וְטוֹבִים, בְּרַב רִשְׁעוֹתוֹ, זָמַם לְלַכֵּד אֶת הָעֲלוּי הַצַּעִיר, וְחִפְשׂ אַחַר עֵת מִצָּא לְבַצֵּעַ אֶת זְמָמוֹ.

הוּא מִצָּא שְׁעָה שֶׁהֵלֵךְ שְׁלוֹם מְרָדְכִי לֹא הָיָה תַחַת עֵינָיו הַפְּקוּחָה שֶׁל אָבִיו, וְאָמַר לוֹ בְּחֻשָּׂא, "בְּנִי יִקְרִי, אֲתָה יָלֵד נְבוֹן וְחָכָם, אִין זֶה כְּדָאִי שֶׁתִּנְצַל אֶת כָּל כְּשָׁרוֹנוֹתֶיךָ רַק עַל לַמּוֹד הַתּוֹרָה בְּלִבְךָ, אֲנִי רוֹצֶה לְבוֹא לְעִזְרָתְךָ וְלְהִשְׁאִילָךְ כְּמָה סְפָרִים יָפִים, בְּהֵם תּוֹכֵל לְלַמֵּד גַּם קֶצֶת דְּקָדוּק וְעוֹד שְׁאֵר מִיְנֵי חֻכְמוֹת.

חִבְל עָלֶיךָ שְׁלֵא תִדַּע אֶת חֻכְמַת הַדְּקָדוּק לְאִשׁוּרָה, בְּאִמְצָעוֹתֶיהָ תִּבְיִן טוֹב יוֹתֵר אֶת כָּל דַּבְרֵי רִשׁ"י הַקְדוּשׁ הַמְאָרִיךְ לַעֲתִים בְּחֻכְמָה זוֹ, וְעוֹד גְּדוּלֵי וּמְצוּקֵי אֶרֶץ שְׂאֵף חִבְרוּ סְפָרִים בְּנוֹשָׂא חֻשׁוֹב זֶה.

בְּסְפָרִים אֵלוֹ תּוֹכֵל לְהִשְׁקִיעַ אֶת מְלוֹא מְרָדְךָ וְכִשְׁרוֹנוֹתֶיךָ, עַד שֶׁתִּגְדֵּל לִידְעוֹן עֲצוּם וְשִׁמְךָ יִלָּךְ לְפָנֶיךָ כְּאַחַד הַחֻכְמָיִם שֶׁבְּכָל הָעוֹלָם כָּלוּ, אֵךְ דַּע לָךְ, מֵאַחַר וְאָבִיךָ מִפֶּת הַחֲסִידִים, בּוֹדָאִי לֹא יִרְוֶה נַחַת מְקִרְיַת סְפָרִים אֵלוֹ.

מֵאַחַר וְחִלְק מִמֶּהמְחַבְרִים הִלְלוּ הָיוּ מִתְנַגְּדִים עַל הַחֲסִידִים, מֵהֵם גְּדוּלֵי אֶרֶץ שְׂפִיֶצְאָו חוֹצֵץ נִגַּד הַחֲסִידִים וְהֵמָּה יִרְאֵי הַשֵּׁם מְפֻלְגִים, עַל כֵּן נִקְמוּ בָהֶם הַחֲסִידִים וְהַרְחִיקוּם, חִזַּק וְהָיָה לְאִישׁ, אֵךְ הִזְהַר וְהִשְׁמַר שְׁלֵא יִגִיעַ לְאָבִיךָ שׁוֹם שְׁמֵךְ יְדִיעָה מִהַדְּבַר.

נִתְפַתְּהָ הַיָּלֵד הַתָּמִים לְפָתוּיוֹ שֶׁל הַמְקַלְקַל שֶׁנִּרְאָה הָיָה כְּאָדָם כְּשֵׁר, נָטַל מִסְפָּרָיו וְהַחֲבִיאָם בְּעֵלְיָה שְׁלֵא תִשְׁזַפְּם עֵינֵי הַרְוִי, וּבְכָל יוֹם שִׁשִּׁי אַחֲרֵי הַצְהָרִים, בַּעֲת שְׁלֵא הָיָה הוֹלֵךְ לְתַלְמוּד וְתוֹרָה, עָלָה לְעֵלְיָה, וְקָרָא בְּסְפָרִים קְלוּקְלִים אֵלוֹ.

קדש לי כל בכור (יג ב)

פְּרִתוֹ של יהודי מתושבי כפר א צאהרה במחוזו רדאע שבתימן, המליטה עגל בכור. לפי דין תורה אסור למכור עגל זה, לשחטו או לעבד בו, בעליו חייב לטפל בו עד מות העגל, או עד שיפיל בו מום.

הַדְּבָר נדיר הנה בקרב היהודים, היהודים שבשנותם היו פרות, רגילים היו למסרם לאריס מסלמי שבשכרו קבל מחצית הולדות, ביניהם הולד הראשון. אף אותו יהודי לא נהג כך, וגדל בעצמו את פרתו.

יום אחד חזר העגל הבכור מהמרה, כאשר אחת מאזניו כרותה, ברור הנה כי מסלמי חפץ להיטיב עם היהודי, והטיל בו מום מבלי שגתבקש. מום זה נחשב כמום שנפל מחמת אנס ולא מתוך פשיעה, לכן יצא הבכור מקדשתו ומתר בשחיטה.

הביא היהודי את העגל לפני רבני המקום, שיורו לו האם הדבר נחשב מום, אולם הרבנים הסתפקו בדבר, חלק קטן מהאזן נותר והכריטה לא היתה מהשרש, ולא ידעו הרבנים להכריע בנדון.

משלאל קבל הכרעה בדבר, הוליו היהודי את העגל לעירה דמת והציג את השאלה לפני הרבנים, הם בדקו את העגל, וקבעו שאין הדבר נחשב מום, לדעתם הכריטה לא היתה בסחוס.

היהודי התקשה לקבל את פסיקת הרבנים, הוליו את העגל לכפר נוסף, והציגו לפני רבני המקום. מסבות שונות, גם רבנים אלו השאירו את הענין תלוי ועומד, והיהודי המשיך במסעו לחפש רב שיחיר.

אחר נדודים הגיע לכפר אלמעזבה השיף למחוז ירים, פנה לביתו של רב המקום **הרב בנימין טוּכר** זצ"ל, ומשנכנס, גמור בדעתו

את צפוי פסילי כספר ואת אפדת מסכת זהבך תזרם כמו דזה, שקץ תשקצנו".

בינאם מהחדר, פנה לבנו ושאלו לפרושם של דברים, הבן שלום מרדכי שעטוף הנה בהרהורי חרטה, שפך לבו לפני אביו, וספר את אשר הנה עם המלמד הלז, שהביא לו ספר שחבר אחד מגאוגי ארץ, שלא הנה שלם עם החסידים.

משראה האב את הספר, חלפה צמרמרת בגופו, מחברו מפרסם לדראון כאחד מאנשי כת ש"צ, הוא מהר לקים בו מצות 'ובערת הרע מקרבך', שרף את הספר על אתר, ובזכות כך זכינו לאורו הגדול של המהרש"ם. (דברי שלום על כללי הש"ס)

והגדת לבנדך ביום ההוא (יג ח)

מדי שנה בהגיע ראש חדש ניסן, נוהג הנה **הרב שמואל ברנשטיין** זצ"ל **רבה של אמסטדם** לשלח לתלות בבית המדרש מודעה של 'מראי מקומות', לקראת הדרשה שידרש בבית הכנסת בשבת הגדול.

רב נוסף כהו באמסטדם, שנהג לפרסם מראי מקומות לדרשתו רק בשבת הגדול עצמה, ולא לפני כן. התבטא על כך **הרב פריץ זאבל איגר** זצ"ל, מחבר 'עטרת פז' ו'רמזון פריץ', אומרים אנו בהגדה של פסח, 'יכול מראש חדש, תלמוד לומר ביום ההוא'.

אם הרב הוא למדן, ו'יכול' לדרש, מודיע 'מראש חדש', אבל אם 'תלמוד לומר', הרב ראוי להיות תלמיד, ועם כל זה הוא רוצה לומר, מודיע המראה מקומות רק 'ביום ההוא', שלא יוכל אדם לעמד על בונה של סוגיה, לסתור את דבריו. (אוצר שיחות צדיקים)

מלוה מלכה

המעשה והסתימה בפסקה זו, "מאן יהיב לן משופרא דשופרא, ואכלינן". (לבינים ספרו)

וְהִיָּה לְאוֹת עַל יְדָכָה וְלִטּוֹטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בַחֲזֵק יָד הוֹצִיאָנֹהוּ ה' מִמִּצְרַיִם (יג טז)

בַּיּוֹם הפורים של שנת תש"ח, בקש יהודי מעיר בראנקס את עמיתו ר' אהרן דב פישר ללוותו לבית הרה"ק **רבי יואל מסאטמר** זיע"א. השנים נכנסו לבית הרבי באמצע סעודת פורים, בעת שעשרות חסידים עטרו את שלחנו הטוהר.

האורח מבראנקס צעד הישר אל כסא הרבי, והגיש לו פתקא. בתחלה סרב הרבי לקבל, באמרו כי אינו נוהג לקרא קוויטל באמצע הסעודה לעיני כל הקהל, אף משהפציר, וטען כי הוא תלמידו מארשעווע, גאות הרבי לקחת הקוויטל.

קרא הרבי את הפתקא בה נקבו שמות בני ביתו, אחר הניחה על שולחנו, ושאל את האיש האם בנו מניח תפלין, האורח מהר והשיב "הו". חורו פני הרבי, לקח שנית הקוויטל לידיו, חבש המשקפים, וקרא בו פעם נוספת.

אחר פנה אל האיש ואמר, "אולי כשיבוא משיח יניח בנגד תפלין, לעת עתה אינו מניחין". משיצא האיש מבית הרבי, הודה בפני מלוהו ר' אהרן דב כי האמת פדברי הרבי, אף התבייש להודות בדבר לעיני כל הקהל. (עולמות שחרבו)

לקבל בלב שלם ככל אשר יפסק הרב. הרב שמע את פרטי המעשה, והתיר את העגל מחמת המום, למחרת נסע הרב לכפר סמוך, שחט את העגל וחלק בשרו לכהנים, והיהודי חזר לביתו שמח וטוב לב.

משונדע הדבר לרבני דמת, נסערו על המעשה שנעשה, הדבר נודע בין המון העם, והנושא הפך לשיחת היום. במקום שתהיה המחלקת לשם שמים, הפך הדבר לנושא כפי ליצני הדור ועמי הארץ, הדבר נמשך מספר חדשים, עד שאחד מיהודי דמת התערב בעגנו וברצונו להשכיח שלום, זמן פגישה בין שני הצדדים כדי שידונו בעגנו העגל.

הפגישה נערכה, נפתחו ספרים, התפתח דין ודברים על פרוש המלה סחוס ועל מקומו באזן, זה אומר בכה וזה אומר בכה, אף הפגישה נסתימה ללא תוצאות מכריעות, כל צד התבצר בעמדתו, וכך נפרדו איש למקומו.

החליט הרב בנימין שוכר להביא את העגנו בפני חברי בית הדין הגדול בצנעא, שיפסקו הלכה ברורה בדבר למען תשקט אש המחלקת. בזמן ששחט את העגל, הוא הפשיט את עור הראש, והניח את האזן הכרוטה עם העור סביבה למשמרת.

אזן זו שמשך פעדות, היא נשלחה לצנעא בצרוף מכתב שאלה, בידי סוחר בדואי שהיה נוסע לצנעא. אחר כמה שבועות חזר הבדואי, ותשובת בית דין צנעא בידו. התשובה שבחה את בעל

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב והלמדניו

שם טוב זיע"א עצמו, והתגורר בכפר קטן בו מצא בדחק את פרנסתו מבית המזיגה,

ספר הרה"ק רבי גדליהו מלינץ זיע"א. בשנים בהן הסתיר הרה"ק רבי ישראל בעל

ליום טוב". רבי ישראל ערף פסח פהלכתו, ועוד נותר ממון ממכירת עור הסוס בידו.

לעת החרף הגיעה שירת צידים לכפר שמכרה פרוות נמיה, מהם היו נוהגים אז לתפר מעילים. לעת חרף היה רבנו עוזב את בית ההתבודדות שביער, ושוהה בבית התבודדות בכפר.

הלכה הרבנית לבית התבודדותו, ושאלה האם לקנות עורות, שכן חשדה שאותם צידים הנם שודדים, רבנו התיר לה שפן הנמיה היא חית פרא, והרבנית קנתה פרוות שעמם תפרה מעילים לשניהם.

המוכנן שממנו חכר את בית המרוץ, התפלא לראות את רבנו בבגדים היקרים הללו, וחסד שהוא קונה יי"ש ממקום אחר בזול, הלך החוכר לגיסו של רבנו רבי גרשון מקייטוב זצ"ל, התלונן על חשדותיו, ואים, "לך אני חולק כבוד, אם גיטרף לא יודה במעשיו ויפצה אותי על הפסדי, אלשין עליו לפני הפריץ שהוא פוגע בעסקי החכירה, והאציל ילקה אותו קשות".

הרגיעו רבי גרשון ואמר, "אני אוכחננו, כשבא הבעל שם טוב לבקר בקייטוב, הוכיחו גיסו, אך רבנו הכחיש את החשדות. שאל אותו גיסו, "מאיפה לך הכסף ללבוש היקר", ענה רבנו, "ה' נתן לי".

שאל אותו גיסו, "מדוע לי אין ה' נותן", השיב לו, "לך אינו נותן, ולי נותן". הזהיר אתו גיסו כי אותו חוכר ילשין עליו בפני הפריץ, והוא עלול לספג מלקות. אך רבנו אמר שאינו חושש ממנו, ואכן בקש אותו חוכר להלשין על רבנו, אלא שמת טרם הספיק לעשות זאת. (טבחי הבעל שם טוב)

ארע בערב פסח שלא היה לו לא מצות ולא בשר לכבוד החג.

רתם הבעל שם טוב את חמורו לעגלה, נסע לדרכו בין הכפרים ושחט בהמות לכל הזקוקים, בפמעות שקבל רכש קמח ובשר לפסח. בהגיעו לביתו אמר לבני ביתו, "ראו שיסלק הקמח מהעגלה".

נעבר זמן מה התקדרו השמים בעבים, ירדו גשמים, ונחמץ הקמח. מששמע זאת הבעל שם טוב, לא התאונן בכי הוא זה, בדיק הסכין, נסע לכפרים שבצד השני, והביא קמח חדש לכבוד החג.

בבאו סמוך לביתו היה עליו לעלות בהר גדול, הסוס לא היה יכול למשוך את העגלה, והוא ירד לעזר לסוס. בחצי ההר מת הסוס מחמת המאמץ הרב, והוא הכרח למשוך העגלה בעצמו בעליה הקשה, כי ירא להניח הקמח בלא שמינה.

אחר זמן של טפוס כלה כחו, עמד הבעל שם טוב סמוך לעגלה, ובכה בכיה גדולה לפני ה' יתברך. בתוך בכיתו נפלה עליו תרדמה, ונגלה אליו בחלום אליהו הנביא זכור לטוב, וזה היה לו הגלוי הראשון שלו.

בחלומו אמר אליהו הנביא, "נרצה דמעתך ונתקבלה תפלתך, אני שולח נכרי שיקח את עגלתך עם הקמח לביתך". מיד כשנעור משנתו, התקרב למקום נכרי עם עגלה ושני סוסים ואמר, "ישאל, קשר עגלתך בעגלתי, ואביאך לביתך".

את עור נבלת הסוס מכר רבי ישראל במחיר רב לנכרי, והקונה העיר לו, "ראה, עם הכסף הזה תלביש את עצמך ואת אשתך

מילין קירין ויודשים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הָרֵא

חֲזָרָתָא

חֲזָרָתָא דְאִוְרֵיִתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

יציאת מצרים המתעוררת בימי השובבי"ם

הקריאה מעוררת את הזמן בהשפעה יתירה
מהזמן עצמו

חשיבותה של קריאת הפרשה שמעוררת את הזמן של יציאת מצרים נשנתה הרבה בספרי הצדיקים, והגדיל האמרי **יוסף מספינקא ע"ה** ואמר בשם רבו הרה"ק **מזידיטשוב ע"ה** (יתרו ד"ה והר סיני) כי הקריאה בפרשה גדולה בחשיבותה ועולה בהשפעתה על פני הזמן עצמו.

מביא הרה"ק מספינקא ראייה לדברי רבו, דהנה, פעמיים בשנה קוראים בהפטרות במעשה מרכבה, פעם אחת בפרשת יתרו במעשה מרכבה המובא בספר ישעיה, ופעם אחת בשבועות במעשה מרכבה שביחזקאל. והלא אמרו חז"ל (חגיגה יג): שישעיה הנביא הוא הגדול יותר מכל הנביאים שאחרי משה רבינו, ודימו חכמים את ההבדל בין מעשה מרכבה של יחזקאל למעשה מרכבה של ישעיה, כדמיון בן כפר ובן כרך. אם כן מן הראוי שאת ההפטרות החשובה ביותר שהיא מעשה מרכבה שבנבואת ישעיה, יאמרו בתמן תורה, ואת ההפטרות של יחזקאל יקראו בפרשת יתרו.

כפועל רואים להיפך, שאת הנבואה החשובה אומרים דווקא בפרשת יתרו. מוכח אפוא, כי חשיבות הקריאה המעוררת את הזמן - בזמן שקוראים את הפרשה בתורה, גדולה יותר מהיום שבו קיבלנו את התורה, עד כדי כך שבעת קריאת פרשת מתן תורה אומרים את ההפטרות החשובה יותר, ואילו בזמן מתן תורה עצמו בחג השבועות, קוראים את ההפטרות שנאמרו ביחזקאל שהיא פחותה במעלתה מנבואת ישעיה.

וְיִהְיֶה בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ כָּל צְבָאוֹת ה' מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (יב, מא).

אמרו המקובלים ע"ה, שבזמנים אלה יורד כח עליון משמיים, והשפעות גדולות נשפעים ונמשכים בתקופה זו, כדי להוציא את האדם מכל המצרים שלו. וידוע **מתלמידי הבעל שם טוב ע"ה** שהיו רגילים לומר כי 'התורה נצחית היא', כלומר, כל הנכתב בתורה אינו בכדי לספר סיפורי מעשיות שכן וכך היה, אלא כל הנכתב בתורה נאמר לעולם ועד, ונוהג ומורה דרך לכל אדם לדורי דורות. ולכן גם יציאת מצרים - היציאה מהמצרים של כל אדם, אף היא קיימת בכל דור ודור, ובכל אדם ואדם במצרייו הרוחניים והגשמיים. ואלו ההשפעות היורדות בזמן זה, שכדי שיוכל האדם לצאת ממצרים אלו, הקב"ה משפיע עליו כח עליון משמיים ונותן לו כוחות כדי לצאת מהם.

הקריאה מעוררת את הזמן

ובזמן קריאת פרשות אלו מתעורר כוחם ביתר שאת, שכן ידוע הדבר שגדולי החסידות היו אומרים, ויסוד הדברים כבר הובא **בשל"ה הקדוש** (מסכת פסחים נר מצווה אות ו): 'הקריאה מעוררת את הזמן'. דהיינו, כשקוראים בפרשה את הקריאה, קריאה זו מעוררת את הזמן עליו מדבר המקרא. ועל כן היו האדמו"רים אומרים 'לחיות עם הזמן', 'לחיות את הזמן'. דהיינו, לחיות עם הפרשה של השבוע והזמן שנאמר בה. אם מדברת על המועדים, הרי שבקריאת הפרשה מתעורר כח המועדים שנאמרו בה, וכל ההשפעות שזכרו במועדים מתעוררים בקריאת הפרשה.

צדיקים שהרגישו בקדושת הזמן היו אומרים הלל בשבת זו

ולא לחינם הפליגו גדולי עולם ועוררו אותנו לנצל ימים אלו לתשובה ולמעשים טובים, שכן הצדיקים בקדושתם מרגישים את הקדושה ומסייעים בעדנו להתקרב לקדושה עליונה זו, כפי שמובא בדברי ימי הצדיקים ע"ה, כמו בעל הדברי חיים מצאנז ע"ה, רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה, רבי משה לייב מסאסוב ע"ה ועוד, שבלי פרשת בא - פרשת יציאת מצרים, קראו את ההלל כמו בליל הסדר, ויש מהם שקראו את ההלל בברכה, כי בקדושת נפשם הרגישו את האור העצום שמתעורר בקריאת הפרשה, עד כדי כך הגיעו להשגות ומדרגות גבוהות. והם שאמרו לנו ועוררונו: 'לחיות עם הזמן', 'לחיות את הזמן', כי הקריאה מעוררת הזמן עוד יותר מהזמן עצמו, ובוודאי כוחם מסייענו להתקרב לקדושת הימים.

וכפי שאכן מסופר על הרה"ק מסאסוב ע"ה כי פעם בשבת פרשת בא שהפרשה מלאה ביציאת מצרים, בא לבהירות גדולה כל כך, עד שאחר תפילת י"ח אמר הלל והציבור אף הם אמרו ועוד, ולא ידעו כלום בשעת מעשה שעושים דבר משונה. כי באו כולם למדרגה והשגה גבוהה שהרגישו את קדושת הפסח.

הקריאה בתורה היא בבחינת נפש המתקשרת בתורה ומשכך גדלה מעלתה על בחינת הזמן

כשנשכיל בדבר, עלינו להתבונן, מדוע אכן כך הם פני הדברים, בעוד שעל פי סברא נראה כי הזמן בשנה שבו ניתנה תורה גדול יותר, שכן באותו התאריך ניתנה תורה. נבין זאת עפ"י המבואר בספר יצירה (פ"ד מ"ד, פ"ו מ"א), כי כלל הבריאה נחלקת לשלושה חלקים - עולם שנה ונפש. והביאור בזה, שכל דבר שבבריאה מורכב משלושה חלקים אלו: נפש - הוא שם כולל לנפש האדם עם כל מה שיש בו ובתוכו. שנה - הוא שם כולל לעיתים ולזמנים שבהם מונהג העולם. עולם - שם כולל לעולם שאנחנו נמצאים בתוכו. ולמשל, בעניין קריעת ים סוף ישנם שלוש אפשרויות שבהם מתעורר הנס. א. כאשר אדם בא אל הים שנקרע לבני ישראל יוכל להרגיש הארה מקריעת ים סוף, והארה זו הינה בבחינת 'עולם'. ב. כאשר בא יום שביעי של פסח מרגיש גם כן הארה נפלאה מקריעת הים, וזו בבחינת 'שנה'. ג. כאשר קוראים בתורה פרשת בשלח, יכול להרגיש הארה זו בבחינת 'נפש' הקורא בתורה את עניין קריעת הים. ולכן קריאת הפרשה עולה במעלתה ובהארה שבה, על ההארה שבזמן המועד, כי הקריאה בתורה היא בבחינת 'נפש', ובחינת נפש כיון שמחוברת בתורה ללא אמצעי - גדולה במעלתה, כי התורה מקשרת הנפש בעולמות העליונים.

מִלְתָּא דְפְלִיאָה

הקושי והמאמץ - סימן שמעשיו רצויים

סימן נוסף (בהמשך למובא בגליון הקודם, במדור זה) לדעת אם המעשה הוא מיצר הטוב או חלילה להיפך, כתב הרה"א ע"ה על הפסוק (רות א' יח) 'ותרא כי מתאמצת היא ללכת איתה ותחזל לדבר אליה', שאם רואה אדם שהוא הולך בזריזות לקיים המעשה ואין לו כל קושי בדבר, הרי מסתמא הוא מצד היצר הרע, כי בדבר עבירה היצר הרע דוחף וממריץ את האדם לחטא, עד שאיבריו כמעט ונעים מעצמם בלי מניעה ועיכוב, וכל זה לרוב התגברות היצר להחטיא האדם כמעט בעל כרחו. אבל אם קשה לו ללכת לקיים המעשה כפי הנראה הוא מעשה טוב, וכן כאשר נעמי ראתה שרות מתקשה ומתאמצת ללכת עמה, הבינה שהוא דבר טוב, לכך חזלה מלמנוע ממנה ללכת עמה.

שכן יצר הטוב עיקר תפקידו אינו אלא לעורר האדם לדבר טוב, אבל אינו מפעיל את האדם ואינו נוטל ממנו את העבודה המוטלת עליו להתגבר ולהתחזק בעבודת ה'. כן מצינו אצל ריש לקיש שהיה מתחילתו שודד וליסטיים ואז היה גיבור מופלא, אך כיון שקיבל עליו תורה מיד נחלשו כוחותיו (ב"מ פד.). והטעם הוא, כי המקבל עליו עול תורה אין לו כל כיוע מן היצר הטוב אלא צריך להתאמץ בעצמו, ולפיכך כשרואה על מעשה מסוים שהוא מסופק לגבי התאמץ בשבילו הרי זה סימן שדבר טוב הוא, ואם הדבר בא לו בקלות יותר מדי הרי זה סימן שהיצר הרע מסייע בידו ושומר נפשו ירחק ממנו.

מעשה היה, במשולח האוסף כספי צדקה שהרבו הציבור לתרום לו בעין יפה, וכאשר ביקש את נדבתו של רבי חיים מוולוז'ין ע"ה נמנע מלתרום לו וזאת ללא סיבה הנראית לעין. לאחר זמן מה נודע שלא היה אותו משולח תוכו כברו, והכספים שנאספו על ידו שימשו למטרות שאינן כשרות. הסביר רבי חיים ע"ה שלא ברוח הקודש נמנע מלסייע בידו, אלא כיון שלא הרגיש בעצמו שום מניעה ועצלות מלתרום לאותו משולח, היה הדבר סימן בעיניו שאין היצר הרע מעלה לכך ומסתמא אין זה מעשה מצוה אלא להיפך.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

כוח שרה אמנו ע"ה בליל יציאת מצרים

של ג' התיבות והכולל של שלשתם כאחד].
ו'מעשה אבות סימן הוא לבנים' [כך כתב הרמב"ן (לעיל יב ו): 'ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם'. אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (עיין תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יאריכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו. ושם פסוק 'ויהי רעב בארץ'. הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים, והוציאו משם במקנה בכסף ובזהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם. ורמז אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים כאשר אמר (שמות א כב) 'וכל הבת תחיון', והקב"ה ינקום נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב וצאן ובקר מקנה כבד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ. לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים. והענין הזה פרשוהו בבראשית רבה (מ ו) רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב 'ויהי רעב בארץ', בישראל כתיב (להלן מ ו) 'כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ'], וכל דבר שעבר עליה היה בו

לקיחתה של שרה לבית פרעה - סימן לבניה

וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת
עַל מִזְרִים יֵאָכְלוּ (יב ח). רבותינו ז"ל אמרו
במדרש (שמו"ר טו יב): 'ומצות' - בשביל שרה
שעשתה למלאכי השרת עוגות ולא טעמו
לחם וכו'. יש לומר בטעם שנזכרה שרה אמנו
ע"ה בלילה זה, שכן אמרו חז"ל **בפרקי דרבי
אליעזר** (פכ"ו): אותו הלילה שנלקחה שרה
אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה,
והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים
גדולים, להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם
ארצו [וכך אמרו בזוהר (לך לך פב): תא חזי,
אלמלא דאנסיבת שרי לגבי פרעה לא אלהי
הוא, ואלקאותא דא גרים אלקאותא לבתר
כן דילקון מצרים בנגעים גדולים. כתיב הכא
'נגעים גדולים', וכתוב התם (דברים ו כב) 'ויתן
ה' אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים',
מה להלן עשר מכות אף כאן עשר מכות, כמה
דעביד קודשא בריך הוא נסין וגבורן לישראל
ליליא, אוף הכא עבד לה קודשא בריך הוא
לשרה נסין וגבוראן ליליא. תא חזי, כל ההוא
ליליא דשרה הות לגביה דפרעה אתו מלאכי
עלאי לזמרא ליה לקודשא בריך הוא בשיירין
ותושבחן, אמר להו קודשא בריך הוא, כולכו
זילו ועבידו מכתשין רברבין במצרים, רשימו
למאן דאנא זמין למעבד לבתר דא, מה כתיב
(בראשית יב ז) 'וינגע ה' את פרעה נגעים
גדולים' וגו']. ומשום כך פירש **מו"ר זקני ע"ה**
(פתוחי חותם וארא ענין עשר המכות) כי
'שרה' בגימטריא עולה כמו ראשי התיבות של
עשר המכות 'דצ"ך עד"ש באח"ב' [עם הכולל

המשך בעמוד הבא

פירוש בצער היו חיי שרה מאה שנה, כי בכולן היתה בצער, עד תשעים שנה והיא בחבלי לידה שלא ילדה לאברהם, וצא ולמד מה שאמרה רחל (שם ל א) 'הבה לי בנים ואם אין מתה' וגו', ומצ' עד מאה בקרוב שהיה ישמעאל רודף את יצחק להורגו כמאמרם ז"ל והיתה מצטערת על הדבר הרי מאה שנה, ועשרים שנה ושבע שנים לאלה יחשבו שני חיי שרה כי אז בטחה בבנה כי כבר גרש אברהם את ישמעאל, עם כל זה נאמר בהם (רש"י בראשית כג א) 'כולן שוין לטובה'. וכפי שביארנו (חיי שרה) עפ"י דברי **מֶרְן הַחַיִּיד"א ע"ה** (פני דוד שם) בפסוק (בראשית שם) 'ויהיו חיי שרה', דתיבת 'ויהיו' נקראת ישר והפוך, לרמוז שחייה היו הויה אחת שווה לטובה הן כשתביט בהם מתחילתן לסופן והן מסופן לתחילתן.

ובדרך רמז בא ללמדנו, כי אף שהיו ימי חייה של שרה למפרע, כלומר, אף כאשר התנהלו חייה למפרע ובהיפך מרצונה, עם זאת היו בעינייה כולם שוים לטובה, שלא ראתה שום רע בהנהגת הבורא, וידעה מה שאמרו חז"ל (ב"ר נא ג) 'אין רע יורד מלמעלה', ואם כך, גם כשאירע דבר מן השמים הנראה כלא טוב על כרחך טוב הוא שהרי אין רע יורד מן השמים. ובהסתכלות זו קיבלה כל מאורעות חייה באהבה ובשמחה, והאמינה שכל הנעשה עמה הוא אך לטובה וכל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:), ואף שבשעת מעשה נראה הדבר כצרה אבל לבסוף יתגלה שהכל היה לטובה. ובליל יציאת מצרים שנצטוונו בו 'למען תספר וגו' וידעתם כי אני ה'", שבו מתגלה ביתר שאת אור האמונה 'כי אני ה'', שבכל דבר ודבר יכולים להכיר כי מה' הוא ולטובה, מתעורר כוחה וירושתה של שרה אמנו ע"ה ביותר לסייענו בחיזוק האמונה.

נתינת כח גם לזרעה שבכל הדורות, לכך גם המכות שקיבל פרעה בגללה היו סימן לבניה שגם בגללם יקבל פרעה את עשר המכות [בצרור המור האריך לבאר את כל עניין יציאת מצרים כיצד היה תלוי במעשה לקיחת שרה לבית פרעה, וז"ל: 'ולאברם הטיב בעבורה' (לעיל יב טז) לפי שאמרה היא שהיתה אחותו, כמו שהיה במצרים שכתוב שם (שמות יב לו) 'וישאלום וינצלו את מצרים'. 'וינגע ה' את פרעה ואת ביתו' (לעיל יב יז), לאות על מכות פרעה בשביל ישראל. 'ויקרא פרעה לאברם' (שם פסוק יח), כמו שאמר שם (שמות יב לא) 'ויקרא למשה ולאהרן לילה'. 'ועתה הנה אשתך קח ולך' (לעיל יב יט), כמו שאמר שם (שמות יב לב) 'גם צאנכם גם בקרכם קחו' וגומר. 'ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותם' (לעיל יב כ), כמו שאמר שם (שמות יג יז) 'ויהי בשלח פרעה את העם'. 'ויעל אברם ממצרים ולוט עמו' (לעיל יג א), כמו שאמר שם (שמות יב לח) 'וגם ערב רב עלה אתם'. 'ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב' (לעיל יג ב), כמו שכתוב שם (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים'. ועל כן בלילה זה נזכר כוחה של שרה לבני ישראל.

כוח האמונה של שרה מתעורר עתה ביותר

מכלל הכח שהורישה לנו שרה ע"ה הוא להכיר ולדעת כי כל העובר עלינו בגשמיות ורוחניות הן צרות הגלות והן הקשיים והמיצרים העומדים בדרכו של כל אדם בפרטות, לטובה הם. כי הרי בכל מהלך חייה עברו עליה צרות וקשיים, בשנות עקרותה הארוכים ובגלות ממקום למקום, ועוד כיוצא בהם [ראה מה שכתב על כך האור החיים (בראשית כג א): עוד יתבאר הכתוב על זה הדרך 'ויהיו חיי שרה'

מילין יקדישן

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

קדושת ראשית היום

והראשית הוא היסוד לכל כי לו משפט הבכורה ואחריו ימשכו הענפים בכל עניינים במחשבה ודיבור ומעשה של כל היום, וישים השגחתו יתברך לנגד עיניו כי הוא השופע בו חיות המחשבה ודבור ומעשה ברצונו הטוב, מה שאין כן כשאינו משעבד הראשית לד' הנה ח"ו הוא להיפך, והוא הנרצה בפסוק (תהלים לו ה) 'תייצב על דרך לא טוב' בראשית עמידתו, אזי ח"ו 'רע לא ימאס', הבן הדברים].

עיקר הקדושה שייכת בתחילתו של דבר

ראיה לדבר שעיקר הקדושה היא בתחילת כל דבר, נראה ללמוד מכך שדרשו חז"ל (מו"ק כח:): 'וקידשתו' (ויקרא כא ח) שיש להקדים הכהן לכל דבר. ולכאורה, הקדמת הכהן היא עניין של כבוד, שמכבד אותו לברך ראשון וכו', וכיצד למדו זאת חז"ל מכך שאמרה התורה 'וקידשתו'. אלא שחז"ל הבינו שבאם ציוותה התורה לקדש את הכהן, הדרך היא באמצעות הקדמתו לכל דבר. ומכאן נלמד לכל דבר שבקדושה, שהדרך לבוא לקדושה נמצאת בזמנים שהם התחלה, שאם מקדים את המצווה הזאת, וכן אם מקדים בראשית היום ובראשית החיים, הרי שהוא מקדש את כל ההמשך הן של כל היום והן של כל החיים.

מיד בקומו ממיטתו ירים תרומה לה'

ועל קימת הבוקר דרשו צדיקים 'מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה' (במדבר טו כ), 'עריסותיכם' מדבר על האדם כשהוא בעריסתו, ורומז שתיכף בתחילת חייו ירים תרומה לה'. כמו כן משמעותו על כל אדם בקומו בבוקר ממיטתו שאף היא נקראת עריסתו כדכתיב 'הנה ערשו ערש ברזל' (דברים ג יא), 'תרימו חלה לה' שייקדיש תחילתו של יום לעבודתו יתברך. שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ויש לו לאדם להידבק בהתחדשות הזו שבכל יום.

המתחיל במצוה מקבל כח לגמור אותה

כאשר מקדש תחילתו של יום ניתן לו כח שיוכל

רבוה"ק הזהירו וזירזו מאוד לקדש את

תחילת היום בתורה ועבודה

קִדְשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא (יג ב). רבותינו הקדושים תלמידי הבעל שם טוב ז"ע, החשיבו מאוד ועוררו לקדש תחילתו של יום בתורה ותפילה. וכך דרש הרה"ק **בעל בני יששכר ע"ה** בספרו **אגרא דפרקא** (אות רה): כתבו תלמידי הבעש"ט לזוהר בעומדו ממטותו שתהיה המחשבה הראשונה והדיבור הראשון והמעשה הראשון לה' יתברך בתורה ובמצות, ועל ידי זה יהיו נגררין כל המחשבה והדיבור והמעשה של כל היום, כי הוא בחינת ברא בוכרא ואח הגדול, שכל האחין נגררין אחריו וחייבין בכבודו.

ביאור הפסוק קדש לי כל בכור

ובזה פירש הפסוק **קדש לי כל בכור פטר כל רחם בנני ישראל באדם ובבהמה לי הוא**, שכל דבר מחשבה ומעשה של האדם, כלולים הם מרמ"ח איברים שלו, ונולדים בכח מעשיו ומחשבותיו, כמו תינוק הנולד מפתחת הרחם. ועל כך אומר הכתוב שיקדש האדם הדבר הנולד ממנו מיד עם תחילתו, ובאיזה מדבר, **בנני ישראל** היינו המחשבה, שכח המחשבה היא המתייחסת לבני ישראל, שעלו תחילה במחשבה (ב"ר א ד). **באדם** היינו בחינת הדיבור המתייחסת לבחינת אדם, כדכתיב (בראשית ב ז) 'ויהי האדם לנפש חיה' שתירגם אונקלוס 'לרוח ממללא', ועל כן נקרא מדבר. **ובבהמה** היינו בחינת המעשה הבאה מכח הגוף שהוא כבהמה. שצריך האדם לקדש מעשה דיבור ומחשבה הראשונים שלו, ואז יעלה כלל מעשיו דיבוריו ומחשבותיו לרצונו יתברך, כדכתיב 'קדש לי וגו' וע"י זה יתקיים בכל אלה **לי הוא** [ובדרך פקודיך (מצוה יח אות ה) הוסיף בזה: מחוייבין אנהנו לשעבד בכל יום כל ראשיתנו לד' היינו ראשית מחשבותינו בעמדנו ממטותינו תיכף להתבונן בממשלתו עלינו וכי הוא המחזיר לנו נשמותינו, וכן ראשית דבורינו וראשית מעשינו,

ממנו יתברך ברוך הוא, שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג:), אבל כפי רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו, אותן המלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו. ע"כ דבריו. ועל פי זה פירשו בספרים 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', שהמלאכים הנבראים ממחשבתו דיבורו ומעשיו במצוה, עוזרים ומסייעים לו לגמור את הדבר. [ומעין דבריו דרש בעל 'תפארת שלמה' (בראשית ד"ה בראשית ברא): אמרו חכמינו ז"ל (קידושין מ). 'מחשבה טובה מצרפה הקדוש ברוך הוא למעשה'. פירוש, כי המחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה ומסייע לה להביאה אחר כך לידי מעשה להוציא המחשבה לפועל].

בהתחלה נמצא כח הכל כגרעין העץ ומכאן ואילך יערב לכם

וזהו שאמרה תורתנו הקדושה (שמות יט ה) 'וְעֵתָהּ אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיָּיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים', ופירש רש"י: אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות. ומהי נתינת הטעם 'שכל התחלות קשות', כיצד רואים מכאן ש'מכאן ואילך יערב לכם', מדוע אם ההתחלות קשות יהיה ערב מכאן ואילך.

רק שסיבת כל ההתחלות קשות, כי בכל התחלה נמצא גם הסוף, כמו בגרעין העץ שכלול בו כל מה שיגדל ממנו אחר כך. ולכן כיון שכל התחלות קשות מחמת הכח הטמון בהם, יש לך ללמוד שכיון שעברה ההתחלה שבה כלול כח כל הנעשה אחר כך, 'מכאן ואילך יערב לכם', שכן הכל כבר נמצא בכח, וכל הנשאר הוא להוציאו מכח אל הפועל. ולענייננו נלמד שבראשית היום נכלל כל היום, ובעצם כבר גמר את המצוה בכח, וכל שנותר הוא למשוך את הכח הזה ולהוציאו לפועל בכל היום. וזה טעם כל ענייני הקדושה התלויים בהתחלה כמו בכור וביכורים, שבתחילת הדבר נכלל הכל ומקדש את כלל הדבר.

לעמוד כל היום בעבודתו יתברך. דכתיב (דברים ח א) 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות' ופירש רש"י: ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת אלא על שם הגומרה, שנאמר (יהושע כד לב) 'זאת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם', והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמרוה ישראל, נקראת על שם. אם כן כשרוצה האדם לקדש יומו ואף לגמור אותו בקדושה, יש לו לקדש תחילת היום וממילא יקבל כח וסיוע לגמור את היום בקדושה.

כי יש כח מיוחד הניתן למתחיל במצוה שיוכל לגמרה, כפי שפירש **המהרש"א** (ח"א מכות י: בדברי הגמרא 'בדרך שאדם רוצה לילך בה, מוליכין אותו' - שלא אמרו 'מוליך אותו' והיה נשמע שהקב"ה מוליך אותו, אלא אמרו 'מוליכין'. שבכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם נברא מלאך לפי ענינו אם לטוב אם לרע [כן איתא בספרים הקדושים בפירוש דברי חז"ל (אבות פ"ד מ"א): רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד. וכמו שפירש האריז"ל בשער היחודים (פ"ב): נמצא כי בהיות האדם צדיק וחסיד ועוסק בתורה ומתפלל בכוונה, מאותן הקולות שיוצאין מפיו נבראים מלאכין ורוחין קדישין, קיימין ועומדין, ואלו המלאכין הנבראים ממה שיוצאים מפיו האדם הם סוד המגידים הנזכר בספר חסידים, ומודיעין אותו ומספרין לו רזי תורה. וכו'. והנה כמו שיש מלאכין הנבראין מעסק התורה שהאדם מוציא מפיו, כך יש בחינת מלאכין נבראים ונעשים על ידי עשיית המצוות כנזכר בפרשת פינחס (זהו רכב):

'ותר"ג מלאכין סלקין לה לנשמתא', הרי כל מצוה של תר"ג מצוות נעשה מלאך אחד, והעושה תר"ג מצוות נעשה תר"ג מלאכין לנשמתא דיליה, וזה סוד 'כל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד', ועל כן אמרו בדרך שאדם רוצה לילך, שהרשות בידי האדם

י"א לאור ע"י מבין אור לישראל
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנשט ללא אישור
 מצד שכתב ממנה אור לישראל
 מיוצב ונשמר: שוקי נקו

פרשת בא

כלב לשונו

היו שנים בהם הגאון רבי יחזקאל אברמסקי היה חי בצמצום רב. הוא התפרנס רק מכספי הפנסיה הזעומה אותה קיבל, ועם זאת המשיך הלאה בצדקת פזרונו כפי שהיה רגיל משנים קודמות בהם הייתה פרנסתו מצויה לו יותר. עניים רבים התדפקו על דלתות ביתו, ואף הוא היה משכיל אל דל.

יום חורפי אחד התדפק רוכל עני על פתח ביתו של רבי יחזקאל בירושלים, והרבנית פתחה לו את הדלת. הרוכל הציע את מרכולתו: אפודות צמר חורפיות ומחממות היטב. הסבירה לו הרבנית, שאין הם זקוקים עכשיו לאפודות. אמר האיש שידע כי בבית מתגורר אחד מגדולי הדור: אם כן, אבקש לפחות שהרב יברכני בברכת הצלחה. מיד עמדה הרבנית והכניסה אותו אצל רבי יחזקאל. פתח האיש וביקש ברכת הצלחה לעסק מכירת האפודות אשר לו. הבין רבי יחזקאל היטב את אשר לפניו: האיש מסתובב על הפתחים ואין קונה מידו אפודות.

במאור פנים העניק לו רבי יחזקאל סכום כסף חשוב ויברכהו בלבביות רבה עד כי צהלו פני האיש.

כשיצא, אמר רבי יחזקאל לרבנית: כשם שאת לא קנית מידו מאומה, כך מסתמא גם שאר השכנים לא יקנו ממנו אפודות אלו, וכי מי בירושלים אינו מצויד באפודה חורפית בביתו? והלוא לאותו רוכל יש ילדים פעוטים שעליו להאכילם, ולכן מצוה רבה לתמוך בו ביד רחבה.

יום אחד נזדמן אצל רבי יחזקאל איש עני ואביון, מאחת המשפחות החשובות ומיקירי קרתא דשופריא, אשר ביקש את עזרתו הכספית

להוצאות הנשואין של בתו. בת יש לו שהגיעה לפרקה ואף מצאה שידוך הגון, ואין בידו פרוטה לפרטה עבור הוצאות החתונה והנדוניה. מתפרנס הוא בקושי רב ואין לו מהיכן להביא את סכום הכסף שהתחייב עבור החתונה. הקשיב לו רבי יחזקאל במאור פנים, ואמר לו שהגם שאין בידו סכום הגון כדי לעזור לו, עם זאת מקבל הוא על עצמו לעסוק במצוה גדולה וחשובה זו של הכנסת כלה, ולכן הוא יפנה לאחד ממיודעיו, איש נכבד ובעל יכולת, כדי לשתפו בצדקה החשובה, ותקוותו כי אכן האיש יענה וישתתף בסכום הגון. לפיכך, סיים רבי יחזקאל ואמר, מבקש אני ממך לחזור ולבוא שוב למעוני בעוד מספר ימים כדי שאוכל בעז"ה לתת לך את הסכום שאשיג עבורך.

חלפו מספר ימים והגיע יום התענית שבעה עשר בתמוז. בצהרי היום, בשעה שהחמה מראשותיו של אדם, הופיע האיש ובא שנית אצל רבי יחזקאל כדי לשאול אותו האם הצליח להשיג עבורו את הכסף עבור הוצאות החתונה. רבי יחזקאל היה כבר בא בימים, והצום היה קשה עליו. בשעות אלו היה מעדיף לנוח ולא לקבל קהל, אך משבא האיש הנזקק אל ביתו עבור עניין הצדקה, לא הראה לו רבי יחזקאל כל סימן של קוצר רוח או אי נוחות, אלא הכניסו בלבביות אל חדרו והושיט לו סכום כסף חשוב מאוד, שגרם לעני קורת רוח מרובה כפי שהכירו מהבעת פניו המרוצות.

כאשר פנה האיש לצאת מחדרו התעניין רבי יחזקאל בלשון של חכמה ושאל אותו: מה ראיתם לטרוח ולבוא הנה דוקא היום בעת הצום, בתוקפו של יום, וכי לא נוח לכם יותר

לא כן הם פני הדברים ביחס לעני זה, אשר כעת הוכיח לי כי פיו ולבו שווים והראה לכולנו שהוא אינו מסוגל לשנות בדיבורו. הוא לא הסתיר ממני שאין הם מתענה היום ואף הסביר בתמימות רבה את הסיבה שבשלה הוא הטריח את עצמו כחום היום. אדם כזה שפיו וליבו שווים, בוודאי אמר אמת גם בהקשר למצבו הכלכלי הקשה ואכן הוא סובל ממצוקה רבה על הוצאות החתונה שהשתרגו עליו, ומשום כך היה עליו ליתן ולחזור וליתן, בהתאם למצבו האמיתי.

בעיר ברנוביץ חי ופעל עסקן ציבורי ידוע ושמו ר' אליהו שמואל זאקהיים. הוא היה יהודי פשוט אך נלבב, נגר חרש עץ במקצועו, אלא שגם היה מיוודד עם השליט הפולני יוזף פילסודסקי.

שמה תאמרו: כיצד נעשה ר' אליהו שמואל, יהודי מהשורה, מקורב למלכות? שמועות שונות רווחו בעיר על כך, ואחת מהם הייתה כך: בימי המרד הפולני של שנת תרס"ה מצא המצביא פילסודסקי מקלט מפני רודפיו בביתו של זאקהיים. הוא הכין לו תחפושת מקורית: הלבישו בגדי יהודים, עטף אותו בטלית מצויצת והושיבו ליד גמרא גדולה. וכשנכנסו הצאריסטים אל הבית בחיפושיהם אחריו חשבוהו ליהודי, וכך ניצול.

כשעלה פילסודסקי לגדולה זכר לאיש את חסדו וקירב אותו למלכות. ר' אליהו שמואל ניצל פעמים רבות את הקשר הידידותי הזה לטובת אחיו בני עמו, ואחד מאלו שנהגו מחסדו היה הגאון רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל, שבתורת פליט חסר נתינות שהסתגן באורח בלתי ליגאלי מעבר לגבול עם רוסיה, לא היה זכאי להשיג רשיון ישיבה בפולין, ואכן כמה פעמים ביקשו השלטונות לגרשו מפולין, אבל בזכות אותו שתדלן שלקחו אל מושל המחוז בנובהרודק ואל משרדי הממשלה בוורשה ודיבר טובות בעד רבי אלחנן התאפשר

היה אילו הייתם מגיעים מחר או מחרתיים. האיש נענה בתום לב ואמר לרב: את האמת אגיד, אני איני מתענה, וכבר אכלתי ושתיתי היום כראוי. והיה האיש מסביר לרבי יחזקאל את הסיבה שהורה לעצמו היתר שלא לצום.

ובכל זאת, המשיך ושאל את האיש, גם אם אין זה יום צום עבורך, עדיין יום חם היום ויכול היית לבוא בשעות הלילה. נענה האיש וסיפר לרבי יחזקאל כמסיח לפי תומו: בשעות הבוקר היום קיבלתי מקרוב משפחה, המתגורר בחו"ל ועתה הגיע לארץ, נתינה נכבדה עבור החתונה. חשבתי איפוא שאם כן אזדרז לבוא גם הנה לביתו של הרב, ובצירוף שתי הנתינות גם יחד אוכל לסלק חוב גדול הרובץ עלי וכבר הגיע זמנו להפרע, הרי אמרו חז"ל 'פריעת בעל חוב מצוה' ואנו יודעים שמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, אם יכול אני לקיים את המצוה כבר היום, אין מהראוי שאדחנה.

שמע רבי יחזקאל את דברי האיש התמים, שפשוט היטב במגירת שולחנו וחזר והושיט לעני מנה אחת אפיים על מה שכבר נתן לו מקודם. לאחר שיצא האיש, פנה רבי יחזקאל אל אנשי ביתו שנכחו בכל המאורע והתפלאו על מה שאירע, והסביר להם כך: כל הימים אשר אנכי חי, מייסר אני את עצמי בשאלה נוקבת: מה ערך יש לנתינות הדלות מול צרכיו המרובים של העני המבקש? האם הצדקה שאני נותן אינה אלא כטיפה מתוך ים צרכיו של העני, ואין לו מזה כמעט תועלת.

מול שאלה זו, תמיד נמצא לידי מישהו המשתדל להרגיע את רוחי ולומר לי: אין לך להתפעל ולקחת ללב את מצבו של העני, כי אין הוא חמור כל כך, שכן דרכו של עני לנקוט בלשון גוזמא ובוודאי הוא הפריז הרבה בתיאור מצוקתו, בעוד שעל פי האמת לא כן הם פני הדברים. לכן, מול מצבו האמיתי של העני, הרי שהתרומה שנתת היא יפה וראויה. המשיך רבי יחזקאל ואמר: הא ניחא בשאר כל העניים, אך

הייתי שמא בשעת ההספד יתעורר אצלי הבכי בשל הטרגדיה האישית שחוויתי והציבור יחשוב שאני בוכה על הנפטר הגדול, אין רצוני לגנוב את דעתם ולהביא עצמי למצב בו לא יהיו פי ולבי שווים.

סיפר המשגיח רבי אליהו לאפיאן זצ"ל: כבר היה מעשה בישיבת קלם, שאחד מבני הישיבה ירד לפני התיבה בתפילת שבת קודש, ובעת חזרת התפילה כאשר הגיע לבקשת 'וטהר לבנו לעבדך באמת' הדגיש את תיבת 'לעבדך'. לאחר התפילה אמר לו הסבא זצ"ל: יותר טוב היה להדגיש את תיבת 'באמת' כי שפת שמים היא 'אמת' כחותמו של הקב"ה, ואם האדם אינו עובד 'באמת' וכל עבודתו הינה רק מן השפה ולחוץ ובלא לב ידבר אין מכירים שם בעולם הנצחי את שפתו כלל, כי רק 'שפת אמת תיכון לעד'. משום כך אף הקפידו בקלם על מי שהשמיע קול בכי בתפילה. הלה היה נדרש לבדוק את עצמו היטב אם אכן הבכיה נובעת ממעמקי הלב או שמא מצורפים אליה שיקולים נוספים, עד כדי כך השתלמו במידה זו שיהא פיו וליבו של האדם שוים בתפילתו. ומהאי טעמא גופא נמנע הסבא מקלם מלומר את וידויו של רבינו נסים גאון בתפילת 'יום כיפור קטן', ונימוקו עמו: אין אני יכול לומר את המילים 'מתוודה אני לפניך ברתת בזיע' בזמן שאינני מרגיש בכך.

מדת האמת היתה נר לרגליו של הרה"ק רבי יחזקאל שרגא מסטרופקוב זיע"א והיו פיו ולבו שוים הן כלפי עצמו והן כלפי אחרים. באחת משנותיו האחרונות טרח המשמש בקודש ובנה לרבי את סוכתו, ועל אף שבכל השנים היה הרבי בונה את הסוכה בכבודו ובעצמו, בשנותיו האחרונות בהם היה זקן ותשוש לא היה בכוחו להמשיך את

לו להמשיך את ישיבתו ולהרביץ תורה בתחומי פולין באין מפריע. בשנים מאוחרות יותר קיבל רבי אלחנן נתינות לטביה בהשתדלותו של הפרנס רבי מרדכי דובין מריגה, אולם באותם ימים היה רבי אלחנן תלוי ועומד על חסדו של זאקהיים.

היה איפוא רבי אלחנן רוחש כלפיו הכרת טובה מופלגת ומכבד את האיש בכל הזדמנות.

בשנת תרפ"ח, כשנערכו בפולין בחירות לבית המחוקקים, הציג ר' אליהו שמואל זאקהיים את מועמדותו ברשימה מיוחדת, שאף קבלה את תמיכתו האישית של פילסודסקי, והנה בבואו אל רבי אלחנן בתביעה שיביע בפומבי את תמיכתו ברשימתו ויקרא לכל מכיריו שיצביעו בעדו, לא הסתיר ממנו רבי אלחנן את האמת ויאמר בפיו את כל אשר בלבו: אמנם אישית מכיר טובה אני לכבודו, אך בגלל זה עדיין אין לי רשות ליתן יד לבחירתכם לבית המחוקקים, שכן סבור אני שבחירה זו יכולה אולי לגרום נזק לאינטרסים המובהקים של כלל ישראל. והטעים לו רבי אלחנן ואמר: איככה יכולים אנו לשלוח לבית הנבחרים אדם שכל מעלתו היא בכך שהוא מיווד עם אנשי שררה וממלא אחרי רצונם ותו לא, והפטיר: לא אתמוך ברשימה של כבודו, אפילו אם אני עלול להיות שוב צפוי לגירוש מפולין, ועל ה' ישעי ומבטחי.

כאשר נסתלק ראש ישיבת סלבודקה הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל, ביום י' שבט תשי"ב, נתבקש המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, מנהלה הרוחני של ישיבת פוניבז' להספידו בשעת ההלויה. אולם המשגיח סירב בכל תוקף ולא הועילו כל נסיונות השכנוע של בני המשפחה. רק לאחר מכן הסביר רבי יחזקאל את טעמו ונימוקו שהיו עמו: באותו היום הגיעה אלי הידיעה על פטירת נכדי בארצות הברית, בן לבנו רבי מרדכי, ולפיכך חושש

שליט"א, סיפר את מה שבדידו הוה עובדא כשממעשה זה ראה ממש את גודל דבקות הרבי במדת האמת, שפיו וליבו שווים בכל מצב, עד אשר כל הון בעולם לא ישווה לו: באחת הפעמים שביקר ר' ניסן אצל הרבי פתח הרבי ותינה לפניו את צערו הגדול על כך שהוא מצוי במצב דחוק מאוד והוא חייב סכומי כסף גדולים ואינו יודע לשית עצות בנפשו כיצד להחזיר את חובותיו. עם התמשכות השיחה הכואבת, עשה הרבי חשבון מדויק של כל החובות שהוא חב לאנשים והראה לר' ניסן שזה מסתכם בסכום גדול מאוד, ואין בידו מוצא לבעיה זו.

נענה ר' ניסן ואמר לרבי: ידוע לי שאיש עשיר פלוני שמקום מושבו הוא בחו"ל הגיע זה עתה לארצנו הקדושה, והנה הוא שוהה בירושלים. ובוודאי יודע לרבי שעשיר זה מקושר עוד מבית אבותיו לגזע חסידות צאנז, והיות והרבי הוא בן אחר בן לרבינו הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, הרי שאם הרבי יבוא לבקרו ולחלות את פניו בוודאי דבר זה יעשה רושם כביר על העשיר ומסתברא מילתא שהוא ייתן סכום הגון לרבי. המשיך ר' ניסן ואמר: ידעתי גם ידעתי שאין זה מדרכו של הרבי לעלות לעשירים ולנדיבי עמים, אך הפעם זה שונה שהרי הרבי בעצמו מסביר לי את גודל הלחץ זה הדחק שהרבי שרוי בו, ולכן ההכרח לא יגונה ויש לרבי לצאת מגדרו וללכת אל עשיר זה.

הוסיף ר' ניסן ואמר: קריינא דאיגרתא איהי ליהוי פרונוקא! היות ואני הבאתי לרבי את עצה זו לעלות אל העשיר, הרי שאני מוכן לילך וללוות את הרבי בביקורו אצל אותו עשיר, אמנם תנאי מוקדם יש לכך, והוא תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן: היות והרבי אמר לי זה עתה שחובותיו הצטברו ועלו לחשבון גדול, הרי שאני מסכים ללכת עם רבינו בתנאי שלא יתפשר על חלק מהסכום ולא יקח מידו רק כאשר יתן את

מנהגו בקודש מימים ימימה, והוא נזקק לעזרתו של המשמש שאכן בנה את הסוכה לתפארתו.

עם השלמת בניית הסוכה הוציא הרבי סכום כסף נאה מכיסו כדי לשלם למשמש על טרחתו הרבה, אולם המשמש לא רצה לקחת מהרבי, ואף נענה ואמר לו שהוא עשה זאת בתור מצוה ולשם שמים, ואף זכות גדולה היא לו לשמש את רבינו, בפרט בדבר מצוה. אבל הרבי לא הסכים לכך ואמר לו: יודע אני בך שאתה אכן רוצה את הכסף אלא שאין הדבר נעים לך לקחת את הכסף, אתה מתבייש ממני לקחת תשלום על דבר כזה, אך האמת היא שעל האדם להיות במצב של פיו וליבו שווים ולכן קח את הכסף כאשר עם לבבך.

שוב היה מעשה באחד מימי החנוכה, לאחר הדלקת הנרות ערך הרבי את שולחנו הטהור אשר לפני ה' ובמהלכו חילק הרבי סופגניות חמות לכל המשתתפים. היה שם בחור אחד שכבר קיבל סופגניה מהרבי, אלא שנפשו חשקה בסופגניה נוספת. נעמד הבחור שוב בתור וקיבל סופגניה נוספת. עבר ושנה נעשה לו כהיתר והוא נעמד גם בפעם השלישית בתור כדי לקבל סופגניה נוספת. הרבי שהבחין בכך היטב השיע עצמו כמי שאינו רואה כי הוא חוזר ומבקש שוב ושוב, ובכל פעם נתן לו סופגניה נוספת במאור פנים.

אחד הנוכחים שעמד סמוך לרבי והבחין במעשיו של אותו בחור, צחק בקול על כך. אולם הרבי לא נתן להלבין את פני הבחור ברבים ואמר לאותו אחד: מה אתה צוחק מהבחור, הלוא האמת היא שגם אתה רוצה עוד סופגניה, או אפילו עוד שתי סופגניות, אלא שאתה מתבייש לבקש, סבור אתה כי אין זה לפי כבודך ובשל כך אתה מעדיף להשאר רעב, אולם בחור זה מתנהג במידת האמת והוא אינו מתבייש לבקש את שברצונו. האם צריך לצחוק על מי שפיו וליבו שווים?

אחד ממקורביו, הרה"ח ר' ניסן צוויבל

את הילדים הקטנים יען כי מעשיהם הם אמת, אם חפצים הם משהו הם יבנו, ואפילו לעיני האנשים. וכשהם שמחים אין הם מתחשבים באף אחד, שרים ורוקדים הם לעיני כולם, השמחה לא תקטן אצלם גם כאשר מביטים עליהם.

מעשה ביהודי שלן בפונדק באחד מלילות חודש אלול, והנה במהלך הלילה הוא שומע את השכן בחדר השני נאנח וגונח: הוי אלול, אלול! נתמלא השומע הערכה ליהודי אשר כל כולו השתוקקות ודבקות בחודש הרחמים והסליחות עד כדי כך שהדבר אינו מניחו לישון, והיה מהרהר בליבו: איך מגיעים לדרגה כזו? בעת שפגש אותו בבוקר ניגש אליו בהערצה ושאל אותו על אודות אנוחותיו בלילה: נענה האלול איד' ואמר: בדרך כלל בחודש אלול כבר קריר ולא מצוי שיהיו פשפשים, והנה בלילה שעבר נטפלו אלי כמה פשפשים ועקצו אותי על אף שעומדים עתה בחודש אלול. **היה המשגיח הנודע הרה"ח רבי גודל אייזנר מספר את משל זה, והיה מפטיר: אלו הפנים שיש למי שאין פיו וליבו שווים.**

מעשה ונכנס אדם אחד אל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א והתאונן בפניו על חוסר הצלחתו, כי למרות שחכם מחוכם הוא וידי רב לו בדברי ערמה, עדיין אין הברכה שרויה בעסקיו. נענה ואמר לו הרבי: דווקא בשל כך שאתה מבקש להערים ולהתחכם, אין לך הצלחה. ומקרא מלא דבר הכתוב (שמות יא ז): **'לְכַלל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְרָץ קֶלֶב לְשׁוֹנֵ',** אין לו לאדם מבני ישראל להיות חרוץ וחלוק לשתיים, אחד בפה ואחד בלב, אלא 'כלב לשונו', שיהיו פיו וליבו שווים, שיאמר בלשונו את האמת לאמיתה כפי שהיא בליבו.

כל הסכום שצריך רבינו, אזי יקח הרבי את הכסף מידו. יודע אני ברבי, המשיך ר' ניסן, שהוא רך כקנה ותמיד מסתפק ושמח בחלקו, ולכן דורש אני הבטחה ברורה.

מתחילה לא רצה הרבי להבטיח ורק אחרי הפצרות מרובות הבטיח זאת. יצאו הרבי ור' ניסן למעונו של העשיר והוא כיבד את הרבי מאוד. ר' ניסן שטח בפניו את מצבו הכספי הקשה של הרבי ודרש ממנו סכום גדול שיהיה בו לפרוע את כל החובות שחייב הרבי. העשיר החל להתמקח והציע סכום מסוים, ואחר כך עוד הוסיף על כך, אולם הרבי מיאן בזה, ואף כאשר הציע את מחצית הסכום שביקשו עדיין סירב הרבי לקחת. שאל העשיר את הרבי: גם את הסכום הזה אין הרבי רוצה לקחת מאתי? נענה הרבי ואמר בתום ליבו: אני כן רוצה לקחת אבל הבטחתי לר' ניסן שלא אקח פחות מהסכום שיבקש!

כיון ששמע העשיר כך חרה אפו מאוד וסופו של דבר שיצאו בלא כלום. בדרכם חזרה, שאל ר' ניסן את הרבי: מפני מה היה הרבי צריך לומר שהבטיח לי לא לקחת פחות ממה שנבקש? נענה לו הרבי: הרי הוא שאל אותי אם גם מחצית הסכום איני רוצה לקבל, והיות והאמת היא שרציתי לקחת, איך הייתי יכול לומר לו שאין ברצוני לקחת, על כן אמרתי לו שאני מצידו מוכן אני לקחת, שהרי זו היא האמת! מסיים ר' ניסן את סיפורו ואומר, שחלפו כמה ימים ואותו עשיר הכניס לרבי בכבוד גדול את מלוא הסכום.

הרה"ק האמרי חיים מויזניץ זיע"א שח ואמר: יודעים אתם מדוע כל תנועה של ילד קטן מליאת חן? כי הילד הוא כולו אמת! כאשר ילד קטן אומר או עושה דבר מה, אזי פיו ולבו שווים, ולאמת יש חן! וכך היה אומר: **אוהב אני**

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
ארמזנד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי יהודה אריה ליב אלטר זיע"א - ה'שפת אמת'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך